

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Důvody vedoucí k zahrádkaření v České republice
Bakalářská práce

Autor: Hana Suchá
Studijní program: B6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Vedoucí práce: Mgr. Josef Bernard, Ph.D.

Hradec Králové, 2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Hana Suchá

Studium: F13447

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Název bakalářské práce: **Důvody vedoucí k zahrádkaření v České republice**

Název bakalářské práce AJ: The Reasons Leading to Gardening in the Czech Republic.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem této práce je porovnání důvodů vedoucích k zahradničení u odlišných generací zahrádkářů v České republice. Práce je rozdělena na dvě části. Teoreticko-metodologická část popisuje použité metody k získání dat a již známé poznatky v této oblasti. Ty především vyvracejí vnímání zahrádkaření v post-komunistických zemích jako ekonomické strategie chudých sociálních skupin. Ve druhé, empirické části, jsou popsány výsledky výzkumu, který jsem provedla pomocí kvalitativních metod a to polostrukturovanými rozhovory se zahrádkáři.

Smith, Joe and Jehlička, Petr (2013). Quiet sustainability: Fertile lessons from Europe's productive gardeners. *Journal of Rural Studies*, 32 pp. 148157. Jehlička, Petr; Kostecký, Tomáš and Smith, Joe (2013). Food self-provisioning in Czechia: beyond coping strategy of the poor: a response to Alber and Kohler's 'Informal Food Production in the Enlarged European Union' (2008). *Social Indicators Research*, 111(1) pp. 219234. Jehlička, Petr and Smith, Joe (2011). An unsustainable state: contrasting food practices and state policies in the Czech Republic. *Geoforum*, 42(3) pp. 362372. GIBAS, P., NOVÁK, A. a kol.: Zahrádkové osady: Stíny minulosti, nebo záblesky budoucnosti?, Praha: FHS UK, 2013 STRAUSS, CORBINOVÁ, J.: Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie, Brno, 1999 HENDL, J.: Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008 DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. Miroslav Disman. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Josef Bernard, Ph.D.

Oponent: PhDr. Michal Tošner, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 2.11.2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením Mgr. Josefa Bernarda, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 1. 5. 2016

Hana Suchá

Anotace

SUCHÁ, HANA. *Důvody vedoucí k zahrádkaření v České republice*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016, 98 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na důvody, které vedou k zahrádkaření v České republice. Cílovou skupinou jsou zahrádkáři, kteří vlastní zahrádku u rodinných domů, nebo v zahrádkářských osadách v Jaroměři a jejím blízkém okolí. Respondenti jsou rozděleni do dvou skupin a to dle věku. První skupina je tvořena ze zahrádkářů mladších čtyřiceti let, kontrolní skupina je sestavena ze zahrádkářů starších čtyřiceti let. Cílem práce je analyzovat důvody, které vedou české zahrádkáře k zahrádkaření a porovnat rozdíly mezi jednotlivými generacemi. V neposlední řadě se práce věnuje zjištění toho, jak zahrádkáři rozdělují svou zahradu za účelem jejích funkcí a estetiky. Pozornost v této práci je věnována i tomu, zda zahrádkáři svým chováním tíhnou k ekologickým aspektům.

Klíčová slova: zahrádkaření, zahrada, zahrádkářská osada, důvody k zahrádkaření

Annotation

SUCHÁ, HANA. *The Reasons Leading to Gardening in the Czech Republic*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2016, 98 pp. Bachelor Degree Thesis.

This Bachelor Study concerns the reasons, which lead to the activity of gardening in the Czech Republic. The target group is made of gardeners which own their garden next to their houses or in garden settlements in Jaroměř and its surroundings. Respondents are divided into two groups according to their age. The first group is made of gardeners younger than forty years. The control group is made of gardeners which are older than forty years. The aim of this bachelor thesis is to analyze the reasons which lead Czech gardeners to gardening and compare the differences between different generations of gardeners. Last but not least this study deals with how the gardeners part their garden for their purpose and function and aesthetic reasons. Attention is paid to whether the gardeners tend to the ecologic aspects with their behavior.

Key words: gardening, garden, garden settlement, reasons leading to gardening

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Josefu Bernardovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, cenné připomínky a rady. Děkuji všem zúčastněným respondentům za jejich ochotu se podílet na výzkumu.

V Hradci Králové dne 1. 5. 2016

Obsah

ÚVOD	1
1. STAV SOUČASNÉHO POZNÁNÍ.....	4
1. 1 Zahrada	4
1. 2 Zahrádkářská osada.....	6
1. 4. Důvody vedoucí k zahrádkaření	7
1. 4. 1 Ekonomické aspekty	7
1. 4. 2 Ekologické aspekty	10
1. 4. 2. 1 Udržitelný rozvoj společnosti	14
1. 4. 3 Sociální aspekty	16
1. 5 Historie zahrádkářských kolonií	18
1. 5. 1 Historie vzniku zahrádkářských osad Evropě.....	18
1. 5. 2 Historie zahrádkářských kolonií u nás.....	19
2. METODOLOGIE A VÝZKUMNÁ STRATEGIE	22
2. 1 Cíl práce a výzkumné otázky	22
2. 2 Metodologie a výzkumná strategie	23
2. 3 Polostrukturovaný rozhovor.....	23
2. 4 Výzkumný vzorek.....	24
2. 5 Etika výzkumu	24
2. 6 Charakteristika zkoumané lokality	25
2. 7 Charakteristika respondentů.....	26
2. 8 Zpracování dat	27
3 EMPIRICKÝ VÝZKUM	28
3. 1 Deskripce získaných dat	28
3. 1. 1 Respondent 1.....	28
3. 1. 2 Respondent 2.....	30
3. 1. 3 Respondent 3.....	32
3. 1. 4 Respondent 4.....	34
3. 1. 5 Respondent 5.....	35
3. 1. 6 Respondent 6.....	37
3. 1. 7 Respondent 7.....	39
3. 1. 8 Respondent 8.....	41

3. 1. 9 Respondent 9.....	42
3. 1. 10 Respondent 10.....	44
3. 2 Analýza dat	45
3. 2. 1 Jaké jsou důvody vedoucí k zahrádkaření?.....	45
3. 2. 2 Jak se tyto důvody liší u různých generací zahrádkářů?.....	59
3. 2. 3 Jak hodnotí uživatelé zahrad tento prostor z hlediska funkce a estetiky?.....	60
3. 2. 4 Vyznačují se zahrádkáři tíhnutím k ekologickým aspektům?	63
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	68
Příloha 1: Scénář rozhovoru.....	70
Příloha 2: Transkripce rozhovoru	72
Příloha 3: Kódování a kódovník	81
Příloha 4: Nákres zahrady.....	83
Příloha 5: Fotografie zahrad.....	84
Příloha 6: Letecký pohled na zahrádkovou osadu v Jaroměři	97

ÚVOD

„Ukaž mi svou zahradu a já ti řeknu, jaký jsi člověk.“

Alfred Austin

Tato bakalářská práce pojednává o problematice zahrádkaření v České republice. Pozornost věnuji především důvodům vedoucím k zahradničení, neboť se zahradničení v post-socialistických zemích považuje za jakýsi relikv socializmu. [Gibas et al. 2013]

Téma jsem si zvolila z toho důvodu, jelikož se zahrádkařením přicházím odmalička do kontaktu a v poslední době se tato aktivita stala mým koníčkem. Zejména díky sociálním médiím a sítím jsem se začala více zajímat o zdravou stravu a možnosti jejího získávání, přičemž jsem se dostala až k sociologické problematice spojené se zahrádkařením.

Oblastí výzkumu je mé současné bydliště a jeho blízké okolí. Jaroměřsko je zóna bohatá na množství zahrádek a to ať už v podobě zahrádkových kolonií, nebo pozemků u rodinných domů.

V této práci jsem se empirickým výzkumem snažila nalézt důvody vedoucí k zahrádkaření v České republice. Na tyto příčiny jsem se chtěla podívat ze dvou perspektiv. Zajímaly mě důvody, které vedou k této aktivitě zahrádkáře mladší čtyřiceti let a starší čtyřiceti let. Rozdíl mezi generacemi jsem hledala proto, že si osobně myslím, že mladší zahrádkáři vykonávají aktivitu zahrádkaření kvůli získávání zdravých potravin a proto, že je to jejich koníček. Naopak starší zahrádkáři, dle mého názoru, zahrádkáří kvůli finanční úspoře, nebo ze zvyku.

Dále mě zajímalo, jak zahrádkáři hodnotí tento prostor z hlediska funkce, které zahrada zahrádkářům poskytuje a estetiky. Tedy zda mají zahradu rozdělenou podle jejích funkcí na určité zóny a na kterou část je kladen důraz a proč. Zajímala jsem se o estetické cítění zahrádkářů a jejich představy o ideálních zahradě.

Poslední částí, kterou jsem se ve výzkumu zabývala, je oddíl o ekologii. Zajímalo mě, zda zahrádkáři ve svém počínání myslí na ekologické aspekty. Zda jsou zainteresováni v tématu ochrany životního prostředí a jak se to odráží v jejich počínání na zahradách.

Pro výzkumnou analýzu jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu, která mi umožnila proniknout do problematiky hlouběji a tak důkladně porozumět zkoumaným

jevům. Při realizaci výzkumu jsem se inspirovala metodou zakotvené teorie, tedy induktivním přístupem. Výzkumné otázky jsou pouze stručně nastíněny a vzájemně se propojují.

- Jaké jsou důvody vedoucí k zahrádkaření?
- Jak se tyto důvody liší u různých generací zahrádkářů?
- Jak hodnotí uživatelé zahrad tento prostor z hlediska funkce a estetiky?
- Vyznačují se zahrádkáři tíhnutím k ekologickým aspektům?

Bakalářskou práci jsem rozdělila do tří hlavních částí. První část jsem nazvala stavem současného poznání a věnuje se mimo jiné vysvětlením pojmů a historií související s tématem mé bakalářské práce. Dále se zde snažím nastínit informace, které jsem zjistila na základně prostudování vybrané literatury. Svou pozornost jsem věnovala především studiím Petra Jehličky a Joe Smitha, kteří se zabývají příčinami vedoucími k samozásobitelství v Čechách a vyvracejí teze o tom, že Češi zahrádkáři kvůli nedostatku, nebo nedostupnosti potravin. Autoři se taktéž zaobírají pojmem „tichá udržitelnost“ (quiet sustainability), nebo problematikou potravinových systémů v kontrastu s politikou České republiky. K práci mě motivoval i článek Jana Kellera, který v zahrádkách vidí „třetí cestu“, aneb jakýsi systém, který nám má pomoci vymanit se ze závislosti na trhu. Socioložka a environmentalistka Hana Librová, v zahrádkách spatřuje „ekologický luxus“. Petr Gibas a jeho kolektiv se zajímal o výzkum trvale udržitelného rozvoje zahrádkaření. Všechny tyto práce mi byly při mém výzkumu velice nápomocné.

Druhá část mé bakalářské práce se věnuje aplikované metodologii a technikám vlastního výzkumu. V této kapitole předkládám použité metody a postupy výzkumu. Empirický výzkum jsem uskutečnila pomocí kvalitativní metody a to polostrukturovaných rozhovorů s deseti respondenty. Ti jsou vybráni dle kritérií účelového výběru, někteří technikou sněhové koule. Respondenty mohu přesně rozdělit na dvě poloviny dle věku. První skupinu tvoří respondenti mladší čtyřiceti let, druhou kontrolní skupinu tvoří respondenti starší čtyřiceti let. Díky tomuto kritériu jsem odpověděla na výzkumné otázky a ty následně zpracovala takzvaným otevřeným kódováním.

Hlavní částí této práce je poslední kapitola. Uvádím zde charakteristiky respondentů a hodnotím přínos jednotlivých rozhovorů. V této kapitole shrnuji odpovědi na mé výzkumné otázky, které doplňuji citovanými výroky z uskutečněných rozhovorů.

1. STAV SOUČASNÉHO POZNÁNÍ

Předkládaná kapitola se věnuje teoretickému představení mnou zvoleného tématu a zmínění pojmů, které s tématem zahrádkaření souvisejí. Stručně jsem se věnovala historii zahrádkářských osad v Evropě i u nás, neboť si myslím, že je dobré zmínit i okolnosti, které vedly k minulé, ale i současné situaci zahrádkářů. Především se v této kapitole zaměřuji na prostudovanou literaturu. Pracovala jsem nejčastěji s anglickými články Petra Jehličky a kolektivu, nebo s případovými studii zahrádkářských osad od Petra Gibase a jeho výzkumníků. Většinu odborných článků a publikací jsem měla k dispozici na internetu. Dále jsem báda ve studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové, která mi poskytla všechny knižní prameny.

O zahrádkaření má věda v poslední době zájem a to napříč disciplínami. „*Téma zahrady, jako pro mnoho lidí jedné z nejdůležitějších každodenních krajin, je pevně zakotveno napříč společenskými vědami, od sociologie přes antropologii až ke kulturní geografii.*“ [Gibas et al. 2010: 176] Výzkumy se provádějí na poli společenských věd, jako jsou kulturní antropologie, sociální a kulturní geografie, sociokulturní geografie a ekologie, historiografie i urbanismus. Mimo klasickou sociologii má o toto téma zájem i urbánní sociologie. „*Zahrádkové osady v poslední době začaly z různých důvodů přitahovat pozornost odborné i laické veřejnosti.*“ [Gibas et al. 2013: 47]

1. 1 Zahrada

V naučném slovníku zemědělském je zahrada definována jako pozemek, který je lidmi upravený a to většinou uměle vysázenou vegetací. Nejčastěji jsou na tomto pozemku pěstovány rostliny, které slouží buď ke konzumaci, nebo pro okrasné účely. Prostory zahrad mohou být s úplně zamezeným, nebo částečně omezeným přístupem veřejnosti. [Stehlík et al, 1992] „*Ve většině sídel představují zahrady plošně nejrozsáhlejší útvar zeleně.*“ [Mareček et al. 1994: 627]

Zahrádky mají dva základní směry využití. Hospodářský směr zajišťuje produkční a hmotné zajištění. Sociální směr rozvíjí estetické a ostatní hodnoty. Zahrady dělíme podle účelu, typu rostlin, barvy, umístění, uspořádání, typu úpravy, sociálního hlediska a dle dalších aspektů. Co se týče bližšího dělení podle sociálního hlediska, které budu v práci ještě zmiňovat, zahrady se rozdělují na zahrádkářské kolonie, veřejné a soukromé zahrady a komunitní kolonie. [Mareček et al. 1994] „*Některé jsou jako dlaň,*

jiné bývají větší, některé jsou rozptýleny jen tak osaměle, jiné zase soustředěny v celých koloniích, některé jsou spíše okrasné, jiné jsou zeleninové.“ [Keller 2010]

Pokud bych chtěla zahradu rozlišit ze sociologického hlediska, použila bych model americké socioložky Pierette Hondagneu-Sotelo. Ta rozdělila zahrady ve Spojených státech amerických na dva typy, které je možné vnímat jako typy ideální ve Weberovském smyslu. [Gibas et al. 2013: 6]

Prvním druhem jsou soukromé residenční zahrady. Ty jsou typické vzorně upraveným anglickým trávníkem. Tyto zahrady se vyskytují nejčastěji v předměstských zástavbách rodinných domů. Dle autorky se v nich vyskytuje takzvaná komodifikace přírody zahradnickým byznysem, nebo i konzumerismus. [Gibas et al. 2013] Proces komodifikace je ve Velkém slovníku sociologickém definován jako „*proces, který dělá z normativního jednání předmět trhu a původní fixace se stává předmětem konkurence*“. [Linhart et al. 1991: 48] Konzumerismus je pak popisován jakožto tendence ke konzumnímu stylu života s přeceňováním významu spotřeby hmotných statků. [Linhart 1991: 533] Toto je typ zahrady, kterou si já osobně představím pod pojmem „americká zahrada“ a znám ji z amerických filmů.

Druhý typ zahrady podle Hondagneu-Sotelo, je typ městské komunitní zahrady, které začaly vznikat v 70. a především v 80. a 90. letech 20. století ve Spojených státech amerických. Majitelé těchto zahrad skrze zahrádky kritizují tržní ekonomiku a sociální nespravedlnost. Jelikož tyto zahrady vznikají v dobách sociální krize, vyznačují se především samozásobitelstvím ovoce a zeleniny. [Hondagneu-Sotelo in Gibas et al. 2013] *"Zahrady jsou místa pro kolektivní pěstování nejen zeleniny, ale také identity, občanské kultury, revitalizace komunity a občanské mravnosti."* [Hondagneu-Sotelo in Gibas et al. 2013: 7]

Toto zmíněné rozdělení amerických zahrad se však nedá aplikovat na Českou republiku. Soukromé zahrady u nás ve většině případů nepatří ke konzumeristickému stylu a komunitní zahrady se ve městech téměř nevyskytují, avšak momentálně zažívají veliký návrat právě ve Spojených státech amerických, Velké Británii, nebo Austrálii. Tyto zahrady bývají sdílené mnoha lidmi a nacházejí se mezi obytnými bloky, na okrajích parků, nebo střechách domů. Jejich myšlenkou je mimo pěstování potravin také posílení sousedské soudružnosti a mezilidských vztahů. [Bačíková 2013]

V českých městech lze oproti tomu nalézt četnější zahrádkářské kolonie, pro které je nejběžnější kombinace funkce užitkové a okrasné. [Hošková 2008: 29] České zahrádky obecně jsou nejtýpičtěji takzvaně kuchyňské a v dnešní době se dostávají do popředí opět zeleninové záhonky. [Librová 2002] Bohužel jsem ucelené dělení českých zahrad nedohledala a proto si myslím, že z tohoto hlediska je tematika zahrad stále nedostatečně probádaná.

1.2 Zahrádkářská osada

Zahrádkářská osada, nebo zahrádkářská kolonie jinými slovy znamená totéž, jen se jedná o termín významově starší a dnes méně používaný. [Gibas et al. 2013] Zahrádkářská osada je pozemek, který je tvořený množstvím parcel, které jsou určeny k soukromé zahrádkářské i zahradnické činnosti. Osada může být provozována nějakým spolkem, ten může jednotlivé objekty pronajímat. Takové osady u nás většinou vlastní organizace Českého zahrádkářského svazu. Avšak osada může mít také své soukromé vlastníky.

Zahrádkové osady jsou velice vhodnou formou k zahrádkářské činnosti, neboť posilují soukromé zájmy obyvatelstva se společenskými, hospodářskými, územně plánovacími potřebami a možnostmi sídla. Osady jsou významné ale také ekonomicky, protože jejich pořizovací náklady jsou nižší než u individuální zahrady, která leží mimo zahrádkářskou osadu. Předností osad je, že se zde sdružují lidé se stejnými zájmy. [Mareček et al. 1994] *„Mimoto představují zahrádkářské kolonie i zajímavý fenomén sociální a kulturní, jsou součástí paměti města.“* [Hošková et al. 2008: 28]

Kolonie je popisována i jako jakýsi sociální mikrosvět, který má svou vlastní formální strukturu, ustálená neformální pravidla svého fungování a kolektivní, ale i individuální rituály. [Hošková et al. 2008: 29] *„Každý ve skutečnosti bydlí jinde, ale vrací se sem, mají k tomuto místu vztah. Ve městě je málo takových míst, se kterými jsou lidé takhle intenzivně spjati. Některé rodiny obhospodařují pozemky po generace a mají k těm pozemkům silná pouta. To je pro město strašně vzácná věc.“* [Petr Gibas in Jansová 2014]

„Zahrádkové osady představují svébytný městský fenomén obklopený řadou mýtů a nepochopení. Jsou však též místy intenzivně prochnutými prací, péčí, emocemi. Zároveň představují bohaté tematické pole pro společenskou vědu, zabývající se městem a životem v něm, městskou přírodou i politikami městského rozvoje.“ [Gibas et al. 2013]

1. 4. Důvody vedoucí k zahrádkaření

V následující kapitole shrnuji především výzkumy a studie, které se zabývaly důvody, jenž vedou zahrádkáře k aktivitě zahrádkaření v České republice. Kapitola je rozdělena na tři hlavní části a těmi jsou ekonomické, ekologické a sociální aspekty, které mohou vést zahrádkáře k zahrádkaření.

1. 4. 1 Ekonomické aspekty

Výzkumy post-socialistických zemí střední a východní Evropy ukazují v současné době vysoké hodnoty samozásobitelství. Tuto četnost popisuje a podkládá kvantitativními daty výzkum Albera a Kohlera v díle „Informal Food Production in the Enlarged European Union“ v roce 2008. Zmínění autoři tvrdí, že existují odlišné důvody, které vedou k zahrádkaření, mezi zeměmi východní a západní Evropy. Vysvětlením odlišných důvodů, vedoucí k této aktivitě, má být úroveň ekonomického vývoje těchto území. Východní státy v této studii představují post-socialistické země, které reagují na nedostupnost, nebo nedostatečnost potravin na trhu a to díky nedávné socialistické minulosti své země. Tomuto odpovídá i častý pohled na samozásobitelství, které je vnímáno jakožto tradice, nebo zvyk z doby socialismu. Západní státy jsou státy s tržní ekonomikou, kde zahrádkaření představuje hobby a ne zdroj obživy. Podle autorů počet lidí, kteří si sami pěstují potraviny, nepřekračuje na západě 10% populace, avšak státy východní a střední Evropy mají tuto hodnotu okolo 50%. [Alber, Kohler 2008]

Studie s názvem „Food self-provisioning in Czechia: Beyond Coping Strategy of the Poor: A Response to Alber and Kohler’s Informal Food Production in the Enlarged European Union“ od autorů Petra Jehličky, Tomáše Kosteleckého a Joe Smitha však nabízí kontrastní výsledky a to díky novým výzkumným údajům. Na základě kvantitativních dat dokazuje, že lidé v Čechách nejsou motivováni k zahradničení tím, že by měli nedostatek, nebo nedostupnost potravin, ale vnímají zahradničení především jako hobby. V dalších případech je pro zahrádkáře zahrada zdrojem zdravých potravin, dále jak vyplynulo z jejich šetření a ukazují v tabulce níže, je zásobárnou čerstvých potravin. [Jehlička, Kostelecký, Smith 2013]

Tabulka č. 1: Hlavní motivy pro samozásobitelství v Čechách v roce 2012 (pouze respondenti, kteří produkují vlastní potraviny).

Potencionální motiv k samozásobitelství	1. volba (%)	2. volba (%)	3. volba (%)

Aplikace znalosti / know-how	4,9	5,4	8,3
Je to koníček	32,3	14,4	19,4
Pokračování v rodinné tradici	5,6	7,8	8,3
Získání potravin, které nejsou dostupné v obchodech	0,9	2,1	2,4
Získávání zdravých potravin	21,5	20,9	13,2
Finanční úspora	10,5	19,5	17,7
Přispívání k ochraně životního prostředí díky produkci potravin s nízkým dopadem na životní prostředí	0,7	1,9	3,3
Splnění rodinných závazků (pomoc příbuzným)	3,3	1,6	2,1
Získávání čerstvých potravin	20,1	26,4	25,3

Zdroj: [Jehlička, Kostecký, Smith 2013] data byla získána z Centra pro výzkum veřejného mínění v roce 2010.

Petr Jehlička a kolektiv docházejí k odlišným výsledkům a tedy i interpretaci, než Alber a Kohler ve své studii. Výzkumníci Jehlička, Kostecký a Smith došli k úsudku, že: „Domácí produkce jídla v Čechách není praktikována především chudými lidmi, ale je to aktivita, která vzniká napříč všemi sociálními skupinami.“ [Jehlička, Kostecký, Smith 2013]

Samozásobitelství v České republice tedy není zaměřeno na zmírnění efektů nízkého finančního příjmu. Naopak většinu zahrádkářů tvoří spíše střední třída, která má dostatek financí k vlastnění, nebo pronajímání pozemku vhodného k zahrádkaření. Chudí sice mají větší motivaci k zahrádkaření, avšak menší příležitost. Bohatí pak podle autorů mají sice větší možnosti k zahrádkaření, ale většinou mají jiné zájmy a možnosti. Z výsledků také vyplynulo, že častěji zahrádkáři lidé z menších obcí a to díky lepšímu přístupu k půdě. [Jehlička, Kostecký, Smith 2013]

Podobných výsledků jako Jehlička, Kostecký a Smith dosáhl ve svém kvalitativním výzkumu tým Petra Gibase. „Vlastní výpěstky tak ani pro nejchudší zahrádkáře

nepředstavují velký ekonomický přínos.“ [Gibas et al. 2013: 130] Tímto se potvrzují již zmíněné výzkumy prováděné Jehličkou a kolektivem s tvrzením, že zahrádkaření je v dnešní době spíše koníčkem.

Autoři Jehlička, Kostelecký a Smith taktéž mapovali motivaci k praktikám samozásobitelství potravinami v Polsku a Čechách. V těchto zemích je ve srovnání se západní Evropou a severní Amerikou opravdu vysoký počet aktivit, spojených se samozásobitelstvím. Obecně bylo naměřeno těchto vysokých hodnot odůvodňováno tím, že lidé v dnešní době a tedy i současných podmínkách zahrádkaří proto, že se snaží zmírnit důsledky vysoké nezaměstnanosti a obživit se. Výzkumníci v souvislosti s touto studií používají pojem „městske zemědělství“ (urban peasantry). [Jehlička, Smith 2013]

Z následující tabulky je taktéž zřejmé, že pro Čechy je prvotní motivací, vedoucí k samozásobitelství potravinami, získávání čerstvých potravin. Druhým motivačním vlivem je pro ně hobby, zahrádkaření vnímají jakožto koníček a upřednostňují tento důvod před finanční úsporou. Obě tyto nejčtetnější motivace se umístily na stejné pozici i při kontrolním sběru dat po pěti letech. Naopak polští zahrádkaři vnímají zahrádkaření jako zdroj zdravých a čerstvých potravin, finanční úspory a až potom jej pocítují jakožto koníček.

Tabulka č. 2: Důvody vedoucí k potravinovému samozásobitelství.

důvod/rok	Čechy 2005	Čechy 2010	Polsko 2011
1. důvod	čerstvé potraviny	čerstvé potraviny	zdravé potraviny
2. důvod	koníček	koníček	čerstvé potraviny
3. důvod	finanční úspora	zdravé potraviny	finanční úspora
4. důvod	potěšení z pěstování	finanční úspora	koníček

Zdroj: [Jehlička, Smith 2013].

Tyto výsledky potvrzuje například i výzkum věnovaný brněnským zahrádkářským koloniím, prováděný v roce 2006. Kvalitativní analýza byla zpracovávána agenturou Focus pro Ekologický institut Veronica. Respondenti, kteří byli tvořeni brněnskými zahrádkáři, jmenovali jako nejčtetnější přínosy městských zahrad relaxaci a odpočinek (70%), dále trávení volného času v přírodě a dobrou dostupnost z města (66%). [Focus 2006: 12]

Brněnskými zahrádkáři se zabýval i výzkum Hoškové a kolektivu, který došel k obdobným výsledkům. „*Významnou motivací pro vlastnictví zahrádky je dnes odpočinek a rekreace v přírodě.*“ [Hošková 2008: 29] Produkční funkce zahrádek podle autorů ztrácí na významu. [Hošková 2008: 29]

Zahrádkaření je aktivita, která neznamena snahu o samozásobitelství, které je vyvolané ekonomickou nutností. [Jehlička et al. 2013, 2011]. Zahrádkáři z českých osad se ale vyznačují nekonzumním stylem života a vyhýbají se jim nejnovější módní trendy v této oblasti. [Gibas et al. 2013]

1. 4. 2 Ekologické aspekty

V této podkapitole se věnuji ekologické stránce, která vede zahrádkaře k zahrádkaření. Následně vkládám podkapitolu zabývající se udržitelným rozvojem společnosti, neboť se tomuto tématu v současné době věnuje spousta výzkumníků a je mu poskytováno dostatek pozornosti.

„Zahrádkaření snižuje ekologickou stopu tím, že zásobuje domácnost, širší rodinu, případně i sousedy ovocem a zeleninou. Nepodporuje dálkovou dopravu potravin a industrializované zelinářství a ovocnářství. Kdo se věnuje zahrádce, nemá dost smyslu a času prodlévat v nákupních centrech. Každodenním kontaktem se svými rostlinami prolamuje městský nevědomý, přehlíživý postoj k zemědělské práci.“ [Hana Librová 2002: 163] Tato slova potvrzuje výzkum Petra Gibase a kolektivu, kteří prohlašují, že zahrádky samozřejmě přispívají životnímu prostředí díky tomu, že produkují kyslík, zabraňují erozi půdy, snižují prašnost a hlučnost a plní další mikroklimaticko-hygienické funkce. [Gibas et al. 2013: 9] *„Z našeho výzkumu navíc vyplývá, že i samotné zahrádkaření může mít významné environmentální aspekty, počínaje šetrným používáním přírodních hnojiv, přes zpracování biologického odpadu a zacházení s odpadem vůbec, nízkou náročností na vlastní provoz zahrádky a konče využíváním místních zdrojů.“* [Gibas et al. 2013: 9-10]

Každý zahrádkář je více či méně ochráncem přírody, neboť zahradničení má i jiné příčiny, než je jen radost z vlastních a lepších potravin. Mohou zde být i důvody ekologické. Aktivita zahrádkaření v jednu dobu z velkých měst a center úplně vymizela, v poslední době se ale registruje stále větší počet zahrádek v metropolích, jako je kupříkladu Petrohrad, Havana a Jakarta. Librová poukazuje na fakt, že by se mohlo jednat o příklad „městského zemědělství“ [Librová 2002] jenž zmiňují i Jehlička a

Smith [Jehlička, Smith 2013] a které řeší nezaměstnanost a potravinovou krizi v chudých zemích. Vývoj je v poslední době masivně zaznamenanelný, což překvapuje architektky a urbanisty. Právě oni považují návrat zahradničení a zemědělských aktivit do měst v moderní společnosti jako něco neslučitelného. Také díky těmto aktivitám, v některých oblastech, zanikla spousta městských parků, mizí pestrost měst a přináší s sebou určitá hygienická rizika a monokulturu obilí a zeleniny. Co se týče pozitivních vlivů této tendence, tak autorka zmiňuje například zmenšující se tlak na zemědělství ve venkovském prostoru a taktéž zmírnění kácení lesů. Potraviny se mohou exportovat, což přináší lepší ekonomickou situaci dané městské oblasti. Mikroklimatické poměry ve městech se zlepšují a zmenšuje se množství zabetonovaných a vyasfaltovaných ploch. [Librová 2002] „*Na jedné straně jsou považovány za jakýsi relikv či stín minulosti, který brání dalšímu rozvoji a modernizaci města. Na straně druhé naopak bývají považovány za pozitivní trend.*“ [Gibas et al. 2013: 6]

Hana Librová přichází s pojmem „luxus na zahradě“, ten popisuje situaci v bohatších zemích, u kterých zahrádky nehrají existenční, nebo ekonomické důvody. Pro Čechy tento termín představuje pěstění okrasných zahrad, konifer, skalek, exotických dřevin a nízko stříhaných trávničků. Tyto prvky zahrady jsou vnímány jakožto statusový symbol bohatých vrstev, známý například z amerických filmů. Dnes však přichází trend zeleninových, nebo takzvaných kuchyňských zahrad. Místo záhonku růží a okrasných keřů se zakládají zeleninové záhony, ty byly v minulosti vnímány jako neestetické, dnes se stávají ekologickým luxusem. [Librová 2002] V zahrádkových koloniích je nejčastější kombinace užitkové a okrasné zahrady. [Hošková 2008: 29] Jak již bylo v této práci zmíněno, ve Spojených státech amerických jsou zahrady socioložkou Hondagneu-Sotelo naopak rozdělovány na městské komunitní a předměstské zahrady, ve kterých je odrážen konzumerismus. [Gibas et al. 2013]

Zahradničení se však v současnosti setkává s takzvaným „zeleným konzumerstvím“, pro které je charakteristický zájem o kvalitu a estetické provedení zahradnického náčiní. Dnešní užitkové zahrady, především ve Francii, jsou zahrady, které majiteli a obdávatelé přinášejí estetické potěšení a zároveň plní svou tradiční funkci. [Librová 2002]

Právě ve zmíněné Francii je pěstování zeleninových zahrad vášní a rozjelo se zde ve velkém. „*Velký reprezentativní výzkum pořádaný francouzskou vládou v roce 1994*

dokládá, že zahradu vlastní polovina francouzských domácností, z toho dvě třetiny na ní pěstují zeleninu nebo ovoce. Z velkého kvanta ovoce a zeleniny, spotřebovaného ve Francii, je 23% vypěstováno na rodinných pozemcích.“ [Hana Librová 2002: 166] Pěstování zeleniny se věnuje i městské obyvatelstvo, neboť 20% z nich se ve volném čase této aktivitě věnuje. V této zemi zahrádkaři stejně ženy, jako muži. Typickému francouzskému zahrádkaři je 35 let, má dvě děti a v jeho profesi se meze nekladou. Často mají na zahradách starý, vyřazený nábytek. Ne však z důvodu recyklace, ale kvůli originalitě. Čtvrtinu své produkce francouzský zahrádkař rozdá sousedům a přátelům, čímž přispívá sousedské solidaritě. Podle Librové vedou tyto aktivity ke vzájemné inspiraci a přirozené soutěživosti. Pro Francouze má nyní zahraničení prestižní povahu a návštěvě místo lahve alkoholu, nebo bonboniéry nosí raději svou vyprodukovanou zeleninu. [Librová, 2002]

Ekologickou motivací k zahrádkaření se zabýval i kvalitativní výzkum Petra Gibase a kolektivu. Podle nich byly výsledky kvalitativního výzkumu v ekologické sféře jednoznačné a prvořadou motivací zahrádkařů není bio původ potravin, který často zahrádkaři deklarují, ale jejich přesvědčení, že potraviny jimi vypěstované jsou lepší, než ty z obchodu. [Gibas et al. 2013]

Ve výzkumu brněnských zahrádkařů prováděném agenturou Focus označili respondenti zdravotní nezávadnost spojenou s produkcí potravin jako třetí největší výhodu zahrádkaření. [Focus 2006: 12] *„Pěstitelé u své úrody zeleniny a ovoce oceňují kvalitu svých výpěstků na rozdíl od produktů z obchodní sítě.*“ [Hošková et al. 2008: 30]

Výzkumníci Petr Gibas a kolektiv upozorňují, že při výzkumu bylo nutné se soustředit i na neuvědomělé projevy, které vedou k udržitelnému rozvoji. Majitelé vypěstovaných plodin se nebojí sáhnout k chemickým hnojivům a postřikům, aby výsledky své práce uchránili před škůdci. Zahrádkaři však mají k chemickým prostředkům ambivalentní vztah a uvědomují si jejich zdravotní rizika. Většina respondentů tvrdí, že je používají zcela příležitostně, ti zbylí, kteří je používají pravidelně, si stejně myslí, že jejich vypěstované potraviny jsou zdravější a lepší, než ty nabízené v supemarketech. [Gibas et al. 2013] Ve výzkumu Smitha a Jehličky uvedlo užívání umělých hnojiv 31% respondentů a pesticidy na svých zahradách aplikovalo dokonce 51% samozásobitelů. [Jehlička, Smith 2013: 155] Ve všech osadách, ve kterých byl výzkum Petra Gibase a kolektivu prováděn, byl hlavním hnojivem kompost. Ten ale zahrádkaři nepoužívají ve

spojitosti s ochranou životního prostředí, ale kvůli finanční úspoře, nebo z důvodu, že se hnojilo kompostem vždy. Taktéž je kompostem vyřešen problém s bioodpadem, čímž zahrádkáři snižují svou ekologickou stopu. Autoři zde odkazují na myšlenky německého sociologa Ulricha Becka a tvrdí, že se zahrádkáři svými tezemi o tom, jak jsou jejich vypěstované potraviny nejlepší, snaží srovnat s nejistotou a riziky moderní společnosti. Podílejí se na celém procesu vzniku potraviny, který na vlastní oči sledují. [Gibas et al. 2013]

Vztah k přírodě mají zahrádkáři kladný, ale nevidaní škůdci i plevel jsou bez milosti hubeni. Z výzkumu vyplynulo, že zahrádkáři jsou ochránci přírody, nebo environmentalisté jen příležitostně a jejich aktivita v tomto ohledu je velice slabá. Zahrádkářské náčiní bývá starší, zahrádkáři si jej váží a v tomto směru jsou vedeni ke skromnosti. Nákup nového náčiní je pro ně díky častým krádežím demotivační. Většina zahrádkářů se na svých zahrádkách obejde bez standardních záležitostí, jako je koupelna, nebo elektrospotřebiče. U zahrádkových osad se tedy neprokázala komodifikace a industrializace ze strany zahrádkářského průmyslu. Tyto procesy jsou patrné především na zahrádkách na předměstí. Autoři docházejí k závěru, že zahrádkaření je volnočasovou aktivitou, která je velice šetrná k životnímu prostředí. Zahrádkáři se často chovají ekologicky a snižují svou ekologickou stopu, avšak díky vnějším příčinám a ne kvůli svému vlastnímu přesvědčení. [Gibas et al. 2013] Stejného názoru jsou i výzkumníci Hošková a kolektiv, kteří tvrdí, že ekologizační tendence k organizovaným zahrádkářům pronikají omezeně. Zahrádkáři se chovají spíše podle vzorců, které v sobě mají už po generace zakořeněné. [Hošková et al. 2008: 30] Zahrádkové osady umí leckdy plnit environmentální funkce prospěšněji, než veřejné parky a lesy. [Gibas et al. 2013] „*Významným způsobem například brání vodní erozi a přispívají k retenci vody v lokalitě. Jsou také biologickým filtrem snižujícím koncentraci škodlivých látek v prostředí*“ [Gibas et al. 2013: 130] Motivace ke zdravému samozásobitelství a udržitelnosti životního prostředí jsou však v Čechách různorodé. [Jehlička, Kostecký, Smith 2013]

„*Městské zahrádkářské kolonie bývají v environmentálním kontextu pozitivně oceňovány pro své ekologické funkce - jako místa zeleně a produkce místních potravin. Blízkost přírody, samozásobitelství, ale i identifikace s místem, sousedské vztahy a společné sdílení věcí, to vše přibližuje život v městských zahrádkářských koloniích tradičnímu životu na venkově.*“ [Hošková et al. 2008: 28]

Jehlička, Kostelecký a Smith se v závěru své studie zmiňují, že pokud post-socialistické země budou pokračovat v zahrádkaření a samozásobitelství, spatří výsledky této aktivity ve zdraví, životním prostředí a sociálních výhodách. Samozásobitelství, se podle autorů, v současné době setkává se zvyšujícím se zájmem především v rozvinutých industriálních zemích a to díky jejich většímu zájmu o zdraví a ekologii. [Jehlička, Kostelecký, Smith 2013]

1. 4. 2. 1 Udržitelný rozvoj společnosti

Ekologickým aspektům, které vedou zahrádkáře k zahrádkaření, se věnovalo množství výzkumníků a to především ve vztahu městského zahrádkaření a udržitelného rozvoje společnosti. Trvale udržitelný rozvoj by ve spojení se zahrádkami mohl znamenat budoucí alternativu v rámci rozvoje města v globalizovaném světě. [Gibas et al. 2013] Osobně vnímám strategii trvale udržitelného rozvoje jako jakýsi nástroj, který poskytuje návod jak hospodařit, aniž bychom dále znečišťovali životní prostředí, čerpali neobnovitelné zdroje a podporovali globální změny klimatu.

„Pod trvale udržitelným rozvojem se v této práci rozumí komplexní soubor strategií, které umožní pomocí ekonomických prostředků a technologií uspokojovat lidské potřeby, materiální, kulturní i duchovní, při plném respektování environmentálních limitů.“ [Gibas et al. 2013: 7]

Ve studii Petra Jehličky a Joe Smitha s názvem „Quiet sustainability: Fertile lessons from Europe’s productive gardeners“, je předmětem udržitelnost specifického životního stylu ve vztahu k získávání potravin. V tomto výzkumu autoři sbírali kvalitativní i kvantitativní data v letech 2005 – 2011 a šlo jim především o popsání široce praktikovaného a environmentálně udržitelného samozásobitelství potravinami v post-socialistické střední a východní Evropě.

Výzkumníci popisují výhody samozásobitelství potravin. Navrhují v tomto případě pojem tichá udržitelnost (quiet sustainability). Tento koncept shrnuje široké praktiky, které v závěru přinášejí výhody pro životní a sociální prostředí. [Jehlička, Smith 2013] *„Tichá udržitelnost je definovaná praktikami, které přináší příznivé environmentální nebo sociální dopady, nevztahují se přímo ani nepřímo k tržním transakcím a nejsou svými aktéry reprezentované jako bezprostředně cílené na zlepšení životního prostředí nebo udržitelnosti.“* [Jehlička, Smith 2013: 155]

Tichá udržitelnost je praktikována po celém světě a to v množství každodenních aktivit, které jsou nejčastěji vytvářeny v post-socialistických společnostech a na jihu zeměkoule. Důležitým aspektem je, že vytvářejí společnosti odolnější vůči ekologickým a sociálním změnám a přitom nevyžadují žádné státní financování. Kultury, které jsou charakteristické tichou udržitelností, se vyznačují aktivitami jako je vzájemné sdílení, opravování, darování a výměnné obchody. Právě tyto aktivity mohou dokázat to, že státy budou působit robustněji, pokud budou stát tváří v tvář dramatickým sociálním a ekonomickým změnám. [Jehlička, Smith 2013]

Existují opatření, která mohou tichou udržitelnost podpořit. To lze například vhodným plánování politiky, jenž ochrání a podpoří prostor pro produktivní zahradičení. Úleva od daní kupříkladu u zahrádkářského vybavení a semen. Dalším prvkem, který tichou udržitelnost posílí, je pozitivní reprezentace těchto praktik v médiích, nebo pomocí vlivných osob. Stačí podpora každodenních aktivit, jako je chození, nebo jízda na kole a to může vést ke změnám životního prostředí. [Jehlička, Smith 2013] *„Lidé, kteří pěstují, konzumují a sdílejí jejich vlastní potraviny v Polsku a České republice si tuto aktivitu pojí s radostí, hojností, štědrostí, péčí a dovednostmi. Není zde požadavek splnění environmentálních závazků, pokus o dosažení odolnosti, nebo reakce na limity, ale jde o každodenní aktivity ve spokojeném životě.“* [Jehlička, Smith 2013: 34]

Obdobnými praktikami se tytéž autoři zabývají i ve studii „An Unsustainable State: Contrasting Food Practices and State Policies in the Czech Republic“ z roku 2011. V této práci upozorňují především na veliký rozsah a sociální inkluзивitu samozásobitelství v České společnosti. Ukazují, jak je post-socialistická země bohatá na své spotřební postupy a vztahy k potravinovým systémům. Tyto alternativní, sociálně uzavřené a environmentálně efektivní praktiky jsou mezinárodními i domácími politickými aktéry ignorovány a to ve prospěch méně účinných tržně založených iniciativ trvalé udržitelnosti. [Jehlička, Smith 2011]

Cestu trvale udržitelného rozvoje popisuje v souvislosti se zahrádkařením i Jan Keller v článku „Chvála zahrádkářů“. Autor zobrazuje zahrady jako místa, která jsou dnešní globalizované společnosti vzdálená. Podle českého sociologa zahrádky představují alternativu dnešního globalizovaného světa.

Keller vidí jako hrozbu trh, který ke svému „životu“ potřebuje spoustu jedinců. Ti sami nejsou schopni si nic obstarat a jsou tak na trhu závislí. *„V lidském světě stále ještě*

přežívají nezanedbatelné ostrůvky netržních vztahů. Ty pocházejí ještě ze starých dob, dávno před vznikem moderní průmyslové a tržní společnosti. Každá domácnost představuje vlastně jeden z takových netržních ostrůvků.“ [Keller 2000] Zahrádky jsou pak na trhu ještě více nezávislé. Díky nim si člověk může vypěstovat něco pro sebe a nemusí mu na trhu úplně záležet. Co víc, má tyto potraviny k dispozici, kdyby byl závislý i na systému státní sociální péče. A tak stojíme před dilematem, zda budeme závislí na trhu, nebo státu. Pokud jsme závislí na trhu, musíme podle autora denně vydělávat peníze a neustále je utrácet své životní potřeby. Těm, kteří na trhu neuspějí a jsou tedy odkázáni na stát, zbývá dávkovaná sociální pomoc. Ani v jednom případě není člověk svým pánem. Proto právě zahrádky představují Kellerovu takzvanou třetí cestu. [Keller 2000] *„Drobné samozásobitelství představuje ne-li přímo třetí cestu, tedy alespoň schůdnou alternativní pěšinku, která se vine mezi abstraktním systémem trhu a úředním systémem státní sociální péče.*“ [Keller 2000]

Lidé v dnešní společnosti platí za virtuální realitu. *„Virtuální realita oprostňuje lidi od přirozených forem mezilidských vztahů a zapojuje je do kontaktů zprostředkovaných výlučně technikou. Technika jim zprostředkovává iluze doteků, barev a časem snad i vůní, které jako kdyby nebyly z tohoto až příliš obyčejného světa. Působí tak v naprosto stejném směru jako drogy a má i stejný účinek – zvyšuje závislost konzumentů.*“ [Keller 2000] Díky virtuální realitě člověk ztrácí sociální kontakty a je tak vystaven tlaku médií a reklamy. Přitom zahrádka může lidem nabídnout reálný kontakt s půdou, faunou i flórou. Důležitější ale je, že je působí proti konzumerismu. Ten podle autora znamená mimo jiné *„ztrátu vědomí o širších souvislostech*“. [Keller 2000] Lidem je lhostejné, za jakých podmínek a příčin se potraviny do obchodů dostaly a především, jak se jich po konzumaci zbavíme a tak Keller vyzdvihuje fakt, že zahrádkář zná souvislosti a sleduje proces vzniku potraviny a svého výpěstku si váží. [Keller 2000] *„Žádného zahrádkáře by naproti tomu nenapadlo vyhodit svou úrodu do popelnice. Zná velice dobře souvislosti, proto by to nikdy neudělal.*“ [Keller 2000]

1. 4. 3 Sociální aspekty

Sociální aspekt, který vede zahrádkáře k zahrádkaření, se udává především u poslední dobou se rozšiřujícího, takzvaného komunitního zahrádkaření. *„Lidé přicházejí, protože se chtějí naučit jak zeleninu pěstovat, načerpat zkušenosti. Dalším důvodem je také sociální aspekt, potkat se s podobně naladěnými lidmi.*“ [Hrubanová in Bačíková 2013] Komunitní zahrady jsou známé tím, že na nich pěstuje potraviny více lidí, během

sezóny i kolem sta. Zahrádkáři si vyměňují zkušenosti, pomáhají si navzájem a setkávají se. „*Pěstování ve městě je jistě trend, počet komunitních zahrad za poslední rok vrostl na více než dvojnásobek v Praze a zároveň vznikají nové zahrady po celé České republice. Motivy pro zapojení bývají různé: odpočinek, vlastní zelenina, spíše ale pro radost, možnost potkat se se sousedy.*“ [Hrubanová in Bačíková 2013]

Výzkumníci Petra Gibase došli k zjištění, že těsnější přátelské vztahy vznikají u zahrádkářů, kteří k sobě mají prostorově blízko a je zde spíše omezenější počet členů. Stabilnější komunita se buduje díky takzvaným stmelujícím událostem, kterou je například povodeň, nebo díky stmelujícím prvkům, což mohou být kupříkladu příbuzenské vztahy. Jednotlivý pocit sounáležitosti byl však u všech čtyř zahrádkových osad odlišný a autoři v této spojitosti zmiňují Simmelovo pravidlo, kdy je vnitřní soudružnost skupiny odvislá od míry vnějšího tlaku, nebo ohrožení. Pokud je zahrádková osada ohrožena možností, že ji zruší, nebo hrozí povodeň, pocit sounáležitosti a ochota za zahrádku „bojovat“ je vyšší. [Gibas et al. 2013] „*Oproti venkovským zahradám, které bývají obvykle v soukromém vlastnictví samotných zahrádkářů, je zde však jeden podstatný faktor ovlivňující současnou podobu navštívených zahrádkářských kolonií. Je jím strach z rušení kolonií.*“ [Hošková et al. 2008: 30]

Soudružnost skupiny naopak oslabují již zmíněné generační rozdíly, nebo odlišné psychologické strategie a pohled na vypořádání se s nějakou ohrožující situací (například povodně, rušení osady, převedení zahrádky do osobního vlastnictví, díky kterému majitel často přestává respektovat pravidla celé osady). [Gibas et al. 2013] Soudružnost členů utužuje vzájemné půjčování a sdílení věcí, náradí, ale i semen a sazenic, přeposílání si výpěstků. To výrazně posiluje sousedské vztahy. Pospolitost, solidaritu a kolektivní identitu kolonie vytváří ale i prostorové uspořádání zahrádek. Vymezení zahrádek je často jen symbolické a neexistují mezi jednotlivými pozemky nějaké bariéry, avšak vnitřní prostor kolonie je opevněn plotem, mnohdy ostnatým drátem a brány jsou pečlivě zamykány. [Hošková et al. 2008: 29] „*Z pozorování je zřejmé (například z domácího oblečení, popřípadě z odhalených částí těla zahrádkářů, ale i dalších indikátorů), že vnitřní prostor zahrad je chápán jako intimní a bezpečný.*“ [Hošková et al. 2008: 29] V zahrádkářských osadách funguje taktéž sociální kontrola. Existují zde uznávané ideály a představy, kterými by se měli všichni zahrádkáři řídit a uznávat je. Nedodržování může být veřejně sankcionováno a to například pokáráním na

nástěnce, nebo pomluvami, v nejhroších případech dochází i k vyloučení z kolonie. [Hošková et al. 2008: 29] Výzkumníci Petra Gibase přisuzují sociálnímu aspektu v životě zahrádkářů veliký vliv. [Gibas et al. 2013]

1. 5 Historie zahrádkářských kolonií

1. 5. 1 Historie vzniku zahrádkářských osad Evropě

O zahrádkaření existuje rozšířené přesvědčení, že se jedná o specifický středoevropský fenomén, který vznikl především díky nedostatečné nabídce ovoce a zeleniny a také kvůli nouzi v možnostech trávení volného času v období socialismu. [Alber, Kohler 2008] Tyto faktory jsou možná významné pro vznik městského hospodářství, avšak samotná historie vzniku zahrádkářských osad sahá hlouběji do historie Evropy.

V evropských zemích existuje významná tradice zahrádkaření a to v první řadě díky industrializaci. Zahrádkářské kolonie se tak začaly objevovat ve velkém v 19. století. Jedná se obzvláště o země jako je Velká Británie, Německo, Francie, Polsko, Nizozemí, Švédsko a Dánsko. Zahrádky tehdy řešily problémy spojené právě s industrializací a to především masivní migrací z vesnic do měst a tedy velkolepým rozvojem měst. Tyto objekty znamenaly pro sociálně slabé rodiny pestřejší jídelníček a tím zlepšení zdraví. [Gibas et al. 2013] Podle Tvardkové a Roflové je možné jednoduše vyčíst hlavní důvody vedoucí ke vzniku zahrádkaření do 20. století. „*Zakládání zahrádek představuje reakci na industrializaci, jež dříve či později zasáhla velká evropská města.*“ [Gibas et al. 2013: 32] Podle nich ve Francii převažovaly sociální důvody k zakládání zahrádek. V Německu se kladl důraz na zdraví, kde doktor Schreber zdůrazňoval zejména výchovnou funkci a později byly díky jeho vlivu zakládány výchovné spolky takzvané „Schreberverein“. [Mareček et al. 1994] Severní Evropa je zase známá svými důvody k zakládání zahrádek, které zdůrazňují okrasnou funkci zahrady. „*Lidé tímto způsobem tráví čas i jinde v Evropě. Zahrádkářské kolonie se staly běžnou a podporovanou součástí měst v Německu, Finsku, Británii nebo Dánsku, kde je dokonce nejvyšší počet zahrádkářů na počet obyvatel.*“ [Petr Gibas in Jansová 2014]

Tak či onak, největší rozmach zakládání zahrádkových osad byl mezi světovými válkami, neboť se zahrady staly nejdůležitějším zdrojem potravin. V meziválečném období nastal vrchol institucionalizace zahrádkářského hnutí a to díky oblibě zahrádkaření, ale i praktickému účelu. V roce 1926 došlo dokonce k založení Evropské

unie zahrádkářů. [Gibas et al. 2013] Ta v současné době spojuje více než tři miliony členů ve čtrnácti národních organizacích.

S druhou polovinou 20. století nastala výrazná proměna evropských měst, která s sebou přinášela i změnu v zahrádkaření, které ztrácelo na síle a to především díky rozvoji zástavby ve městech. Pouze ve státech jižní Evropy došlo k opoždění o několik desítek let a to díky pozdějšímu nástupu industrializace. V těchto zemích mnohdy nemají legislativní opatření na ochranu zahrádkových osad, které platí ve zbytku Evropy. Zahrádky jsou tedy v té době ilegální a zahrady, které přinášejí prospěch celému městu, se zakládat zatím úspěšně nedaří. Evropští zahrádkáři si v současné době zahrádek cení jakožto zdroje volnočasových aktivit a oceňují je především díky tomu, že pro ně znamenají zdroj kvalitních a čerstvých potravin. [Gibas et al. 2013] „*V posledních desetiletích tedy v Evropě nastává nový rozkvět zahrádkaření, a to především s nárůstem zájmu obyvatel o zdravé potraviny, životní prostředí a o kontakt s přírodou, které ve velkoměstském životě stále ubývá.*“ [Gibas et al. 2013: 35]

1. 5. 2 Historie zahrádkářských kolonií u nás

U nás se zahrádkářské kolonie začaly nalézat už koncem 19. století. Jedny z prvních zahrádkářských osad vznikaly nejspíše v Praze. Vznik zahrádkářských kolonií u nás také souvisel s rozvojem průmyslu a růstem měst, stejně jako v Evropě. Tehdejší prostředí je v dobové literatuře popisováno jako nehygienické, byty malé a periferie ošklivé. Jako v ostatních evropských městech se i u nás začaly zahrady zakládat z hlavního důvodu a tedy samozásobitelství. Zahrádky byly jedním ze způsobů, jak přežít tehdejší potravinovou krizi a nezaměstnanost. Také přinášely funkce ozdravné, výchovné, relaxační, estetické a společenské. Ozdravné a výchovné funkce byly vyzdvihovány především u pohraničních měst a měst s větším výskytem německého obyvatelstva. [Gibas et al. 2013]

Zakládání zahrádek v osadách se neobešlo bez problémů, neboť často byli zahrádkáři z pozemků vyhnáni, kvůli zástavbě města. Zahrádkových osad však pomalu přibývalo, i když ve srovnání se zbytkem Evropy velice pomalu a opožděně. V roce 1917 vznikl Svaz spolků pro zadržování a udržování rodinných a dělnických zahrádek a chov drobného zvířectva v Rakousku, který se následně přejmenoval na Ústřední svaz pro zakládání a udržování zahrádkových kolonií v Československé republice. V zájmu spolku bylo, aby se všude tam, kde nejde postavit rodinné domy se zahradami, byly

postaveny zahrádkové kolonie. Později vznikaly i další spolky, které nebyly organizované, ale snažily se o zakládání zahrádek. [Gibas et al. 2013]

K největšímu rozmachu zakládání zahrádkových osad došlo v letech 1915 - 1918 a nejpravděpodobnějším důvodem je omezené zásobování za války. V letech 1939 - 1945, tedy za nacistické okupace, se zahrádkářské osady snažily, i přes značné omezení společenského života, dále fungovat a rozšiřovat. V roce 1943 vznikl Svaz zahrádkářů, který umožňoval, že i v režimu okupace, bylo možné pokračovat ve společenském životě zahrádkářů. Samozřejmostí bylo, že každý občan, usilující o členství, v již zmíněném svazu, se musel do přihlášky zaručit, že není žid. [Gibas et al. 2013]

K velkému nárůstu počtu zahrádkových osad i jejich členů došlo v období socialismu. V roce 1957 byl Svaz zahrádkářů nahrazen Československým svazem zahrádkářů a ovocnářů, který je funkční dodnes. Samozřejmě byla tehdy tato organizace politizována a při přidělování zahrádek se dbalo na takzvanou společenskou angažovanost jejích členů. Avšak na samotných zahrádkách měli členové jakousi svou volnost, možná proto byly zahrádky v době socialismu tak oblíbené. Přeci jen nabízely určitou možnost uniknout do svého soukromí, které v té době prakticky neexistovalo a vše se řídilo kontrolou státu a vnucenými pravidly. „*V dobách socialismu byly zahrádkářské aktivity pro mnoho lidí alternativním způsobem seberealizace a trávení volného času.*“ [Hošková et al. 2008: 29] Zahrádek přibývalo především v 80. letech 20. století a možná také díky takzvaným „akcím Z“. [Gibas et al. 2013] K rozmachu samozásobitelství v tehdejší době vedly určitě i důvody, které zmiňují Alber a Kohler a to jest nespolehlivá a nedostatečná nabídka potravin na trhu. [Alber a Kohler 2008: 117] Jehlička a kolektiv však upozorňuje, že v Československu nebyla situace s potravinami tak problematická jako například v jiných státech východního bloku. [Jehlička, Smith 2012: 224]

Po pádu socialistického režimu, došlo v roce 1989 k velkým změnám a to i v zahrádkářském hnutí. Začaly se řešit především majetkoprávní vztahy k půdě, neboť se objevil nájemní vztah. Například v Hradci Králové byl ale nabídnut odkup půdy do soukromého vlastnictví a tak více než 80-90% zahrádek zde je v soukromém vlastnictví. Nejspíše proto počet zahrádkářských osad klesl a některé i zanikly. [Gibas et al. 2013]

Je zřejmé, že české zahrádkářské kolonie vznikaly z obdobných důvodů, jako ty v ostatních evropských státech. České zahrádky kopírují vzor především německý. Ve

státech, které jsem v této kapitole zmínila, po druhé světové válce zahrádkaření spíše upadalo. U nás tomu bylo naopak a to díky vlivu socialismu a především takzvaného období normalizace. Zahrádkaření se tak v Čechách začalo vyvíjet zcela ojedinělým způsobem. Právě nedostatek potravin, špatné bytové podmínky, ale také podmínky občanského života a soukromí přispěly k tomu, že se u nás tento fenomén začal rozvíjet. [Gibas et al. 2013] „*Snad právě proto je dodnes zahrádkaření u nás často považováno za jakýsi relikv socializmu a právě toto stigma do jisté míry zabraňuje nahlédnout úlohu zahrádek v současné společnosti v novém světle. Ve srovnání se zahraničím hledá české zahrádkaření svoje aktuální místo ve společnosti pomaleji.*“ [Gibas et al. 2013: 44]

2. METODOLOGIE A VÝZKUMNÁ STRATEGIE

„Podstatou objevu není vidět něco jako první, ale stanovit pevná spojení mezi tím, co již je dáno a tím, co doposud není.“ (Selye in Strauss, Corbinová 1990: 29)

2.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Jak jsem již zmínila v úvodu této bakalářské práce, hlavním cílem mého výzkumu je zjistit odpověď na primární výzkumnou otázku: Jaké jsou důvody vedoucí k zahrádkaření v České republice? Je zahrádkaření pouhou snahou o snížení finančních nákladů domácnosti díky úspoře z produkce vlastních potravin, nebo je tato aktivita považována spíše za koníček?

První výzkumná otázka byla porovnána mezi dvěma skupinami respondentů. Jedna skupina respondentů je utvářena zahrádkáři mladšími čtyřiceti let, druhá skupina je vytvářena zahrádkáři staršími čtyřiceti let. Toto dělení je provedeno z toho důvodu, neboť si myslím, že se důvody k zahrádkaření, u těchto dvou věkových kategorií, liší. Osobně se přikláním k názoru, že mladší zahrádkáři neprovádí aktivitu zahrádkaření kvůli finanční úlevě, zatímco ti ze skupiny starších zahrádkářů mají finanční úsporu jakožto hlavní důvod vedoucí k zahrádkaření.

Dále jsem měla v plánu zjistit, jak zahrádkáři hodnotí prostor zahrad z hlediska jejich funkcí, které zahrádkářům přinášejí a estetiky. Tedy jak prostor zahrady rozdělují, proč a jakému oddělení své zahrady přikládají největší pozornost. Zajímala jsem se o to, jak si zahrádkáři představují ideální zahradu a zda je pro ně má estetika nějaký význam.

Jako poslední cíl práce jsem si zadala zjistit, zda se zahrádkáři vyznačují tíhnutím k ekologickým aspektům, nebo zda ekologie v jejich zahrádkářských počinech nehraje přílišnou roli. Tedy zda například upřednostňují pěstování biopotravin, bez zásahu chemických látek a naopak s vlivem přírodních hnojiv. Zajímalo mě, zda se zahrádkáři snaží minimalizovat svou vlastní ekologickou stopu, nebo jak přispívají k ochraně životního prostředí.

Výzkumné otázky zní takto:

- Jaké jsou důvody vedoucí k zahrádkaření?
- Jak se tyto důvody liší u různých generací zahrádkářů?
- Jak hodnotí uživatelé zahrad tento prostor z hlediska funkce a estetiky?
- Vyznačují se zahrádkáři tíhnutím k ekologickým aspektům?

2. 2 Metodologie a výzkumná strategie

K realizaci svého výzkumu jsem zvolila kvalitativní výzkumný přístup. Kvalitativní výzkum je druh výzkumu, jehož předností je, že nám umožňuje získat detailnější informace o zkoumaných jevech, tak jako by to s kvantitativními metodami nebylo možné. [Strauss, Corbinová 1990]

Kvalitativní metoda mi poskytla poměrně podrobný vhled do zkoumané problematiky a zajistila vysokou validitu výzkumu, což znamená, že jsem zjistila odpovědi na mnou položené otázky. Díky kvalitativní metodě sběru dat jsem získala mnoho informací a to i při malém množství respondentů. Taktéž jsem se, jakožto výzkumník, pohybovala přímo v terénu, kde jsem sbírala data a rovnou je analyzovala. Výzkum byl inspirován takzvanou zakotvenou teorií. To je metoda, jejímž cílem je vytvořit teorii. Jedná se o klasický induktivní přístup, kdy začínám zkoumanou oblastí a postupně nechám, aby se vynořilo to, co je pro mě, jako výzkumníka, významné. Cílem badatele je u této strategie postupně rozklíčovat data a zjistit, co se za nimi ukrývá. [Strauss, Corbinová 1990]

2. 3 Polostrukturovaný rozhovor

Jako techniku sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, pro který je charakteristické, že výzkumník utváří okruhy otázek, které se s respondenty při rozhovoru budou probírat. Tázající není vázán na pevnou strukturu, může například měnit pořadí otázek, kterou přizpůsobuje okolnostem, podle toho, jak rozhovor probíhá. Také si může doplnit témata podle uvážení, nebo naopak ubrat, pokud otázky nejsou relevantní k právě probíhajícímu rozhovoru. Vnímám polostrukturovaný rozhovor jakožto velice výhodný, neboť dochází k osobnímu kontaktu s respondenty a jako výzkumník mám možnost pokládat doplňující otázky, například v případě nepochopení otázky. Kostra dotazníku mi zaručuje, že jako tazatel nezapomenu dotazovanému položit důležitou otázku.

Před zahájením oficiálních rozhovorů jsem provedla předvýzkum a to na vzorku dvou osob z řad spolužáků. Předvýzkum mi pomohl odhalit nedokonalosti a nepřesnosti, kterých jsem se v otázkách dopustila. Díky předvýzkumu jsem si následně otázky upřesnila, aby respondenti lépe pochopili, kam danou otázkou mířím. Také jsem se, dle mého názoru, zlepšila ve formulaci a vyjadřování otázek.

Každému respondentovi jsem se představila a pro uvolnění nálady se před rozhovorem zeptala, jak se mu daří a jaký měl den, což vzbuzuje k tazajícimu větší důvěru a vnáší do prostředí příjemnou náladu. V této části proběhlo vzájemné představení a nenuceně jsem se tázala na demografická data o respondentovi. Rozhovory byly prováděny o samotě, pouze já a dotazovaný, nejčastěji v jejich domácím prostředí. Pokud to nebylo možné, bylo zvolené prostředí neutrální, jakým byla například kavárna. Veškeré rozhovory jsou zaznamenány na diktafonu a uchovány v digitální podobě.

Respondentům jsem dovolila volně hovořit, měnila jsem pořadí, nebo formulaci otázek, tak jak je u polostrukturovaného rozhovoru zvykem. Pokud jsem neobdržela úplnou odpověď, nebo jsem se nedozvěděla vše, co jsem potřebovala, doplnila jsem rozhovor o další otázky. Používala jsem nedirektivní přístup a snažila se klást otázky neutrálně. Díky tomu, že jsem se s respondenty znala osobně, převažovala při rozhovorech přátelská a poklidná nálada.

2. 4 Výzkumný vzorek

K výběru zkoumaného vzorku jsem použila účelový výběr. Výběr vzorku mi v mém výzkumu nebyl žádnou překážkou. Většina respondentů jsou mí přátelé, známí, nebo členové rodiny. U zbytku vzorku jsem využila techniky takzvané sněhové koule. Ve všech případech byli respondenti ochotní se výzkumu zúčastnit.

Snažila jsem se do zkoumaného vzorku vybrat stejný počet mužů i žen, různé dosažené vzdělání a rodinný stav. Také jsem se snažila o co největší rovnováhu mezi počtem respondentů se zahrádkou u rodinného domu, a zahrádkářů z kolonií, což se mi nepovedlo a převažují respondenti ze svými zahrádkami umístěnými u domu. Avšak primárním cílem, při tvorbě výzkumného vzorku, pro mě bylo, aby se respondenti dali rozdělit přesně na dvě poloviny dle věku. Cílovou skupinou mé bakalářské práce jsou tedy dvě skupiny respondentů. První skupinu tvoří zahrádkáři mladší čtyřiceti let. Druhou skupinu vytvářejí zahrádkáři ve věku starším než je čtyřicet let.

2. 5 Etika výzkumu

Etické otázky jsou ve výzkumu velice důležitým aspektem. V České republice se v současné době nevyskytuje oficiální sociologický profesní etický kodex, ale pár bodů sepsala Americká sociologické organizace a jsou k dostání v digitální podobě. Řídila jsem se tedy především těmito body, neboť jak uvádí britský sociolog Anthony

Giddens: „*Všechny výzkumy týkající se lidí, a to nejen v sociologii, mohou přinášet etická dilemata*“ . (Giddens 1999: 524)

Všichni respondenti byli před zahájením výzkumu ústně seznámeni s tím, jak budou získaná data použita, s technikou sběru dat, tedy zvukovým záznamem i jeho uchováváním a vyhodnocením. Respondentům jsem přislíbila anonymizaci jejich osoby, jména jednotlivých narátorů jsou tedy fiktivní. Identitu respondentů znám pouze já, jakožto výzkumník. Veškerá zveřejněná poznávací data byla respondenty schválena k jejich zveřejnění. Všechna získaná data v podobě zvukových záznamů slouží pouze k transkripci a analýze. Od respondentů nebyl vyžadován žádný informovaný souhlas ve formě dokumentu, všichni respondenti souhlasili s mými podmínkami rozhovoru orální formou.

2. 6 Charakteristika zkoumané lokality

Výzkum jsem soustředila do místa svého bydliště a tedy okolí Jaroměře. Místní oblast je typická velkým množstvím navazujících vesnických lokalit, ale také v samotném městě se vyskytuje spousta rodinných domů s přilehlými zahradami a také zahrádkářské osady.

Jaroměř je město, které leží ve východních Čechách, zhruba 17 kilometrů severovýchodně od Hradce Králové. Díky jeho rozloze 23, 95 km² bych jej přiřadila k menšímu, až středně velkému městu v kraji. Počet obyvatel se pohybuje kolem 12 tisíc. Jeho území dochází k soutoku tří řek, Labe, Úpy a Metuje a jeho nadmořská výška je 254 metrů nad mořem. [Velecký 2006]

Fakt, že je Jaroměř geograficky dobře podmíněná k pěstování rostlin dokazuje několik skutečností. Jednou z nich může být, že se ve městě už od roku 1859 nachází firma Černý semena, která je proslulá svým semenářským a šlechtitelským podnikáním. Pěstování rostlin se rodině Černých opravdu daří.

Jaroměři se mimo jiné přezdívá město zeleně a parků. Jedná se o vžité označení města, které ve své době mělo značné opodstatnění. Například ještě před čtyřiceti lety bylo ve městě 45 hektarů veřejné zeleně a 43,4 m² této zeleně připadalo na jednoho obyvatele města. I v dnešní době má životní prostředí tohoto města svou hodnotu a má čím oslovit. Možná díky tomu se na území Jaroměře vyskytuje řada významných dřevin a to buď jako součást menších celků, nebo jednotlivě. [Velecký 2006]

Zahrádkářská kolonie, s jejímiž zahrádkáři jsem výzkum prováděla, se nazývá Třešňovka. Je umístěna v klidné části na okraji města Jaroměř směrem k Náchodu. Kolonie se zde nachází už desítky let a jedná se o pozemek města, který je pronajatý místní organizaci Českého svazu zahrádkářů. Velikost parcel je 400 metrů čtverečních a v minulosti o ně byla poptávka velká tak, že ne všichni žadatelé o nájem mohli být uspokojeni. V současné době je několik volných parcel k dispozici.

2. 7 Charakteristika respondentů

Získané respondenty lze rozdělit na přesnou polovinu dle věku. Jedna skupina je tvořena narátory do čtyřiceti let, druhá skupina je uskupena zahrádkáři staršími čtyřiceti let. U respondentů uvádím smyšlené jméno, ale reálný věk, povolání, přibližnou dobu zahrádkaření a typ zahrádky (zahrádkářská osada, zahrada lokalizována u domu). V empirické části tohoto výzkumu dále jednotlivé respondenty charakterizují a hodnotím průběh a přínos rozhovoru. Respondenti jsou seřazeni podle toho, jak s nimi byly jednotlivé rozhovory pořizeny.

Tabulka č. 3: Seznam respondentů.

Číslo respondenta	Jméno	Věk	Povolání	Doba zahrádkaření	Typ zahrádky
Respondent 1	Jan	32	archivář	4 roky	u domu
Respondent 2	Jiří	45	hasič	přes 20 let	u domu
Respondent 3	Věra	73	důchodkyně	přes 50 let	u domu
Respondent 4	Jana	28	manažerka	3 roky	u domu
Respondent 5	Vojtěch	33	dělník	5 let	v kolonii
Respondent 6	Martina	28	studentka	7 let	u domu
Respondent 7	Ladislav	72	důchodce	přes 45 let	u domu
Respondent 8	Anna	71	důchodkyně	přes 30 let	v kolonii
Respondent 9	Julie	59	učitelka	30 let	v kolonii
Respondent 10	Robert	39	policista	10 let	v kolonii

Zdroj: Autor.

2. 8 Zpracování dat

Veškerá data jsem sbírala v únoru a březnu roku 2016. Jelikož se jednalo o zimní měsíce, kdy zahrádky ležely pod sněhem, nebo mrazem, nebylo možné rozhovory provést na konkrétních zahradách metodou go-along, která by byla v tomto případě účinnější, než samotné rozhovory. Tuto metodu bych bývala uvítala, neboť věřím, že by se respondenti více rozmluvili, pokud by viděli to, o čem hovoří, popřípadě by si lépe vzpomněli na to, co chtějí slovně popsat.

Zaznamenala jsem si poznávací informace o respondentech, délku a místo konání rozhovoru. Co nejdříve po pořízení záznamů jsem sama všechna zvuková data přepisovala a analyzovala. Pro přepis jsem zvolila techniku takzvané doslovné transkripce. Transkripce je proces převodu mluveného projevu z interview do písemné podoby. Časově se jedná o velice náročný proces. Transkripce je však podmínkou pro podrobné vyhodnocení. Díky ní je možné zdůrazňovat důležitá místa například podtržením, zapsat si komentář, nebo vytvářet seznamy a jednotlivá místa v textu porovnávat. [Hendl 2005]

Data jsem následně analyzovala pomocí programu MAXQDA 10. Do tohoto programu jsem nahrála všechna data v podobě přepsaných rozhovorů. Jednotlivé rozhovory jsem poté kódovala. Rozhodla jsem se pro takzvané otevřené kódování. Při něm výzkumník provádí kódování prvním průchodem daty. Lokalizuje v textu témata a těm přiřazuje označení. Tato témata jsou nejprve na nízké úrovni abstrakce a pojí se s pročtenou literaturou, nebo k výzkumným otázkám. Výzkumník seznam témat následně třídí, organizuje a doplňuje v další analýze. Podle Hendla je důležité, aby výzkumník navrhoval stále abstraktnější kategorie, ty totiž pomáhají při návrhu teorie. [Hendl 2005]

Pečlivě jsem si prošla všechny své záznamy a určila v textu pojmy, tedy kódy. Kódy jsem pak seskupovala do určitých kategorií, pro jednotlivé kategorie jsem určovala jejich vlastnosti. Posléze jsem kódy řadila do kategorií, které vznikly díky mým výzkumným otázkám. Kategorie jsou dány obsahem získané informace a naším porozuměním této informaci. [Disman 2002; 317]

3 EMPIRICKÝ VÝZKUM

3. 1 Deskripce získaných dat

Získaná data, která v této kapitole popisují, jsou řazena podle toho, jak byly jednotlivé rozhovory za sebou pořízeny. Nejprve jsou respondenti krátce představeni a poté charakterizováni. Charakteristiku respondentů jsem se snažila sestavit podle jednotného schématu a tedy podle vzoru výzkumných otázek. Nejdříve se věnuji důvodům, motivaci, kladům a záporům, které respondenti v zahrádkaření vidí. Zmiňuji čas, který zahrada respondentům zabere a aktivity, které na pozemku vykonávají. Následuje pasáž o rozdělení zahrad, estetice a v poslední řadě o ekologii. Charakteristika je prokládána občasnými citacemi z uskutečněných rozhovorů.

3. 1. 1 Respondent 1

První respondent se jmenuje Jan. Je mu 32 let a povoláním je archivář. Respondent zdědil svou první zahradu i s domem před čtyřmi lety a v domácnosti žije pouze s přítelkyní. Rozhovor probíhal u něho doma v klidném prostředí a hodnotím jej jakožto přínosný.

Jan se pohybuje na zahradách už od dětství. V rodině respondenta mají zahradu všichni, vyjma rodičů, kteří se kvůli zdravotním problémům matky přestěhovali do bytu. Respondent po nich dům se zahradou zdědil. Na rozdíl od svých rodičů, Jan na zahradě v současnosti pěstuje více potravin a zkouší i nové odrůdy zeleniny. V zahrádkaření po rodičích pokračuje, neboť mu bylo líto záhonky rušit. Pokácel pár stromků, především takzvané polokmeny, které podle jeho slov, byly moderní za dob zahrádkaření rodičů. Motivací k zahrádkaření mu je především zdravé stravování. Zeleninu si chce vypěstovat sám. Respondent chce mít přehled nad tím, zda jsou jeho potraviny vypěstovány bez použití chemie. Baví ho svou zahrádku sledovat a přemýšlet nad budoucím zlepšováním. Vnímá zahradu jakožto zdroj zdravých potravin a odreagování se od starostí. K většímu zájmu o pěstování rostlin se dostal přes aktivitu sázení ze semínek, kterým své zahrádkářství započal. Jako hlavní důvod ponechání si zahrady a pokračování v zahrádkaření udává zájem o zdravou stravu a taktéž koníček. Největší přínos zahrady spatřuje ve znalosti původu potravin. Má jistotu, že jsou zdravé a navíc pro něj ekonomicky výhodné. Taktéž si vychvaluje lepší kvalitu chuti jím vypěstovaných potravin. Podle respondenta je v poslední době zájem o zdravý životní styl populární. Nevýhodu v zahradě nespátřuje. V letních měsících péče o zahradu respondentovi zabere zhruba tři hodiny denně a to v aktivitách jako je zalévání, péče o

drůbež a sekání trávy. V zimě pouze krmí slepice. S produkcí potravin na tom jsou v domácnosti, dle respondenta, vcelku dobře. Přes léto a na podzim nemusí z ovoce a zeleniny prakticky nic dokupovat, kromě potravin, které nepěstuje. *„Tak třeba brambory, ty nepěstujeme. A pak já nevím, občas si koupíme kukuřici, občas nějaký oříšky, máme tu jenom vlašáky.“* Celý rok z vlastní produkce, dle jeho slov, s partnerkou nevyžijí. V letních měsících si vystačí ze tří čtvrtin, v zimě z jedné pětiny, přičemž je to díky zavařeným a usušeným potravinám, nebo občasnému skladování ve sklepě. Potravinu sklízí jen, když je potřebuje. Přebytky dává občasně sousedce, někdy je zavaří, nebo je častěji konzumuje. Rodině přebytky neposkytuje, neboť ta vlastní své zahrady. Respondent na zahradě chová slepice, které na pozemku v minulosti zavedli jeho rodiče.

Zahradu má respondent rozdělenou na tři zóny. *„V jednom koutě mám slepice. Pak v té největší části tam mám skleník po mámě a tam pěstuju rajčata a papriky, vedle mám malý záhon, tak mám hlavně kořenovou zeleninu a taky jahody. Pak různě po zahradě ovocný keříčky a stromy. Pak máme za barákem takovej starej altán.“* Před domem respondent pěstuje květiny a má vybudovanou skalku. Jan tráví nejvíce času v garáži a v altánu, kde rád relaxuje. Na jeho zahradě jednoznačně převažují rostliny užitkové, ze kterých nejvíce pěstuje zeleninu. *„Já mám rád zelí, brokolici, rajčata no přítelkyně hrášek, saláty a pak máme takovou tu klasiku, kořenovou. Že jo pak papriky kedlubny a tak.“* Z ovoce má respondent na své zahrádce vše. Na vzhledu zahrady respondentovi záleží a to proto, aby se za svou zahradu nemusel stydět. *„Vždyť lidi vedle toho choděj a dívají se tam, dělají si o tobě nějaký ten obrázek.“* Jako ideální zahradu označuje tu svou, neboť ji staví dle svých představ. Obecně se mu líbí vysoké stromy a jezírka na zahradách, naopak nelíbí se mu na zahradě nepořádek a barevní trpaslíci. U své zahrady nemá rád pouze kopcovitost, protože se mu kvůli ní špatně seče tráva. Také půdu hodnotí jako ne moc úrodnou. V budoucnu by chtěl přestavět altán, který se jeho přítelkyni nelíbí. Všechno vybavení a zahradní nábytek je po rodičích v původní podobě a nechávají ho dosloužit. Veškerý nábytek slouží k odpočinku. Kupované dekorace nevlastní.

Respondent hnojí kravským hnojem, který si vozí z místního kravína. Kompost slouží ke zpracování biologického odpadu, avšak k hnojení jej Jan nepoužívá. Chemické postřiky respondent nevlastní, zatím po nich sáhnout nemusel a několikrát se v průběhu rozhovoru zmínil, že chce mít potraviny zdravé a to bez používání chemie. Svě

potravinu považuje za lepší, než kupované z obchodu. Jako známé škůdce popisuje slimáky, na jejichž likvidaci používá biologicky odbouratelný granulát. Vodu čerpá z vodojemu, avšak ve většině případů ji nechává odstát, aby z ní vyprchal chlór, také zalévá vodou dešťovou. Hadicí s vodou z vodovodu zalévá minimálně „(...) *fakt se snažím tomu vyhnout, abych ušetřil, a taky pro ty rostliny není ta chlorovaná voda úplně ideální.*“ Svůj postoj k životnímu prostředí popisuje jako vyloženě kladný se snahou ho co nejméně zatěžovat a to nejen na zahradě. Respondent třídí odpad a zajímá se i o práva zvířat, místní suroviny a složení kupovaných potravin.

3. 1. 2 Respondent 2

Druhý respondent je 45 letý Jiří, který je povoláním hasič. Jiří má čtyřčlennou rodinu a poměrně rozsáhlý pozemek u domu, který vlastní už přes dvacet let. Rozhovor hodnotím kladně, respondent byl sdílný a u rozhovoru, který probíhal v jeho domě, panovala příjemná nálada.

K zahrádkaření se respondent dostal v okamžiku, kdy koupil dům, ve kterém však bydlel už od dětství. V době pořizování nemovitosti však na zahradu ještě nemyslel. „*To přišlo všechno až s rodinou, takže vlastně časem.*“ Respondent ale zná zahradu ze svého dětství, kdy na ni pomáhal dědečkovi, který byl včelař. V rodině vlastní zahradu i matka a jeho syn. Zahradničit začal asi pět let po vstoupení do manželství a to na popud manželky, která ráda vaří. Následně také kvůli dětem, aby měly dostatek vitamínů. Prvně začal s jahodami a postupně rozšiřoval zeleninou do jídel, ovocnými stromy a hráškem pro děti. V současné době se respondent soustřeďuje především na péči o včelstvo, které právě zakládá a vnímá jej, jako svůj největší koníček. V minulosti vnímal zahrádkaření spíše negativně a to kvůli údržbě a sekání trávy. S odstupem času si pozitiva uvědomuje výrazněji a to v trávení volného času venku a zisku potravin. Momentálně si zahradu užívá především kvůli odpočinku, koupání v bazénu a grilování se známými. Jeho nejčastější aktivitou na zahradě je věnování se včelstvu a péče o výběh pro drůbež, kterou vlastní druhým rokem. Také zmiňuje práci ohledně bazénu. „*To víte, je to docela alchymie a sama se ta voda hezká neudělá.*“ V minulosti choval králíky, avšak v současné době v nich vidí spíše přítěž a proto je již nechová. Práci na zahradě hodnotí podle roční doby a počasí. Od dubna se dle jeho slov pohybuje na zahradě často. „*Kolikrát když přijdu domů z práce ve tři hodiny, tak si udělám kafe, a do tmy na zahradě pracuju.*“ Přes léto však především relaxuje a práci na zahradě se věnuje manželka. Na podzim přichází ale na řadu zazimování zahrady a práce s ním

spojená. K pěstování ovoce jej vedl fakt, že ovocné stromy se na zahradě již vyskytovaly při koupi majetku a dodnes na zahradě jsou. Respondent zasadil další třešeň, meruňky a broskev. Přes léto si respondentova rodina se zeleninou a ovocem vystačí. Přes zimu potraviny dokupují, ale daří se jim hodně produktů nashromáždit a to sušením, zamražením, zavařováním a skladováním ve sklepě. Avšak v 90% v zimě manipulují s produkty kupovanými. Na jaře a v létě se však podíl kupované zeleniny a ovoce rovná nule. Úrodu ve většině případů spotřebují sami a to přímou konzumací, zavařením, zamražením, nebo vyráběním sirupů a pečených čajů. Občasné přebytky věnují příbuzným, kteří přijedou na návštěvu.

Respondent má zahradu rozdělenou na dvě části. *„V jedné části zahrady, je to vlastně už ke konci pozemku co nejdále od domu, tak tam mám oplocený úsek, kde chovám slepice a nedaleko mám ty úly. No a ta druhá část slouží převážně k odpočinku, řadím tam bazén a loubí.“* Dále však přiřazuje k zónám i záhonek, který je umístěn vedle výběhu pro slepice a skleníku. Nejraději má svůj koutek s úly a garáž, jako ideální aktivitu popisuje sezení s novinami v altánu a spánek. Na zahradě převažují rostliny okrasné a to především skalky a muškáty. *„Řekl bych, že spíš okrasné. Na naší zahradě se vyskytují téměř všude a doma o to zakopávám pořád.“* Nejvíce pěstuje ovocných stromů a keřů jako je angrešt, kanadské borůvky, rybíz a bourec morušový. *„Ale jinak je nejvíc těch kytek, co má manželka.“* Vzhled zahrady je pro jejího majitele důležitý. Vadí mu především nepořádek, nebo polámané stromy. Zahradu také raději poseká, než aby vypadala zanedbaně. Občasně zve specialistu na sekání stromků. V pojmu ideální zahrada spatřuje zahradu svou, avšak chybí mu na ní klasická pumpa ke studni, nic jiného by na ní neměnil. Do budoucna chce rozšířit solární elektrárnu, kterou již vlastní a to kvůli výdělku. Solární elektrárna mu pokrývá veškerou spotřebu energie. Na zahradách se mu obecně nelíbí, když na nich převažuje část, nad kterou se musí pracovat, nad tou částí relaxační. Vybavení zahrady postupně inovují a to podle toho, zda ještě slouží, ne kvůli estetice. Kupované dekorace na zahradě nevlastní.

Skleník i záhonek respondent hnojí kompostem, skleník občas i kravským hnojem od chovatelky. Kompost slouží jakožto místo určené k likvidaci kořínků a shnilých květin. Zbytky od jídla dává slepicím. Na plíseň u potravin používá respondent chemický „jednoduchý postřik“, který dle jeho slov nemá vliv na výsledný plod. *„Ale tak to je jen výjimečně na ta rajčata, jinak na nic.“* Avšak kupované produkty by nad svými neupřednostnil. *„(...) tam ani nevím, co na sobě všechno nastříkaný mají.“* Se škůdci

v podobě slimáků se vypořádává ručním sběrem, ale nebojí se na myši nalíčit pasti a škodné ptáky zastřelit puškou. Vodu na zahrádce používá z vodovodu a to i na zalévání rostlin. Svůj vztah k životnímu prostředí hodnotí jako docela kladný. Respondent netopí uhlím, ale zemním plynem, dále třídí odpad a vlastní solární panely pro výrobu energie.

3. 1. 3 Respondent 3

Třetí respondentka 73 letá důchodkyně Věra bydlí, téměř od té doby co se provdala, ve velkém domě, který si s manželem sami postavili. Okolo domu se vyskytuje rozsáhlý pozemek, který v minulosti sama obhospodařovala přes padesát let. V současné době péči o zahradu přebírá mladší generace. V jejích výpovědích je patrné četné srovnávání časů minulých s odlišnou současností. Rozhovor hodnotím kladně, neboť jsem se dozvěděla všechny informace, které jsem si přála zjistit.

Už v úvodu mi respondentka sdělila, že pochází z vesnice, kde měl zahradu každý a výjimku netvoří ani její rodina. Na zahrádce pomáhala už od dětství a v mládí dělala děvečku na statku svého otce. Po svatbě bydleli s manželem a dětmi krátce u tchyně, od které dostali pozemek, na kterém následně postavili dům. Na pozemku se již vyskytovala maštal, chlív, králíkárna, výběh pro slepice a pole se záhonky. Některé z těchto objektů posléze pouze přestěhovali. Motivací k zahrádkaření je pro respondentku pokračování v rodinné tradici a zisk potravin, které v té době, dle jejích slov, nebyly tak dostupné. Přínosem zahrady jsou vlastní potraviny, které jsou levnější, než koupené v obchodech. V současné době se však respondentka potýká s minimalizací záhonů a tedy i výpěstků, neboť zahradu postupně přebírá syn s manželkou. „*Oni všechno tak nějak zlikvidovali, že prej s tím je hodně práce a radši si to koupěj.*“ Jako nevýhodu toho, mít zahradu vidí nedostatek času a také dřinu spojenou s chodem zahrady a péčí o zvěř. „*A je to práce, dneska jsou lidi zvyklý odpočívat a já když přišla z kravína, tak jsem musela doma makat.*“ V minulosti respondentka sekala kosou trávu pro králíky a slepice, dále nezapomněla dát jídlo kravám, prasatům a nakrmit kozy. Podojit, zalévat, vyplít, sbírat škůdce a úrodu. To respondentce zabralo veškerý volný čas před tím, než šla do zaměstnání a okamžitě, co z něho přišla domů. V současné době již zahradě nevěnuje prakticky žádný čas. Její rodina, obývající s ní rodinný dům, naopak momentálně tráví svůj volný čas především na zahradě, avšak spíše využíváním pozemku k rekreaci, než k zahrádkaření. Výpěstky ze zahrady nyní respondentce a její rodině nestačí a jejich produkce tvoří zhruba 40% toho, co

zkonsumují. V přítomnosti chovají pouze slepice, pěstují jen nejnütnější polévkovou zeleninu a mají ovocné stromy. Úrodu okamžitě konzumují, nezavařují, neskladují, neboť přebytky nemají. V minulých letech ale měla respondentka vaječ a mléka nadbytek, že je i prodávala.

Co se týče rozdělení plochy na zóny, respondentka uvádí dvě pole, jedno větší, druhé menší. Oblast s posezením v podobě altánku. „*Já měla jenom lavičku před domem a to mi stačilo. Dřív se před domem takhle nevysedávalo a nejedlo.*“ Dále chlív, maštal, bývalá králíkárna a výběh pro slepice s kurníkem. V minulosti respondentka vlastnila prakticky všechna domácí zvířata, nevyjímaje krav, prasat, králíků a vícero druhů drůbeže. Postupně chov slábl z toho důvodu, že byly potraviny snáze k sehnání v obchodě. Respondentka měla nejraději oblast, kde se chovali králíci, se kterými nebylo tolik práce. Na zahradě převažují rostliny užitkové a to v podobě zeleniny a ovocných stromů, i když před domem má záhon s květinami. Respondentka uvádí, že její rodina v současné době vysazuje více okrasných rostlin. „*Mladý ty si udělali skalku a celkově vysadili víc keřů a kytek, ale pořád je asi víc toho ovoce a zeleniny.*“ Estetika je pro respondentku důležitá. Ideální zahradu si představuje tak, že by na ní měla více okrasných rostlin, ale také všechny druhy ovocných stromů a zeleniny. Na zahradách ostatních lidí se respondentce nelíbí nepořádek. „*Jak bych to ale popsala, hm někdo tam má opřený třeba lyže, nebo shnilý kolo.*“ Také by se jí líbilo mít zahradu jako dřív, tedy před zásahem rodiny, která nyní v domě přebývá. „*Celý život jsem si to budovala a pak najednou vidim, jak je to jiný a nemám ani to, pro co jsem tam celej ten život dřela. Mě hlavně mrzí, že musíme kupovat, když jsme to mohli mít zadarmo.*“ Zahradu v dřívější době neměla vybavenou zahradním nábytkem, pouze jednou lavičkou před domem. V současné době, především vlivem mladé rodiny, mají posezení, bazén i houpačku. Vše slouží k odpočinku a trávení času venku.

Respondentka hnojí kompostem, na kterém končí prakticky veškerý bioodpad z domácnosti, který nezkonsumuje zvěř. Používá chemický postřik proti plísním. Ze škůdců jmenuje především slimáky a mandelinky. Všechny ručně sbírá. „*Zkoušela jsem na to všechno, ale nic nezabírá a akorát je to drahý.*“ Vodu čerpá ze studny, která je pro ni ekonomicky výhodná, ale k zalévání používá i vodu dešťovou. Na otázku jaký má vztah k životnímu prostředí reagovala trochu překvapeně a rozpačitě. „*Jó zbytky jídla dávám slepicím, pak něco na kompost. Jináč to házem do popelnice.*“

3. 1. 4 Respondent 4

Jana je čtvrtou respondentkou. Je jí 28 let a povoláním je asistentkou ředitele ve středně velké lokální firmě. Zaznamenala jsem, že toto povolání má u respondentky vliv na péči o zahradu. Domácnost tvoří pouze ona a přítel, ke kterému se před třemi lety přistěhovala a tak získala novostavbu i s menším pozemkem a započala tak její zahrádkářská aktivita. Jana byla při rozhovoru trochu nervózní a odpovědi jsou proto krátké, celkově rozhovor proběhl poměrně rychle.

Respondentka má dle jejích vlastních slov časově náročné povolání, ve kterém se nevyhne stresu. Ráda se odreaguje pohybem venku a starostí o zahradu. V zahrádkaření je pro ni důležité, aby aktivita byla nenáročná a starost o zahradu ji nezabrala mnoho času. Respondentka bydlela celý život v bytě a nikdo z její rodiny zahradu nevládní, proto neváhala a zahradu si s příchodem do současného domu založila. Jejím motivem bylo to, že ji zahrádkaření vždy lákalo a těšila se na estetické zkrášlování pozemku. Kvůli nedostatku času se respondentka nepouští do pěstování množství plodin. Jako hlavní výhodu toho, mít zahradu vidí pobyt venku. Většinu svého volného času tráví venku a to odpočinkem, ráda griluje s přáteli. Jako aktivitu prováděnou na zahradě udává dále koupání v bazénu. Ve volném čase nemá jiné koníčky. Práce na zahradě ji nezabere mnoho času, občas poseče trávu, když je sucho tak zalévá. Sklízí nepravidelně, podle toho, jak se jí který kousek potraviny hodí. Jako důvod toho, proč pěstuje vlastní zeleninu a ovoce udává, že je škoda pozemku nevyužít, avšak péče a zahrádkaření samotné ji moc nebaví. Výpěstky ze zahrady jí a její rodině rozhodně nestačí a finanční ztráta z toho, že potenciál zahrady nevyužívá více, respondentce nevadí. *„Ale tak ani ne, my jsme dva a nějak nás to nezruinuje.“* I když nad rozšířením zahrádky přemýšlela, raději to vzdala z obavy, že jí to bude stát spoustu času a práce. Vlastní produkce v létě pokryje zhruba 30% spotřeby potravin, v zimě prakticky žádnou. Potraviny nijak neuskładňuje, neschovává na zimu, nebo do budoucna. *„Nebaví mě se s tím dělat a radši si to za těch pár korun koupím.“* Přebytky nemá, občas potraviny dostane od přítelových rodičů. Podle Jany doma vypěstované potraviny nejsou o moc zdravější, než zakoupené v obchodu. *„Ta půda už taky není jako dřív a moc živin neobsahuje.“*

Zahradu má rozdělenou na část s posezením pod pergolou. Tam se v létě vyskytuje i gril a bazén. Před domem Jana vlastní záhony s květinami. Těmi zdobí i jiná místa po zahradě a to v květináčích. Podél plotu má vysázené okrasné keře, které plní mimo okrasné funkce i funkci ochrany soukromí. Na třetí straně zahrady se vyskytuje malý

záhonek se zeleninou, ovocné stromy jsou vysázené všude po pozemku. Nejvíce času tráví v zóně s posezením, která slouží k odpočinku. U respondentky na zahradě převažují jednoznačně květiny okrasné a to proto, že pro majitelku je důležité, jak její zahrada vypadá. Soudí, že současná zahrada je její ideální zahradou a do budoucna plánuje pořízení psa, aby mohla trávit venku ještě více času. Také zvažuje zakoupení dřevěné houpačky a zapuštěného bazénu, který by esteticky vypadal lépe, než ten současný. S partnerem přemýšlejí nad zasazením další třešně, neboť třešni má nedostatek, má je ráda a jsou drahé. Na zahradách ostatních ji nic nevadí. „*Asi mi to je nějak jedno, ať si má každý na zahradě co chce.*“ Veškeré vybavení je nové, pořízené se stavbou domu před pár lety. K dekoraci slouží vysázené květiny, květiny v květináčích a solární svítidla, u vchodu má jednu keramickou sošku, kterou dostala darem.

Kompost má na zahradě zavedený nově a to v moderní podobě kontejneru. Je umístěný hned vedle záhonu a slouží ke zpracovávání bioodpadu ze zahrady, avšak bioodpad z doby končí v koši. Kompost respondentka ještě nepoužila k hnojení, avšak má to již v plánu. Zahradu celkově za dobu její existence ještě nepohnojila a zkušenost se škůdci nemá. Vodu používá z vodovodu, občas s ní hadicí zalévá rostliny. Svůj vztah k životnímu prostředí ale hodnotí jako kladný a na otázku, jak přispívá k jeho ochraně, odpověděla třízením odpadu.

3. 1. 5 Respondent 5

Pátý rozhovor probíhal s usměvavým respondentem Vojtěchem v místní kavárně. Vojtěch zahrádkaří pět let a to v zahrádkářské kolonii. Je mu 33 let a povoláním je dělník. V domácnosti žije pouze se svou manželkou. Rozhovor hodnotím jakožto kladný.

Zahrádku respondent dostal od své matky, která ji zdělila, ale neměla zájem se o ni starat. Respondentovi bylo líto zahrádku prodat. Hlavním motivem zahrádkaření je pro respondenta získávání vlastních potravin. V respondentově rodině nikdo jiný zahradu nevlastní a jedná se o jeho první zahradu. Největší přínos zahrady vidí jednoznačně jako výnos v podobě potravin a trávení času venku. „*Jo a taky že jsem venku, doma bych seděl u počítače a v práci jsem zase porát u pásu.*“ Nevýhodou pro něj, jakožto zahrádkáře z kolonie, je dojíždění. Respondent se na zahrádku dopravuje na kole, kterým se dopravuje i do práce a zahrádku má následně po cestě. Na zahradě provozuje aktivity spojené pouze se zahrádkařením, žádné volnočasové, nebo relaxační záležitosti

se zahradou spojené nemá, a pokud ano tak velice výjimečně. „*Jo občas, no občas jednou za tři roky když si vzpomeneme tak tam s manželkou opejkáme buřty.*“ I když uvažuje, že by do budoucna pořídil gril a pořádal na zahradě přátelské sešlosti. Časově mu práce na zahradě zabere asi dvě hodiny, avšak záleží na ročním období. Vlastní potraviny produkuje především díky tomu, že má tu možnost mít svou zahradu, aktivitu považuje za práci, ale taktéž ho baví. Respondent pěstuje většinu z volně dostupné zeleniny a ovoce. Osobně má rád exotické ovoce a lituje, že jej kvůli klimatu pěstovat nemůže a musí jej dokupovat. V sezóně tedy dokupuje převážně to a například brambory, které nepěstuje. V zimě nakupuje vše. O přebytky se občasně podělí se svou matkou. Manželka zavařuje, vyrábí marmelády na pečení a ovoce zmrazuje.

Zahradu má rozdělenou na část se záhonkem a se skleníkem. Na pozemku se vyskytuje lavička, ohniště a malá kůlna, která slouží ke skladování náčiní. Stromy se vyskytují na pozemku bez nějakého řádu. Nejraději má práci na záhonku, který respondentovi zabere i nejvíce času. Okrasné rostliny respondent nemá. Zahradu nemá potřebu esteticky zkrášlovat, slouží mu pouze k produkci potravin. Avšak i tomuto respondentovi záleží na tom, aby se na jeho pozemku nevyskytoval nepořádek. Pro respondenta by ideální zahrada byla ta, kterou by měl u domu a nemusel na ni dojíždět. Rád by na zahradu přidal další ovocné stromy, avšak kvůli nedostatku místa to není možné.

Respondent vlastní kompost, na kterém kompostuje bioodpad ze zahrady a kompostem také hnojí. Kupovaným hnojem hnožil jednou, ale udává, že je na čase to zopakovat. „*No už to zase potřebuje pohnojit.*“ Ze škůdců jej trápí špačci, krtci a slimáci. Proti všem škůdcům zkoušel zakročit. Chemický postřik používá na rajčata. Voda v kolonii je z řeky, dále respondent vlastní sud na vodu dešťovou. Svůj vztah k životnímu prostředí hodnotí jako dobrý. „*Vzhledem k tomu, že si pěstuju vlastní potraviny a nezatěžuju tak životní prostředí.*“ Respondentovi vadí, když jsou potraviny dováženy přes několik zemí, myslí si, že svým zahradničením tolik nezatěžuje životní prostředí, dále klasicky třídí odpad, snaží se šetřit energiemi a podporovat české potraviny.

Jelikož se jednalo o respondenta ze zahrádkářské kolonie, zeptala jsem se jej na otázky ohledně zahrádkářů v kolonii. Ostatní zahrádkáře v osadě popsal jako spíše starší místní obyvatele, avšak dodal, že v poslední době se zastoupení zahrádkářů rozšiřuje o mladší zahrádkáře. Stěžoval si na časté porušování pravidel kolonie a změnu důvodu, proč lidé

zahrádku v kolonii mají. Stále častěji tam podle respondenta lidé tráví čas volnočasovými aktivitami, namísto zahrádkaření.

3. 1. 6 Respondent 6

Rozhovor se šestou respondentkou Martinou probíhal v místní kavárně. Respondentka zahrádkaří sedm let na zahrádce u domu, který patří její rodině, avšak ona bydlí na druhém konci města a je tak jedinou respondentkou, která nebydlí v domě u kterého se zahrádka vyskytuje. Na zahradu pravidelně každý víkend dochází. Zbytek týdne tráví osmadvacetiletá Martina v Hradci Králové, kde studuje vysokou školu. Rozhovor hodnotím jakožto velice přínosný.

Jelikož respondentka žije jen s matkou, která je na invalidním důchodě, je pro ni aktivem, že díky produkci vlastních potravin ušetří peníze, avšak aktivita zahrádkaření ji také baví. Užívá si pěstování a následné využití bylinek. Motivem v pokračování zahrádkaření byl fakt, že mají v rodině zahradu. Respondentka si vždy nějakou přála, neboť celý život žije v bytě, kde se snaží o pěstování potravin a bylin i na balkoně. V rodině nikdo kromě vzdálené sestřenice zahradu nemá, avšak zmíněná příbuzná bydlí v téže městě a funguje u nich výměna přebytků. Občas si za přebytky darují kávu, nebo čokoládu. Přínos zahrady respondentka vnímá především v ovocných stromech, ze kterých může v období sezóny kdykoliv konzumovat. Respondentka však vyzdvihla i fakt, že ovoce je v obchodech drahé. Proti kupovaným potravinám nic nemá, nevadí ji chemie. Nevýhodu zahrady spatřuje v údržbě, která je jejím problematickým bodem. V rozhovoru vícekrát zmiňuje neudržované plochy, tedy nepořezané stromy, trávu a nevyplevené záhony. Obecně úpravě zahrady věnuje čas zhruba jednou ročně. Na zahradě ráda relaxuje a to především na houpačce, nebo před domem ve stínu. Zhruba třikrát za rok pořádají s rodinou grilování. Ve volném čase se respondentka zajímá o ruční práce. Vlastní ovoce začala pěstovat především díky tomu, že má po zdědění zahrady tu možnost a kvůli ušetření financí. Její výpěstky dle slov respondentky spotřebu úplně nepokryjí a potraviny tedy dokupují. Produkce vlastních potravin tvoří třicet až čtyřicet procent ovoce a zeleniny, které zkonsumují. Nutné je však zmínit, že zbytek je tvořen většinou produkty, které z vlastní vůle nepěstují, jako jsou například brambory, nebo mrkve. Úrodu rovnou konzumují, do budoucna uchovávají především zamrazováním, nebo pečou a vaří ze sezónních potravin. Menší část přebytků občasně rozdávají příbuzným.

Část zahrady tvoří pařeniště, kde respondentka pěstuje zeleninu, ale například i jahody, které zabírají značné místo. Další část tvoří květinové záhonky po babičce, které však nejsou, dle respondentky, v dobrém stavu. Prostory se stromy tvoří místo, kde v minulosti bývala chovaná zvířata. Králíci vymřeli a o slepice se již nemá, po úmrtí prarodičů, kdo starat. Na zahradě se dále vyskytuje houpačka, kde je jakási jáma nejspíše po stromu, ve kterém rádi párkrát za rok opékají, nebo si tam vytáhnout gril. Tento prostor není ale nějak specifickěji upravený. Respondentka čas nejráději tráví před domem na lavičce, kde má stín a především v létě vyndané květiny z domu. V jejím trávení volného času na zahradě převažuje rozhodně relaxace, nad prací. Taktéž převažují rostliny užitkové nad okrasnými. Zahradu nijak nezdobí, nelíbí se jí kupované dekorace a to především solární sošky, snesla by však sádrového trpaslíka. Co se týče estetiky, respondentka si s ní hlavu neláme. „*Mně to je asi docela jedno, nebo jako jestli lidem přijde, že je zaplevelená, tak to je asi jejich problém.*“ Ideální zahrada by neměla být tak kopcovitá, jako ta její a mohla by mít lepší polohu. Líbí se jí, když má zahrada své kouzlo a rostliny rostou divoce, pouze s lehkou úpravou. Na zahradě rozhodně nemá chybět zelenina a ovoce. Na zahradě respondentce nic nechybí. Ráda by se o zahradu lépe starala, tedy především sekala trávu častěji a plela častěji než jednou za rok. Ze zeleniny respondentka pěstuje polévkovou zeleninu, rajčata, saláty, kapustu, zelí, dýně, bylinky. S rodinou mají na pozemku jabloně, třešeň, meruňku, broskev, maliny, borůvky, ostružiny a rybíz. Vybavení zahrady čítá pouze houpačku, plastové židličky se stolkem a starý kurník. Vše je ve stavu původním po prarodičích, kromě čtyři roky staré houpačky a nemají v plánu to měnit, dokud to nedoslouží. Respondentka má obavy z budoucnosti, kdy by se po studiích ráda přestěhovala do Hradce Králové a má strach, že zahrada zanikne. Ráda by jí zachovala, mrzí ji, že jí nezůstanou možnosti, které jí zahrada v současné době poskytuje.

Kompost respondentka nemá, ale s rodinou mají místo za domem, kam odkládají spadlá jablka, listí a odložený materiál i náčiní. Biologický odpad z domu putuje do směsného odpadu. Stromy hnojí kupovaným hnojivem, avšak nepravidelně. Chemii používá proti škůdcům, tedy slimákům a na parazity na stromech. Také se zbavuje trávy chemickým postřikem. Chemické postřiky respondentce nevdají. Avšak hlídá si, aby neublížily domácím zvířatům. Vodu na zahradě používají dešťovou, pokud dojde, pak teprve sahají po hadici s vodou z vodovodu. Respondentka se snaží o třízení odpadu, nebo

neplýtvání materiálem. Nepovažuje se jinak za přílišně ekologicky smýšlejícího člověka.

3. 1. 7 Respondent 7

Sedmý respondent je pan Ladislav, kterému je 72 let. Ladislav v důchodu, avšak občas si rád přivydělává svou oblíbenou činností archeologií. Zahrádkaří přes 45 let. Vlastní obrovský pozemek, na kterém chová především zvířata, která mu taktéž, do jeho tříčlenné domácnosti, přinášejí finanční příjem. Rozhovor se konal na jeho statku, byl pro mě jakožto výzkumníka trochu náročnější, avšak ve výsledku úspěšný.

Respondent, jak jsem již zmínila, vlastní rozsáhlý pozemek, na kterém chová především spoustu zvířat. Nejen, že zřizuje chovné stanice divokých koček a psů, ale také vlastní několik koní a nabízí lidem ustájení, nebo jezdecké služby. K zahrádkaření se dostal, díky tomu, že si postavil dům. Dům už má podle svých slov nejspíše šestý a vždy preferoval dům se zahradou. V bytě by bydlet nechtěl. *„Nechtěl, pár let jsem bydlel v Německu v bytě, ale to mě moc nebralo.“* Jako motiv pořízení zahrady udává pěstování potravin a trávení volného času. V rodině nikdo další zahradu nemá. Pozitivum v zahradě spatřuje v tom, že má svůj klid a může si dělat na svém pozemku. Avšak nerad pěstuje zeleninu. Udává, že si pěstuje jen minimum a z toho většinu pro zvířata. *„No zeleninu pěstuju už minimálně, to jenom přibližně, jak bych to řekl, no spíš jenom drobnou, jako je ředkvičky a kedlub, jako je takovýhle, ale ze zeleniny nějak moc ne, spíš ovoce, stromky nebo keře který dávaj nějaký plody.“* Naopak má moc rád ovocné, ale i exotické stromy. Také pěstuje květiny pro okrasu, ale těch je méně, než rostlin užitkových. Pan Ladislav se věnuje především chovu zvířat, od divokých ptáků až po divokou zvěř z lesa. Dále chová ale i kozy, ovce, prase vietnamské, psi, kachny, vodní drůbež a tak dále. Co se týče zahrádkářských aktivit, zmiňuje hrabání listí, údržbu pozemku, zpracování dříví, neboť topí dřevem. Aktivitu se odvíjí od toho, že na jeho pozemku je velký počet stromů, spousta zvířat a opravdu málo zeleniny. Rád se věnuje úpravám pozemku, stavění a přestavování. Nevýhodu zahrady spatřuje v práci. Pracovat na zahradě musí neustále, se zvířaty se pracuje celoročně, na okrasných rostlinách ale jen od jara do podzimu. V zimě se respondent zajímá o péči o nemovitost, v současnosti část domu rekonstruuje. Z ovoce mívá přebytky a s produkcí si vystačí, zeleninu pěstuje především pro zvířata a některé druhy jen pro zvířata, jako jsou velké dýně, nebo tykve. Rád pěstuje exotické rostliny, jako jsou javory japonské, javory žluté, červené a koření.

Kupuje jen to, co sám nepěstuje, nebo co se v našich podmínkách vypěstovat nedá. Přebytky zužitkuje tím, že je dává zvířatům.

Zahradu má respondent rozdělenou na zóny klidové, místa kde pěstuje zeleninu a užitkové části pro zvířata. Na pozemku se ale vyskytují i louky na pastvy, které tvoří největší podíl pozemku. Klidové části respondent uvádí dvě, jednu u potoka a druhou menší na dvoře. Oblast se zeleninou tvoří část nejmenší. Ovocné stromky se nacházejí všude po pozemku. Ladislav má nejraději zóny klidové, na které převažují rostliny okrasné. Užitkové rostliny a zvířata se vyskytují po celém pozemku a ve větší míře. Respondent udává, že je pro něj vzhled jeho zahrady důležitý, potrpí si na sekání trávy. Udává však, že finální podobu pozemku určuje sama příroda. *„Jak jsem už řekl, příroda je mocnější, už jen vzhledem k těm náletům okolních stromů ať to jsou vrby, jasany a olše, který nám tady snášejí spoustu semen.“* Ideální zahrada by měla být „vyšperkovaná“. Líbí se mu, že může z klidové části přejít do divoké přírody, pochvaluje si, že vidá muflony, lišky i jeleny, se kterými má však občas potíže. *„Vzhledem k tomu že my tu máme kolem sebe až stoleté stromy, musíme žít víc v přírodě, než na té zahrádce.“* Jako ideální zahradu tedy uvádí tu svou. Líbí se mu zahrady udržované, což podle něho jeho zahrada tak dokonale není. *„Je nám kolikrát líto pokácet jakýkoliv strom, který poskytuje stín, ale na druhou stranu musíme neustále prořezávat, protože bychom jinak, jak se říká, zarostli.“* Respondent si chválí zdobení zahrad, sám na své má sochy, zídky, staré ploty. Kovové brány na popínavé rostliny. Nelíbí se mu zahrady, kde je nedostatek stromů. Na zahradě se vyskytuje bazén, gril. Spousta ohrad, kruhovky pro zvířata, napáječky, vybudované přírodní napájení pro zvířata. Rád by do budoucna vybudoval další zónu, kde by se v přírodě vyskytovaly altány.

Ladislav kompostuje a má kompostu dostatek, že jej i rozdává. Kompost používá jakožto jediné hnojivo a dává jej i ke stromkům. Se škůdci má zkušenost, avšak zastává názor, že by si s nimi měla příroda poradit sama. *„Vim, že tady jsou čtyři stromy napadený, ale já to hm ne nepokouším se je ani likvidovat protože jsme v přírodě a příroda si poradí sama.“* Dále uvádí kánata a lišky. Když ho dravci trápí, poprosí o likvidaci myslivce. Vodu čerpá z potoka, studny i studánky. Má zavedené okapy do potoka. Ladislav tvrdí, že je pro zachování přírodu a snaží se přírodu ochraňovat. Nepoužívá postřiky, plevel nelikviduje chemicky. Třídí odpad a také se stará o svoz elektroodpadu v obci.

3. 1. 8 Respondent 8

Respondentka Anna je 71 letá důchodkyně, která po smrti manžela již přes třicet let pečuje o zahrádku v zahrádkářské kolonii. Potraviny následně užitkuje ona se svou dcerou a vnučkou se kterými bydlí. Osmý rozhovor probíhal u respondentky doma a hodnotím jej jakožto velice přínosný.

Respondentka k současné zahradě přišla okamžitě po založení zahrádkářské kolonie v Jaroměři, ve které se pozemek nachází. O přidělení zahrady si museli s manželem zažádat na národním výboru a následně se aktivně podílet na vzniku zahrádkářské osady. Dodnes platí nájem. V rodině Anny nikdo jiný zahradu nemá, pouze část rodiny na Slovensku. Zahradu respondentka předtím již jednu vlastnila. Motivem k pořízení zahrádky jí jsou její vlastní potraviny a trávení volného času. V rozhovoru je patrné, že si respondentka potrpí na tom, aby její potraviny byly zdravé, vadí ji kouř z kolem projíždějících aut, dává si pozor na to, co kompostuje a odkud pochází voda. Avšak jako důvod zdravé potraviny sama neuvádí. Přínos zahrady osobně vidí v tom, že si zeleninu nemusí kupovat a je její. Proti kupovaným potravinám nic nemá, avšak nelíbí se jí trend bio potravin, kterému nevěří. Nevýhodu ve své zahradě nespatřuje.

Anna na zahradu dojíždí na kole. V sezóně se na zahradce vyskytuje denně a to několik hodin. Aktivita na pozemku jsou čistě zahrádkářské, relaxovat na zahradu nechodí, i když má odpočinek se zahrádkařením spojený. Na zahradu chodí s rodinou dvakrát za rok opékat nad ohništěm. Výpěstky respondentce v sezóně stačí z 100%. V zimních měsících díky zamrazení a zavaření si vystačí z 90%. Respondentka je tedy prakticky zcela soběstačná. Pěstuje hrášek, cukrovou kukuřici, mrkev, petržel, papriky, rajčata, okurky a spoustu ovoce. Přebytky nikomu nedává, všechny užitkuje. V minulosti je dávala do výkupu. Co se týče vybavení vlastní pouze kůlničku na náčiní a nový fóliovník, na který si stěžuje kvůli jeho technické nefunkčnosti. Veškeré náčiní a vybavení zahrady je v původním stavu. Kupované dekorace nevládní. Ráda by si zahradu oplotila, nebo postavila chatku, avšak v úmyslu to nemá. Není nic, co by se jí na zahradách ostatních líbilo a na té vlastní jí to chybělo.

Zahradu má respondentka rozdělenou na tři části, mezi kterými jsou chodníčky. V každé části pěstuje něco jiného. Na zahradce respondentka pěstuje i okrasné květiny. Vzhled je pro respondentku velice důležitý a zakládá si na údržbě zahrady. „Dostala jsem tenkrát,

ted' ne ale před dvěma třema rokama, jsem dostala na schůzi pochvalu, že jsem sama a mám zahradu v pořádku!“

Vodu k zahrádkářským činnostem používá z řeky Úpy, ze které je pro kolonii zavedený vodovod. Dešťovou vodu nepoužívá, neboť má na pozemku stromy, které přístup k čisté dešťové vodě znemožňují. Chemické postřiky respondentka nepoužívá, výjimku tvoří postřik na rajčata, která ale stříká dříve, než začnou plodit a pouze za určitých situací a ne vždy. Kompost slouží jako skladiště biologického odpadu, respondentka si však pečlivě hlídá, co na její kompost nepatří, kompostem občas hnojí. Hnojí jednou za čtyři roky koňským, nebo kravským hnojem, který si z domova objednává. Jako škůdce zmiňuje mandelinky, které ručně sbírá, na slimáky používá granule a v poslední době se hojně vyskytují myši a hryzci, na které líčí pasti. Na otázku k životnímu prostředí se respondentka nevyjádřila, zmínila, že třídí odpad, avšak podle výpovědi a ostatních odpovědí soudím, že jedná ze všech respondentů nejvíce ekologicky a v souladu s přírodou a se snahou o maximálně zdravé potraviny.

Do zahrádkářské kolonie, dle názoru respondentky, chodí lidé různého věku a s jinými zájmy, někdo zahrádkaří, jiní spíše odpočívají. Často vlastní bazény a rádi grilují. Respondentka zmiňuje, že v minulých časech se do kolonie chodívalo pouze zahrádkařit, dnes spíše rekreovat. *„No odpočinkový ani ne, ale jako by to bylo, no vypadá to, jako že to není zahrádkářská osada, ale že to je rekreační středisko.“* Často si stěžuje na nedodržování pravidel zahrádkářské kolonie a neohleduplnost jejích členů.

3. 1. 9 Respondent 9

Předposlední respondentkou je devětapadesátiletá učitelka Julie. Její domácnost již tvoří pouze ona s manželem. V zahrádkářské kolonii má zahradku od jejího vzniku před třiceti lety. Rozhovor s Julií, který probíhal u ní doma, byl rychlý a stručný, i přesto jsem se dozvěděla veškeré potřebné informace.

Julie, stejně jako předchozí respondentka, se musela účastnit na vzniku zahrádkářské kolonie, aby jí byl pozemek následně přidělen. Dodnes má zahradku v nájmu. Na pozemek chodí sama, bez manžela a to pěšky, občasně na kole. Zahradku nikdo jiný v rodině nevlastní a je to první respondentčina zahrada. Zahradu si pořídila z toho důvodu, neboť se do Jaroměře před lety přistěhovala a neměla co jiného na práci. Taktéž kvůli zisku zdravých potravin. Ačkoliv má respondentka ze zahrádky 100% ovoce a zeleniny a nemusí prakticky nic kupovat, až na exotické ovoce, finanční úlevu

v zahrádkaření nespátřuje. „*Ono se to nezdá, ale také to něco stojí. Nakoupit sazenice, hnůj a ta práce. Platíme nájem. Ano ušetřím, to ano, ale levné to také není.*“ Nevýhodu v zahrádkaření nevidí. Na zahradě se věnuje pouze zahrádkaření, společenské setkávání, nebo posezení se zde nekoná.

Práce na zahradě respondentce zabere čas různě, tedy podle ročního období. Ze zeleniny pěstuje rajčata, papriky červené, zelené i žluté, okurky a to jak salátovky tak ty zavařovací, dále má na zahradě hrášek, kedlubny, ředkvičky, saláty, brokolici, květák i brambory. Z ovoce jablka, hrušku jednu, broskve a meruňku, maliny a jahody. Přebytky zavařuje, zamrazuje, vyrábí marmelády a sirupy. V sezóně častěji peče a vaří. Zbylé přebytky rozdává svým dětem. Respondentka pěstuje i okrasné květiny v menší míře, než užitkové. „*Tak zdobí to tam, je to s nimi hezčí a mám z nich i radost.*“

Zahradu má rozdělenou na tři části, tak jak jí je vytváří chodníčky lemující jednotlivé záhonky, v každém záhonu pěstuje něco jiného. Stromy se vyskytují všude po pozemku. Dále se na zahradě nachází malá kůlna na nářadí, k posezení slouží plastové židle. Vybavení na zahradě je ve stavu původním, pochází tedy z dob, kdy respondentka zahradu zakládala. Kupované dekorace respondentka nevládní. Pro tuto respondentku je důležité, jak její zahrada vypadá. Zmiňuje, že zahrady v kolonii se udržovat musí, stanovují to pravidla kolonie, která však ne každý dodržuje. Ideální zahradu by si představovala u domu, s oplocením a bez nutnosti dojíždění. Ráda by na zahrádce trávila více volného času odpočinkem. „*Mám zahrádku takovou, jakou ji chci mít a ostatní ať ji mají, jakou chtějí také.*“ Na zahrádkách ostatních se jí nelíbí nepořádek. Na své zahradě nemá v plánu cokoli měnit.

Julie má kompost, na který odkládá veškerý bioodpad ze zahrady. Kompostem občasně pohnojí, avšak primárně hnojí hnojem ze zahrádkářských potřeb zhruba jednou za tři roky. Na slimáky používá Julie granule, s hlodavci nic nedělá, nechce používat chemii a to ani v postřicích. Vodu, jako všichni respondenti ze zahrádkářské kolonie Třešňovka, používá i Julie z řeky Úpy a dešťovou vodu neodchytává, neboť jí stačí voda z řeky. Svůj postoj k životnímu prostředí popisuje jako dobrý. „*Snažím se mu uvědoměle neškodit.*“ Samozřejmostí je, že třídí odpad, snaží se šetřit energiemi a materiály.

Nevýhodu mít zahrádku v zahrádkářské kolonii spatřuje respondentka v dojíždění. Výhodu zahrad u rodinných domů respondentka vidí v pohodlnosti. Ostatní zahrádkáře z kolonie popisuje jakožto spíše starší v minulosti, avšak s postupem času se vyskytuje i

spousta mladších ročníků. Dle respondentky zde každý tráví čas jinak, někdo zahrádkařením, jiný odpočinkem. Hodně lidí vlastní bazény a chatky. Podle Julie se zde party netvoří a akce za celou kolonii nejsou.

3. 1. 10 Respondent 10

Posledním respondentem je policista Robert. Je mu 39 let a žije v domácnosti se svou manželkou a tříletou dcerou. Respondent zahrádkaří zhruba deset let na zahrádce v místní zahrádkářské kolonii. Rozhovor probíhal v městském parku. Na respondentovi bylo znát, že je trochu nervózní a rozhovor chce mít co nejrychleji za sebou. Celý rozhovor byl velice rychlý, stručnější, avšak respondent mi zodpověděl všechny mnou položené otázky.

Robert zatoužil po založení zahrádky před deseti lety, když si všiml nabídky zahrad v zahrádkářské osadě na obecním úřadě. Do deseti let bydlel v rodinném domku se zahradou a po zahrádce se mu zastesklo, avšak jedná se o jeho první zahradu a v současnosti nikdo v rodině zahrádku nevlastní. Na zahradu se dopravuje autem, nebo na kole. Důvodem pořízení pozemku je efektivnější trávení volného času. Motivací k pěstování vlastních potravin je vlastnění pozemku a koníček. Zdravé potraviny nevidí jako motivaci, ale jako důsledek. Výhodu zahrady udává trávení volného času a odpočinek. Nevýhodou je pro respondenta poloha. Tedy vadí mu, že musí na zahrádku dojíždět. Na zahradě vykonává aktivity spojené se zahrádkařením, ale rád si i odpočine, koupe se v bazénu, nebo griluje. Na zahrádce tráví společně i víkendy, neboť má na pozemku i chatku, která mu umožňuje přespání. Práce na zahrádce mu zabere čas různě, záleží na ročním období a počasí. Od jedné hodiny po celý den. Robertovi a jeho domácnosti stačí v sezóně výpěstky pouze ze zahrady. V průběhu roku dokupuje, co chybí a to co nemá zamrazené. V sezóně je jeho produkce 100%, mimo sezónu tvoří 80%. Uchovává potraviny pouze zamrazováním, v případě přebytků častěji spotřebovává. Přebytky nikomu nedaruje.

Zahradu rozděluje na část se záhonky, chatu s posezením a bazénem. Vlastní i skleníček. Stromy jsou všude po zahradě. Veškeré vybavení je ve stavu původním, tedy zhruba deset let staré, když si pozemek respondent pořizoval. Bazén je nový zhruba dva roky. Dekorace kupované nevlastní. Rostliny převažují užitkové nad okrasnými, okrasné však na zahradě respondent také má. Robert má ovocné stromy, jablka, hrušku, třešně dvě, meruňku a broskev. Ze zeleniny saláty, brokolici, květák, hrášek, cukrovou kukuřici,

kořenovou zeleninu a občas řepu. Bylinky, jahody a maliny. Ve skleníku má rajčata, papriky, okurky. Respondentovi na vzhledu jeho zahrady záleží. „*Zvlášť v kolonii se na to dbá, bych řekl.*“ Za ideální zahradu považuje tu svou. Respondenta nenapadlo, co by na zahradách ostatních ocenil a naopak nelíbí se mu zahrádkové rybníčky. Na své zahradě by měl rád plot, kvůli psům z jiných zahrad. V budoucnu by si přál zasadit nové druhy zeleniny.

Na respondentově zahradě se vyskytuje kompost, na který umisťuje veškeré zbytky v podobě kořínků, listů a slupek. Kompostem hnojí, avšak považuje ho především za skladiště biologického odpadu. Hnojí hnojem, který pořizuje v obchodu, zhruba jednou za tři až čtyři roky. Ze škůdců zmiňuje jako všichni respondenti z kolonie slimáky, na které taktéž používá granulát a hlodavce s krtky, na které líčí pasti. „*Tak na to líčím pasti, ale jinak to moc neřeším, oni zas tak strašnou škodu nedělaj.*“ Respondentova voda na zahradě pochází z řeky Úpy. Svůj postoj k životnímu prostředí popisuje jako dobrý a sebe jako snaživého „*Vzhledem k tomu, že mám tu zahrádku, tak mu snad i nějak ulehčuju tomu prostředí.*“ Mimo to třídí odpad, zmiňuje, že nikdo jiný pro něj nemusí potraviny dovážet a stříkat chemií. Místo plastových dóz používá sklenice.

Na zahrádce umístěné v zahrádkářské kolonii mu vadí, že musí dojíždět a je tam minimum soukromí. Lidé z osady popisuje jako zahrádkáře, ale i lidé, kteří jezdí pouze za odpočinkem, nebo kombinují odpočinek se zahrádkařením. Podle respondentka se v osadě vyskytuje méně lidí, kteří vyhledávají pouze zahrádkaření.

3. 2 Analýza dat

V této kapitole popisují analyzovaná data vzhledem k výzkumným otázkám, které pro lepší orientaci a přehlednost znovu uvedu v názvu jednotlivých podkapitol. Taktéž mimo jiné uvádím ukázky výpovědí respondentů.

3. 2. 1 Jaké jsou důvody vedoucí k zahrádkaření?

V této kapitole předkládám důvody, které vedou zahrádkáře k aktivitě zahrádkaření. Každému z respondentů, zúčastněných tohoto výzkumu, slouží zahrada k získávání potravin. Pro upřesnění se od sebe odlišují subkategorie „zisk potravin“ a „zisk zdravých potravin“. Avšak v následujících kapitolách s nimi pracuji jakožto s jednou hlavní kategorií „zisk potravin“, neboť zahrádkáři přiřazeni do obou těchto kategorií si chtějí vypěstovat potraviny a je to pro ně důvod k aktivitě zahrádkaření, jen je každý pěstuje podle jiných zásad. Abych respondenta mohla zařadit do subkategorie zisk

zdravých potravin, musela jsem u něho zaznamenat značnou motivaci získávání zdravých potravin, často provázenou zdravým životním stylem, ekologickými zásadami a aspirací k udržitelnému rozvoji. Finanční úspora je zřejmá ze samotné podstaty zahrádkaření, avšak někdo ji vnímá a zdůrazňuje, je pro něho podstatným důvodem proč zahrádkařit. Pro druhého je to příjemný bonus a v průběhu rozhovoru se úspoře peněz, plynoucí z aktivity zahrádkaření a samozásobitelství, nezmínil, nebo naopak dává najevo, že zahrádkaření není finančně úsporná aktivita. Následuje kategorie odpočinek, tedy respondenti na zahrádce preferují relaxaci, trávení času venku například v podobě posezení s přáteli, četby na zahradě anebo lenošení v altánu. Aplikace know-how je pojem, který vnímám jakožto aktivitu, jenž člověk vykonává z toho důvodu, že je spíše odbornějšího rázu a je nutné si k ní například načíst literaturu, mít určité dovednosti a zkušenosti, nebo se stát členem daného spolku. V mém případě jsou to respondenti, kteří se věnují včelařství, stavbařským pracím, nebo pokračují v historii místního roubování stromů. Tuto kategorii jsem musela rozlišit od kategorie koníček. Hobby jak bývá koníček nazýván, je činnost, kterou člověk vykonává ve svém volném čase, ze svého vlastního přesvědčení pro pocit seberealizace. V tomto případě se jedná o aktivitu zahrádkaření, které neslouží k obživě. Poslední kategorií je rodinná tradice, u respondenta je patrné, že pokračuje již v zavedené tradici a je to důvod, proč zahrádkaří. U všech respondentů je důvodů, které je vedou k aktivitě zahrádkaření, více a často se motivy vzájemně doplňují.

Pro lepší přehlednost předkládám tabulku, která znázorňuje všechny respondenty, jejich věk, typ zahrady a následně důvody, které je vedou k aktivitě zahrádkaření. Barevně jsou od sebe odlišené věkové kategorie výzkumu. Modré označení náleží respondentům mladším čtyřiceti let, žluté označení ukazuje zahrádkáře starší čtyřiceti let. Uspořádání jednotlivých důvodů je abecední.

Tabulka č. 4: Důvody vedoucí k zahrádkaření u jednotlivých respondentů.

Respondent	Skupina	Typ zahrady	Důvody vedoucí k zahrádkaření
Jan	Mladší	U domu	Aplikace know-how Koníček Odpočinek Rodinná tradice Zisk zdravých potravin

Jiří	Starší	U domu	Aplikace know-how Koníček Odpočinek Zisk potravin
Věra	Starší	U domu	Finanční úspora Rodinná tradice Zisk potravin
Jana	Mladší	U domu	Odpočinek Zisk potravin
Vojtěch	Mladší	V kolonii	Koníček Rodinná tradice Zisk potravin
Martina	Mladší	U domu	Finanční úspora Koníček Odpočinek Rodinná tradice Zisk potravin
Ladislav	Starší	U domu	Aplikace know-how Finanční úspora Koníček Odpočinek Zisk potravin
Anna	Starší	V kolonii	Finanční úspora Koníček Zisk zdravých potravin
Julie	Starší	V kolonii	Koníček Odpočinek Zisk zdravých potravin
Robert	Mladší	V kolonii	Koníček Odpočinek Zisk potravin

Zdroj: Autor.

Nejčtenějším důvodem vedoucím zahrádkáře k aktivitě zahrádkaření je zisk potravin, valná většina respondentů považuje tuto aktivitu za koníček. Důležitým a opět čtým důvodem, který vede zahrádkáře k zahrádkaření je odpočinek neboli možnost zahrádkářů trávit volný čas venku. Následuje pokračování v rodinné tradici a finanční úspora. Nejméně čtými důvody jsou aplikace know-how a získávání zdravých potravin.

Při zkoumání důvodů vedoucích k zahrádkaření bylo dosaženo obdobných výsledků, jako v již zmíněných výzkumech Jehličky, Kosteleckého, Smitha, Gibase a kolektivu, Hoškové a agentury Focus. [Focus 2006, Jehlička, Kostelecký, Smith 2011, 2013, Gibas et al. 2013, Hošková 2008] Tedy zahrádkaření v České republice není aktivitou, která by byla prováděna kvůli ekonomické nutnosti, ale jedná se o aktivitu provozovanou převážně proto, že se jedná o koníček. Je to aktivita spojená s oblíbenou činností a tedy odpočinkem, nebo pobytem na čerstvém vzduchu. Zahrádkáři si chtějí vypěstovat své potraviny, neboť je často označují jako chuťově lepší oproti kupovaným, z menší části jim jde o potraviny zdravé.

Následně zmiňuji jednotlivé respondenty a citacemi dokládám zjištěné důvody, vedoucí k aktivitě zahrádkaření.

Respondent 1: Jan, 32 let, zahrádkáři čtyři roky na zahrádce u domu.

První respondent si zakládá na pěstování zdravých potravin, hnojených přírodními hnojivy a bez obsahu chemie. Jeho snaha o zisk zdravých potravin má nejen vliv na kvalitu jím vypěstovaných potravin, ale značně pozitivní dopad má i na životní prostředí a to díky tomu, že respondent nepoužívá chemické postřiky, hnojí přírodními hnojivy a škůdce taktéž nehubí chemickými způsoby. Zalévá mimo jiné dešťovou vodou, vodu z vodovodu kvůli obsahu chlóru používá nerad. Značně se zajímá o minimalizaci své ekologické stopy a to i mimo oblast zahrádkaření.

„No to že je to zdravý a čistý. Bez té chemie, hnojený hnojem a taky když tomu dám tu péči, tak je to znát i na chuti.“

„Hm no začal jsem se zajímat o zdravou stravu.“

„Protože jsem chtěl mít přehled nad tím co jím, chtěl jsem to mít čistý, bez chemie.“

„No asi v tom, že mám všechny ty plodiny přímo ze zahrady, kde vím, jak jsem s ní zacházel a že jsem ji nehnojil ani nestříkal žádnou chemií, jako se to děje u většiny ovoce a zeleniny co je k dostání v obchodech (...).“

„Jo snažím se žít docela zdravě. Přítelkyně se o zdravý životní styl hodně zajímá a nějak mě naučila se víc starat o to, co jím.“

Druhým důvodem, který vede prvního respondenta k aktivitě zahrádkaření, je bezesporu fakt, že je pro něj zahrádkaření koníčkem. Jan zahrádkaří s chutí a zájmem. Dalším důvodem je, že zahrádkaření je pro něho odpočinkovou činností.

„Je to taky takový moje odreagování od těch běžných starostí.“

„Taky mě baví sledovat, jak to roste a přemýšlet, jak co a jak zlepšit a zefektivnit.“

„Přesně tak a taky mě to baví, jak jsem říkal třeba to roubování a tak celkově se o to starat.“

„Ale asi bych si to bez toho dokázal představit, ale baví mě to. Asi bych si musel najít nějaký jiný zájmy. Ale asi by mi to chybělo, člověk si na to tak nějak zvykne.“

„No a potom kromě té práce si taky rád oddechnu a v klidu si sednu třeba s knížkou pod strom na lavičku a tak no. Jo a taky občas v létě grilujeme, vysedáváme do večera. To nás baví.“

„Ale člověk to dělá pomalu, odpočívá u toho.“

Některé aktivity, které respondent na zahradě vykonává, jsou spojeny s aplikací know-how. Například zájem o roubování stromů, sázení ze semínek a již zmíněný zdravý životní styl.

„No taky se vlastně zajímám o historii a místopis a tady v Sudetech šlechtili Němci po desetiletí před válkou svoje vlastní odrůdy jabloní, hrušek a dalších ovocnejch stromů a já se je snažím z těch starejch stromů zachránit a naroubovat na mladý stromy abych je zchoval. Je to v podstatě taková archivářská práce.“

„Pak mě bavilo začít sázet ze semínek a celkově tak nějak se o tu zahradu začít víc zajímat.“

Posledním důvodem, který tohoto respondenta přivádí k aktivitě zahrádkaření, je pokračování v rodinné tradici. Respondent si dal přímo za cíl dokázat to samé, co

rodiče, navíc přihrává fakt, že zdědil jejich zahradu a všichni členové rodiny zahrádku vlastní. Pomáhal na zahradách už od dětství.

„Chtěl jsem si zeleninu a ovoce vypěstovat sám a tak trochu si i dokázat, že to zvládnou, když to zvládli rodiče.“

Respondent 2: Jiří, 45 let, zahrádkař přes 20 let na zahrádce u domu.

Druhý respondent začal zahrádkařit především kvůli možnosti zisku potravin pro sebe a svou rodinu.

„Bylo to tak trochu na popud manželky, protože ráda vaří, takže jsme se snažili něco vypěstovat a potom taky vlastně pro děti, aby měly dost vitamínů.“

„No tak znáte to, žena chtěla zeleninu do omáčky a polívky. Pak proč nevysadit nějaký jabloně. A pak ty děti chtěly hrášek.“

Zahrada je pro druhého respondenta příležitostí, jak si odpočinout a jak trávit volný čas venku. Preference odpočinku se projevuje i v rozložení zón zahrady s oblibou odpočinkové části.

„Ale samozřejmě rád si sednu s novinama do altánu a čtu si nebo spím.“

„To víte tak ty děti si měly kde hrát, manželka věšet prádlo a tak se vyblbnout. To na kytkách a podobných věcech, já jsem na to nikdy moc nebyl. No a teď využívám zahradu docela rád. Jednak tam chodím odpočívat, v létě se smočím v bazéně a taky rádi grilujeme se známými.“

„No asi se mi nelíbí, když na zahradě převažuje ta část, kde člověk musí pracovat, nad tou částí relaxační. Myslím to tak že tři čtvrtin zahrady zabírá pole nebo záhony, nebo je určená pro zvířata a ta zahrada pak nevypadá moc hezky, nebo si nemáte kde odpočnout.“

V současné době je největší vášní druhého respondenta chov slepic a zakládání včelstva. Tomuto koníčku věnuje nejvíce volného času. Také se ale například zajímá o fungování bazénu a běžný chod zahrady, včetně zařizování ohledně solárních panelů. Z tohoto hlediska není důvodem k zahrádkaření pouze fakt, že je zahrada respondentovým koníčkem, ale taktéž aplikace know-how.

„Řekl bych, že nejčastěji se věnuju těm mejm budoucím včelkám. Potom mi hodně času zabere péče o výběh, co jsem postavil pro drůbež. Slepice máme teď druhým rokem, takže to tak postupně dodělávám.“

„To víte je to docela alchymie a sama se ta voda hezká neudělá.“

„Osobně mám nejraději asi ten svůj koutek s úly.“

„Taky taky, teda začal jsem s tím teprve letos, vlastní včelstvo ještě nemám. Dávám dohromady úly a takové to zázemí. Taky jsem se přihlásil do včelařského kroužku, takže zatím de facto jenom studuju a sbírám rady a návody.“

„No příští rok chci žádat o to včelstvo, teda včelstva, no a potom taky chci rozšířit solární elektrárnu.“

„No tak já mám třeba ty včelky. To je takový můj koníček.“

Respondent 3: Věra, 73 let, zahrádkaři přes 50 let na zahrádce u domu.

U třetí respondentky bylo problematické rozlišit současné důvody zahrádkaření, neboť s touto aktivitou pomalu končí a její zahrádku přebírá mladší generace. Největším důvodem vedoucím k zahrádkaření je pro Věru touha po zisku vlastních potravin kvůli ekonomické úspoře a zvyklosti samozásobitelství na vesnici. Tento důvod převládá a respondentka si stále myslí, že zahrada má sloužit především k získávání potravin a finanční úspoře.

„Tak samozřejmě ty potraviny tady na vesnici k sehnání nebyly, ale i když byly, tak bych asi pěstovala, protože jinak bych tu ostatním byla k smíchu. A pak když to jídlo v obchodech bylo víc, tak zas bylo drahý.“

„Ono taky jídlo se jinde sehnat ani nedalo. Nebo dalo to jo, ale na vesnici to tak bylo. To opravdu neexistovalo, aby někdo měl tak velký pozemek bez hospodářství.“

„To tak je, že na vesnici máš i zahradu. Nebo spíš bylo to tak. No ten přínos je jídlo. Dřív se to nedalo sehnat v obchodě jako dneska a zvlášť na vesnici. Hlavně na vesnici, ve městě to bylo to jo to jo. Jak jsem říkala, když máš zahradu, tak si pěstuješ svoje.“

Dalším viditelným důvodem, proč třetí respondentka zahrádkaři je pokračování v rodinné tradici a již zmíněná zvyklost na vesnici vykazovat samozásobitelskou

aktivitu. Přispívá tomu tedy fakt, že téměř každý v respondentčině rodině vlastní zahrádku a sama pochází z většího hospodářství, na kterém sloužila jako děvečka.

„Uhm já jsem se narodila na vesnici, do rodiny s velkým statkem. Tam jsem musela už jako malá pomáhat a později jsem tam dělala několik let děvečku. Potom když jsem se provdala, tak jsme i s dětmi chvíli bydleli u tchýně tady vedle v domečku. Ona nám dala jako svatební dar tenhle obrovský pozemek, který k jejímu domu patří. No a my si na něm později postavili dům.“

„Já jsem si ji nezaložila, ona tu už byla. My jsme jen něco přemístili a pak si to trochu udělali podle svého.“

„Hm to dřív takhle nebylo. To se jenom pěstovala ta zelenina, chovala zvířata a občas sis sedla před dům na lavičku.“

„Jak jsem řekla, to tak bylo, že na vesnici máš zahradu a zvířata.“

Respondent 4: Jana, 28 let, zahrádkařička tři roky na zahrádce u domu.

Respondentka v rozhovoru projevuje pocit vděku za možnost vlastnit zahradu, kterou dosud nikdo jiný v rodině nevlastnil. Jana však nemá dostatek času na zahrádkaření v pravém slova smyslu a samotná aktivita zahrádkaření ji, dle jejích vlastních slov, ani nebaví. Důvodem ke starání se o zahrádku je odpočinek díky možnosti pobytu na čerstvém vzduchu a zisk potravin, který je však naprosto minimální a pro ni nepodstatný, avšak sama jej několikrát zmiňuje.

„Jak jsem říkala, já nikdy zahradu neměla a vždycky mě to lákalo. No a taky jsem to tu chtěla mít hezčí a hlavně si mít kde venku odpočinout, když přijdu z práce. Vždycky jsem chtěla se venku třeba najíst, opékat, mít tu oslavy.“

„Když už tu zahradu mám, tak je škoda to tu nemít. Ale nemám toho moc, jen takovou tu základní zeleninu, pár ovocných stromů. Ale že bych dbala na to toho tu mít nějak moc, to asi ne.“

„Tak já určitě to, že můžu být venku. To je pro mě, jak pocházím z toho bytu, asi to nejlepší. Prostě si tu můžeme jíst oběd, nebo jen tak ležet, poslouchat hudbu a tak. To trávení času venku je pro mě asi nejdůležitější. Opravdu dobře si u toho odpočinu, zrelaxuju se.“

„No tak nejvíc asi odpočíváme po práci. Teda když je teplo, v zimě jsme doma u krbu. Tak jak jsem říkala, když je hezky, tak tu třeba každý večer večeříme, občas grilujeme s přáteli. V létě máme postavený bazén, tak se denně koupeme. Ale jinak tu asi nic víc neděláme.“

„Jo to jo, každý den tu jsme. Opravdu hezky se tu odpočívá. Já toho mám po práci docela dost. Jak dělám přímo pod hlavním ředitelem, tak docela podléhám stresu a venku to je na to paráda. Ted' si chceme pořídit psa, tak se těším, že budeme venku ještě víc.“

„Tak nemám tolik času. Já i přítel chodíme hodně do práce. Nebo takhle, chodíme do práce stejně jako všichni, ale hodně si té kancelářské práce nosíme domů. A když jsem zkoušela zasadit jahody, tak se mi to nějak nepovedlo a radši si je teda koupím, než se tu s tím patlat. Takže mám vážně jenom třeba mrkev, salát, bylinky. Prakticky nic náročného, o co bych se musela starat. Ovocné stromy zas nemusím zalévat a je to pohoda.“

„No už jsem to asi říkala, je škoda to tu nevyužít, proto tu sem tam něco máme. Ale jinak mě samotné starání se o to moc nebere, nemám na to čas. To je to proč toho nemám hodně.“

Respondent 5: Vojtěch, 33 let, zahrádkař pět let na zahrádce v zahrádkářské kolonii.

Pátý respondent vlastní zahrádku v zahrádkářské kolonii a hlavním důvodem vedoucí jej k zahrádkaření je pokračování v rodinné tradici a zisk potravin. Sám však považuje zahrádkaření i za koníček.

„A mně bylo líto to dát, pryč. Pamatuju se, jak jsem tam jako malej sbíral třešně a koupal se v sudu. A tak jsem zahradu převzal a začal se o ní starat.“

„A taky bydlím na druhý straně města na to, abych si tam chodil jen tak číst noviny, to můžu doma. Takže si na zahradě pěstuju potraviny. Hm a bylo mi líto se toho zbavit, když už mám tu možnost.“

„Uhm hm hlavní motiv. To jídlo. Jako ona ta zahrádka v kolonii asi na nic jinýho moc není, přece jenom já mám dost malej pozemek na to, abych tu měl nějaký bazén, nebo chatu.“

„U mě hm jsou to ty potraviny. Ale asi kdo má zahradu u domu, tak je to o něčem jiným. Ale pro mě to je ten zisk potravin.“

„Tak občas si sednu, zakouřím si tam. Ale jinak tam asi nic nedělám.“

„Asi to, že jsem tu zahradu dostal. Že teda tu možnost mám. A člověk ušetří, ale je to tvoje. Baví mě to se na to koukat, starat se o to.“

„Jako jo, je to práce, ale baví mě to. Půl na půl. Beru to kvůli tomu jídlu, ale zároveň mě to baví a odpočinu si u toho. Je to prostě takovej koníček.“

„Hele já ti asi taky, ale tak jak jsem říkal, škoda nepěstovat svoje, když tu možnost mám a mango tu nevypěstuju vid’.“

Respondent 6: Martina, 28 let, zahrádkaří sedm let na zahrádce u domu.

Martina jednoznačně pokračuje v rodinné tradici, kterou zavedla její babička a díky která má, ačkoliv bydlí v bytě, možnost docházet na zahrádku u domu jejích strýců.

„Ehm tak to bylo asi kvůli babičce, nebo asi kvůli prarodičům, protože oni maj, teda měli domek, protože jsou po smrti, ale měli domek a u toho měli zahrádku a ten dům se pak zdědil a tím pádem i zahrada se zdělila i mně.“

„Já bydlím s mamkou v bytě vlastně skoro na konci města, ale chodím skoro každý víkend do toho baráku, tím pádem i na tu zahradu.“

„Proč jsme si to nechali? Hm no tak oni tam vlastně bydlí strejdové, jakože oni to zdělili po prarodičích tu zahradu, takže s tím domem, takže ta zahrada tam zůstala no a prostě ji necháváme tak jak to no jak je.“

„V rodinném domku, nebo takhle jsme nebydleli, takže tu zahradu jsem měla jenom u babičky.“

„Hm no tak vlastního, no tak prostě jsme si, nebo babička prostě vždycky měla na zahrádce nějaký salát, nebo přímo v tom pařeništi měla kvěťáky, tam myslím měla i chvíli takovou tu letní zeleninu, rajčata nějaký okurky že jo. Potom nějak když babička umřela, tak jsme si řekli, že jako můžem znova, že to zkusíme tak zasadit třeba kapustu, dýně, cukety ty mám ráda cukety. Jako takový to co vim, že využiju, tak si to tam dám.“

Zahrada je pro respondentku Martinu zdrojem potravin a taktéž finanční úsporou v situaci, kdy je její matka, se kterou žije, v invalidním důchodu.

„Jako je to levnější, než si to kupovat, takže jako i nějaká ta finanční stránka.“

„No asi v těch ovocných stromech, nebo protože tak vlastně máme vlastní jablka, máme vlastní meruňky, broskve, víno tam máme, jako opravdu hodně ještě nějaký bobuloviny, jahody, maliny, jako prostě že to nemusíme kupovat no, protože jako ono to ovoce je drahý, jako takhle kdybych to měla kupovat, tak to. Pak ještě jako třeba když ty přebytky nerozdáme, tak ty přebytky ještě zpracuju jinak a pak třeba ještě to v záhonku pěstujeme, tu kapustu jsme měli, asi nemusíme to pěstovat, teda kupovat, v tom to je největší přínos.“

„Nevím no, trochu mě to i mrzí, protože já i když jsme bydleli v bytě tak jsem vždycky chtěla na balkoně aspoň mít bylinky, rajčata, ředkvičky a takovýhle a proto mě to mrzí, že tam nebudu, že to nebudu mít hnedka. Že nemůžu jít a utrhnout si tu broskev a takhle. Tak uvidíme, jak to dopadne.“

Zahrádkaření považuje za koníček, především zbožňuje péči o bylinky. Na zahrádce ráda odpočívá, tato činnost převažuje nad aktivní péčí o zahradu.

„No tak tam pořádám, teda dělám nějaký ohně, nebo grilování párkrát do roka asi třikrát si tam něco ugriluju, nebo opečem buřtu na čarodějnice, nebo tak, že jo a anebo máme tam teda i houpačku potom, takže loni v létě jsem si tam chodila na chvilku lehnout s knížkou, takže tam jsem jako relaxovala. „

„Je to jako i takový fajn, jako že si řekneš, jo jsem vypěstovala, jako že jsem na to hrdá.“

„To asi, jako my to asi opravdu pěstujeme jen tak pro radost, nebo jak to mám říct (...).“

„No tak já ráda buďto sedávám, když je léto, sedávám těsně před dveřma, protože tam máme přes léto kytky, protože je tak zaleju a odpoledne tam je stín, takže tam je docela příjemně, nebo u té houpačky, tam je to takový zastínění takovou obrovskou jabloní. A občas ke mně přiběhne i pes.“

Respondent 7: Ladislav, 72 let, zahrádkaří přes pětáctýřicet let na zahrádce u domu.

Ladislav zahrádkaří jednoznačně proto, že je zahrádkaření jeho dlouholetým koníčkem. Mimo jiné aplikuje know-how v oblasti pěstování neobvyklých rostlin, chovu zvířat na profesionální úrovni, nebo v oblasti stavbařství.

„Já rád stavím, takže když si můžu vyhrát a postavit si třeba zídku anebo ted'ka jsem minulej rok dělal piedestal pod tu sochu, co tady vidíte. No a tak potom taky něco doma, nějaký ty drobný úpravy. A taky si chci vyrobit maketu mlýnskýho kola, tady na tom místě před barákem, přesně jak tam kdysi bylo. Tady totiž kolem baráku vedl potok, tady totiž nad barákem vedl kdysi potok, tady nad barákem byl totiž rybník.“

„No já mám rád třeba i nějaké exotické rostliny, jako třeba javory japonské, javory žluté a červené. Další věci, který byly třeba nevšední, jako je koření jako libeček a tak podobně.“

Díky chovu zvířat má Ladislav ze zahrady finanční příjem do jeho domácnosti. Respondent provozuje chovné stanice a nabízí ustájení koní.

„Máme tu tři ustájený koně a lidi si je sem jezdí krmit, jezdit a prostě se o ně staraj.“

„Ty koně co tu máme ustájený a pak taky učíme lidi jezdit na koni. Provozujeme tu tady takovou malou jezdeckou školu. A pak ty chovný stanice.“

„No furt se točim kolem zvířat, chov zvířat, to je u nás i vodní drůbež, protože tu máme tady ten potok.“

Zahrada je pro Ladislava zdrojem potravin. Některé pěstuje pro svou rodinu, jiné produkuje především kvůli obživě zvířat.

„No tak abych to nemusel kupovat, tak není takovej problém to tu vysadit.“

„(...) nemusím pěstovat zeleninu, ale mám rád, když je ovoce ze stromů.“

„My tady většinou děláme ještě navíc věci, jako jsou navíc veliké obří dýně a to zase jenom pro zvířata, tykve že jo všechno možný...“

Posledním důvodem, který vede respondenta k zahrádkaření, je odpočinek.

„Tady se občas scházíme, grilujeme, hraje se tady ten ping pong nebo co to je, tenis.“

„To se těžko dá říct, nejlepší je klidová zóna, kde je opravdu klid.“

Respondent 8: Anna, 72 let, zahrádkařička přes 30 let v zahrádkářské kolonii.

Hlavním důvodem vedoucím respondentku k zahrádkaření je zisk potravin. Ačkoliv to sama neudává, z výpovědi je patrné, že jí záleží na zdravých potravinách, k čemuž jsem dospěla především po kladení otázek týkajících se kompostování a postřiků.

„No proč jsme si ju chtěli pořídit. Jedna věc, abychom měli kam jít, že jo a po druhý kvůli zelenině a tak.

„Ale to ona byla, byla zelenina k sehnání, dostání. Ale abychom měli svoji zeleninu.“

Díky vysoké produkci vlastních potravin je pro Annu zahrádkaření finanční úsporou, i když sama zmiňuje, že zahrádkaření taktéž něco stojí. Avšak přebytky v minulosti dávala do výkupu, čímž si navíc přivydělala.

„Ale jo, ušetřím. Když už toho produkuju tolika, tak ušetřím.“

„No ale co zbylo, jsme dávali do výkupu.“

„No to že si vypěstuješ. Dává mi, že nemusím kupovat zeleninu. V létě!“

V současné době je pro respondentku zahrádkaření taktéž koníčkem.

„Ano, ano je to koníček. Jsem už spousty let doma v důchodu tak mám tohle jako koníček.“

Respondent 9: Julie, 59 let, zahrádkaří přes třicet let v zahrádkářské kolonii.

Julie jsi zahrádku pořídila kvůli tomu, aby měla nový koníček, když se do města před lety přistěhovala a nikoho neznala.

„My jsme se sem přistěhovali, když jsem tady dostala práci a neměla jsem tu žádné známé a co jiného dělat.“

„Mohla bych říct, že ten čas to zabere, ale to já právě chtěla, abych měla co dělat.“

Důvodem, k zahrádkaření pro ni také je, že jí zahrádka přináší možnost odpočinku.

„(...) že mám kam po práci jít, kde trávit léto. Jsem na čerstvém vzduchu, občas prohodím řeč s nějakou kolegyní vedle na zahrádce.“

„(...) mě zahrádka na rozdíl od muže baví. Je to práce, ale dá se to dělat i tak, aby u toho člověk odpočíval.“

Pro Julii je zahrádkaření ziskem zdravých potravin, na kterých si zakládá.

„Ano přesně tak a taky kvůli těm potravinám.“

„Aby byly zdravé a moje.“

„A pak ty potraviny, nemusím vůbec nic kupovat. A vím, že jsou zdravé, že v nich není chemie.“

„Mně jde spíš o to, že je ta zelenina i to ovoce moje. Nestříkám to žádnou chemií.“

„Jak jsem říkala, přes sezónu jsme zcela soběstační.“

Respondent 10: Robert, 39 let, zahrádkaří deset let v zahrádkářské kolonii.

Pro posledního respondenta je důvodem k zahrádkaření jednoznačně koníček. Zahrádku si pořídil kvůli efektivnímu trávení volného času a aktivitě zahrádkaření.

„Zatoužil jsem po tom zahrádkařit, protože jsem jako malý žil v rodinném baráku a tam jsme měli samo sebou i zahradu. Po pár letech v bytě se mi zastesklo a tak jsem si šel zařídit nájem zahrady a mám zahradu.“

„Asi to, abych měl jak užitečně trávit volnej čas.“

„No jak bych to řekl, baví mě to, je to, ale jo je to takovej koníček.“

„Jo baví mě to. To samotný zahrádkaření mě baví, to starání se o zahradu, ale pak i ty věci okolo.“

Robert se svou rodinou zahradu často využívá k odpočinku.

„Já určitě v tom trávení času. Mám tam bazén, gril a tak se tam po práci s ženou a malou vyvalíme a užíváme si. Na domek peníze nemáme a tohle je dobrá alternativa.“

„Tak zahrádkaříme. Postavili jsme si malou chatku, takže tam můžeme i přespat, uvařit si oběd. Takže tam v létě trávíme třeba víkendy, teď ale v zimě ne, to ne. Pak v létě máme bazén, tak se tam malá koupe, vlastně i my se ženou. Malá si tam hraje, lítá po zahradě. My odpočíváme, nebo se věnujeme zahradě. Všechno možný na zahradě děláme.“

Posledním důvodem, proč si Robert zahrádku pořídil a proč zahrádkaří je zisk potravin.

„To je spíš až ten důsledek, ale když jsem to začínal dělat, tak jsem si neřekl, hm jo budu mít super bio potraviny. To ne. Ale teď jsem za to rád, že jsou moje a jsou dejme tomu zdravý. Ale motivoval mě ten zisk potravin, jako že si je udělám sám. Celej ten proces.“

3. 2. 2 Jak se tyto důvody liší u různých generací zahrádkářů?

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit a následně porovnat důvody, které vedou k aktivitě zahrádkaření u dvou odlišných generací zahrádkářů. Tedy u osob mladších čtyřiceti let a starších čtyřiceti let. K vytvoření této výzkumné otázky mě přivedl můj osobní názor a to, že mladší lidé zahrádkaří kvůli získávání zdravých potravin a budou zasaženi současně populární touhou po zdravém životním stylu. Naopak u starších osob, věnujících se zahrádkaření, jsem předpokládala, že zahrádkaří především kvůli finanční úspoře.

Zájem o zdravé potraviny, který se pojí s vyznáváním zdravějšího životního stylu, byl u obou věkových kategorií zahrádkářů velice nízký, avšak lehce převládal u starších respondentů. Zisk zdravých potravin tedy není populárnějším důvodem, vedoucím k zahrádkaření u mladších zahrádkářů do čtyřiceti let, jak jsem osobně předpokládala.

U starších zahrádkářů je důvodem vedoucím k zahrádkaření finanční úspora vnímána častěji, než u mladších zahrádkářů. Je však nutné podotknout, že v celkovém pohledu na všechny poznamenané důvody vedoucí k zahrádkaření, které jsou zmíněny v předchozí kapitole, je tato motivace velmi nízká.

Obdobně je na tom kategorie „pokračování v rodinné tradici“. Do té bylo zařazeno více mladších zahrádkářů, než těch starších. Dle mého názoru je to tím, že mladším zahrádkářům neuběhlo tolik času od situace, kdy zahradu zdědili a jsou za to stále vděční. Neboť zahradu zdědili i starší zahrádkáři, avšak nebyl u nich zaznamenán výrazný vliv této situace na to, aby se tato akce stala důvodem vedoucím k aktivitě zahrádkaření.

Kategorií, ve které je více zahrádkářů mladších, oproti starším je kategorie „odpočinek“. Současní mladí lidé zahradu využívají častěji k posezení s přáteli a odpočinku, zatímco starší zahrádkáři ji mají spojenou více s prací na zahradě. Toto vyplývá z uskutečněných rozhovorů, především u zahrádkářů v zahrádkářské kolonii, kteří si všímají, že mladší lidé v zahrádkářské osadě tráví čas na zahradě především odpočinkem. Jedná se o aktivitu, která v zahrádkářské osadě nabývá na významu.

Do kategorie „aplikace know-how“ bylo zařazeno o jednoho staršího respondenta více, než je ve skupině mladších zahrádkářů. Obecně se jedná o jednu z nejméně četných motivací vedoucí k zahrádkaření.

Kategorie „koniček“ je počtem u obou výzkumných skupin zcela vyrovnaná a poměrně četná. „Zisk potravin“ je početně totožný. Liší se pouze subkategorií „zisk zdravých potravin“.

Důvody vedoucí k zahrádkaření se u jednotlivých generací zahrádkářů liší, avšak ne zásadně a výrazně, aby mohl být vyvozen jednoznačný závěr. Z hlediska věku se nejedná o ideální typy, charakteristické svými důvody, které vedou zahrádkáře k zahrádkaření. Nebyly spatřeny zřetelné rozdíly v důvodech vedoucí k zahrádkaření u jednotlivých odlišných generací zahrádkářů, které by byly způsobené věkem jednotlivých zahrádkářů. Důvody, které vedou zahrádkáře k zahrádkaření jsou komplexní. Jedná se o směsici několika různých důvodů. Je nutné podotknout, že vzorek zkoumaných respondentů není dostatečně velký, aby mohl být aplikován na celou populaci.

Při zpracování výsledků však byly zaznamenány rozdílné výsledky u zahrádkářů v zahrádkářských koloniích a u rodinného domu. Bohužel zde není počet respondentů vyrovnaný, a proto není provedeno porovnání, jako v případě odlišných generací. Dle mého názoru by však tématika rozlišnosti důvodů u zahrádkářů v koloniích a u rodinných domů mohla být zajímavým objektem k dalšímu bádání v této výzkumné oblasti.

3. 2. 3 Jak hodnotí uživatelé zahrad tento prostor z hlediska funkce a estetiky?

Třetí výzkumná otázka je rozdělena na dvě části. V první části jsem se zabývala tím, zda si zahrádkáři zahradku dělí na určité zóny a kterou zónu mají nejraději. V druhé části této výzkumné otázky jsem se věnovala estetickému cítění zahrádkářů a jejich představám o ideální zahradě.

Všichni zahrádkáři, účastníci se tohoto výzkumu, potvrdili, že svou zahradu dělí na zóny, podle funkcí, které jim zahrada poskytuje. Nejčastěji zastupovanými zónami, jsou oblasti odpočinkové, kde se vyskytuje posezení, popřípadě houpačka, gril a bazén. Zvláště jsou umístěné záhonky se skleníky, nebo je tento typ předmětu zastoupen pařeništi a fóliovníky. Stromy bývají obecně rozsázené po celé ploše zahrady. U některých respondentů se vyskytují plochy sloužící k chování zvířete. Ta se však chová stále méně. Zahrádkáři tvrdí, že je pohodlnější si koupit již hotový masný produkt.

Výzkumník: „*A proč už je nemáte?*“

Martina (28): „*Je babička už králíky tehdy to, no nějak ji vyto. Vymřeli nějakou nemocí a slepice už byly starý a babička řekla, že už na to nějak nestačí, nebo že se jí to snad nevyplatí?*“

Výzkumník: *Proč už králíky nechováte?*

Jiří (45): „*Tak je jednodušší si to maso za pár kaček koupit. Přeci jen s tím je práce, teda hlavně jako s tím toho králíka zabít a připravit k jídlu. A taky dcera kvůli tomu jančila.*“

Výzkumník: *Aha a proč už je nemáte?*

Věra (73): „*No tak je to práce s tím a pak už se to všechno dalo koupit v obchodě, anebo jsem si pro mlíko třebaš chodila k sousedce. Pak už, když jsem byla starší, tak jsem na to už sílu neměla a mladý ty to nechtěli. Ta jejich malá mi řekla, že to moje mlíko smrdí. To víš, už byla zvyklá na to z obchodu.*“

Rozložení zón se liší u zahrádkářů v koloniích, neboť ti rozlišují zóny zahrady na oblasti podle zasázených potravin. Na zahradách respondentů z kolonií se téměř nevyskytovaly odpočinkové zóny, většinou tuto zónu zastupovala pouze lavička.

Anna (72): „*Mám jednu část, je tam chodník, pak mám druhou část, to je prostředek, pak mám zase chodník a pak mám třetí část.*“

Výzkumník: „*Aha jo takhle vy to máte, už vim jak. A máš teda v každé části něco jiného nebo jak?*“

Anna (72): „*No ano, mám v každé něco jiného, protože nesmíš. Nesmíš třeba brambory mít ve všech. K bramborům nesmíš mít rajčata. Nesmíš kvůli plísni, protože brambory chytanou rychle plíseň a pak je chytanou a i rajčata.*“

Estetické vnímání zahrádkářů bylo ve značné míře zaznamenáno téměř u všech respondentů. Až na výjimku tvořenou jedním respondentem všem respondentům záleží na vzhledu jejich zahrady. Ve valné většině případů zahrádkářům vadí nepořádek na zahradě a především to, co by si o jejich nepořádku pomysleli ostatní lidé. Zahrádkáři ze zahrádkářských osad dodávají, že udržování pořádku je zapsáno v pravidlech zahrádkářské kolonie.

Výzkumník: „*Záleží Vám na vzhledu Vaší zahrady?*“

Jiří (45): „*To jo to jo. Náš dům se nachází v turisticky poměrně zajímavé lokalitě, takže tu v létě a poměrně vlastně i v celé sezóně projde docela dost lidí. No a potom taky mně samotnému by se to nelíbilo, kdybych tu měl nepořádek nebo polámaný stromy, to si neumím představit. To si s tím dám radši práci a tu zahradu posekám, nebo zavolám specialistu na posekání stromků, než abych dopustil, aby ta zahrada vypadala jako prales. A taky by mě manželka hnala.*“

Věra (73): „*Tak kdyby tu byl nějaký svinčik tak mě lidi pomluví.*“

Jana (28): „*No jasně. Proto mám ty kytičky před domem a je to novostavba, asi by byla škoda, kdyby to tu bylo nějak zanedbané. Přítel musí sekat každý týden, někdy i častěji.*“

Vojtěch (33): „*To víš, že mi záleží na tom, jestli tu nemám nějaký harampádí, a no jestli se mi tu věci neválí. Ale jako abych to tu zdobil kytičkami, to ne.*“

Julie (59): „*Určitě, byla by to ostuda to tam mít nějak ošklivé, nebo tam mít svinčik. Taky se ty zahrady v kolonii udržovat musí.*“

Robert (39): „*Tak určitě. Zvlášť v kolonii se na to dbá, bych řekl.*“

Nejpočetnější část zahrádkářů udává, že ideální zahradou je pro ně právě jejich zahrádka. Popřípadě často zmiňují, že ideální by byla, pokud by se nespojovala s prací. Zahrádkáři z kolonií dodávají, že ideální zahradu si představují tak, že by na ni nemuseli dojíždět.

Jan (32): „*Ideální? No jako no já nevím. To je docela těžká otázka hele. Asi bez práce, abych na ní nemusel tolik dělat, to by bylo fajn. (...) Hele no asi takovou jakou mám. Tak taky se snažím, aby vypadala podle toho, jak si jí představuju.*“

Neobliba nepořádku na zahradě se odrazila i v otázkách týkajících se toho, co se zahrádkářům na zahradách nelíbí. Odpovědi na otázku, co se jim naopak na zahradách líbí, byly velice individuální a odrážely se v nich záliby a zájmy respondentů.

Jan (32): „*No tak asi když vidím, že někdo má místo zahrady džungli a bordel to se mi nelíbí. A pak taky malovaný trpaslíci co maj sousedi tady pod náma. To je fakt otravný.*“

Jiří (45): „*No asi se mi nelíbí, když na zahradě převažuje ta část, kde člověk musí pracovat, nad tou částí relaxační. Myslím to tak že tři čtvrtin zahrady zabírá pole nebo záhony, nebo je určená pro zvířata a ta zahrada pak nevypadá moc hezky, nebo si nemáte kde odpočnout.*“

U respondentů bylo zaznamenáno estetické cítění, tedy zahrádkářům záleží na vzhledu jejich zahrady, především na tom, zda je uklizená. Důležitý je pro ně dojem, který by jejich neuklizená zahrada zanechala v ostatních lidech. Zahrádkáři si rádi zahrádku zdobí okrasnými květinami a mají názor o tom, co se jim na zahradách líbí a nelíbí. Kupované dekorace většina zahrádkářů nevlastní a zahradu jimi nezdobí. Valná část zahrádkářů si tvoří představy o své zahrádce i do budoucnosti.

3. 2. 4 Vyznačují se zahrádkáři tíhnutím k ekologickým aspektům?

K vytvoření výzkumné otázky, zabývající se postojem respondentů k životnímu prostředí, mě vedl můj osobní zájem o zdravé stravování a zdravý životní styl v souladu s ekologickými zásadami. Ve svém okruhu přátel a na sociálních sítích jsem se v poslední době setkala se zvýšeným zájmem o udržitelný rozvoj společnosti. To vedlo k mé myšlence, že se mladí zahrádkáři budou vyznačovat tíhnutím k ekologickým aspektům, popřípadě ke zdravému stravování.

V mém výzkumu nebylo potvrzeno, že by některý ze zahrádkářů konal aktivitu zahrádkaření kvůli tomu, aby omezoval nešetrné dopady současné společnosti na životní prostředí. Taktéž není pro zahrádkáře primární, aby získávali své biopotraviny. Většina zahrádkářů se v souladu s životním prostředím nechová záměrně, avšak samotná aktivita zahrádkaření je typem aktivity, která je k životnímu prostředí šetrná a díky níž zahrádkáři snižují svou ekologickou stopu a produkcí vlastních potravin nepodporují prodej dovážených nelokálních potravin. Což zmiňuje i Gibas a kolektiv ve svém výzkumu zahrádkářských osad. [Gibas et al. 2013]

Ve výzkumu jsem se zaměřovala na to, zda zahrádkáři používají chemické postřiky, odkud pochází voda, kterou používají, jak je to s jejich hnojivý a kompostem. Také jsem se zajímala o to, jak se vypořádávají se škůdci, nebo jak aktivně přispívají k ochraně životního prostředí. Ve většině případů zahrádkáři chemické postřiky používají, avšak většinou výjimečně, za určených podmínek a na určité rostliny. I přes použití chemie jsou si jisti, že jejich potraviny jsou chuťově lepší, než produkty kupované. Oceňují kvalitu svých výrobků, oproti produktům z obchodní sítě. Stejného výsledku dosáhla i Hošková a kolektiv. [Hošková et al. 2008] Zahrádkáři taktéž často argumentují tím, že postřik je nezbytný.

Výzkumník: „*A nevádí ti to, že to je stříkaný teda chemií?*“

Martina (28): „*Ne ne, protože jinak by ten strom jako umřel.*“

Výzkumník: *Ale ty rajčata stříkáš?*

Anna (72): *„No ze začátku, když ještě nemaj květ tak je postříkám, ale jak maj plod tak už ne. Ale když jsem měla ty rajčata pod přístěnkem tak som je stříkat musela.“*

Výzkumník: *„Aha tak ti nevadí, že je teda stříkáš chemií, protože předtím jsi říkala...“*

Anna (72): *„Jsem říkala že je nestříkám. No nestříkám nic, ale rajčata musíš postříkat, když je máš volně, protože plíseň, ale pokud nejsou plody a nic. Ale doteďka jsem měla přístřešek, takže jsem nestříkala, ale teď jo.“*

Zahrádkáři hnojí přírodními hnojivy a snaží se nejčastěji zalévat vodou dešťovou. Všichni zahrádkáři ze zahrádkářské osady používají na zahrádce vodu z řeky. Ke zpracování bioodpadu ze zahrady zahrádkáři využívají kompost, kterým ve většině případů i hnojí. Škůdců se zahrádkáři zbavují přirozeně, tedy bez přílišných chemických zásahů a to i v případě slimáků, na které většina respondentů používá granulát tvořený přírodně odbouratelným fosforečnanem vápenatým.

Martina (28): *“Potom máme granule proti slimákům, to jsem ti neřekla, ale maj bejt nějaký biologický, protože to nevadí, že to sežerou zvířata. Jsme speciálně kupovali aby to ty naše trdla nesnědli, takže to tam házím na cukety a i proti mravencům, to je myslím, protože ty to taky často sežerou.“*

Respondent: *A na ty slimáky něco používáte?*

Julie (59): *„Ano mám na ně granule. Pak tu jsou teď myši, ale tak s těmi nic moc nenadělám, jedy používat nechci.“*

Robert (39): *„No máme tu slimáky, na ty používám takový granule. A pak tu jsou nějaký hlodavci, měl jsem tu i krtky. Tak na to líčím pasti, ale jinak to moc neřeším, oni zas tak strašnou škodu nedělaj.“*

U všech respondentů se ukázalo, že náčiní a vybavení zahrady nakupují pouze v případě, pokud starší předměty již dosloužily. Zahrádkáři z kolonií se na zahrádku dopravují nejčastěji na kolech, nebo pěšky. Všichni respondenti třídí odpad. Většina zahrádkářů se však nepovažuje za ekologicky smýšlející ve svém jednání. Zcela výjimečně se respondenti zajímají o lokální výrobky, nebo nechtějí podporovat prodej produktů, které zatěžují životní prostředí díky své komplikované dopravě. Respondenti často znovu používají materiály, jako jsou igelitové pytle, nebo sklenice.

U respondentů tedy nebylo zaznamenáno záměrné proekologické chování, nebo ekologické aspekty, které by pro zahrádkáře byly důvodem proč zahrádkařit. Ve výzkumu však došlo k obdobným výsledkům, které předkládá Gibas a jeho výzkumníci. [Gibas et al. 2013] Tedy zahrádkaření je samo o sobě aktivitou, která má pozitivní vliv na životní prostředí, avšak sami zahrádkáři při aktivitě zahrádkaření nepomýšlejí na tyto pozitivní dopady. Přikláním se k názoru Hoškové a kolektivu, že zahrádkáři jednají proekologicky spíše kvůli tomu, že se jedná o vzorce chování, které jsou pro aktivitu na zahrádkách jaksi zakořeněné a typické. [Hošková et al. 2008: 30]

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit důvody, které vedou zahrádkáře k aktivitě zahrádkaření a najít rozdíly u dvou odlišných generací zahrádkářů, konkrétně u respondentů mladších čtyřiceti let a starších čtyřiceti let. Cíle bylo dosaženo, neboť na všechny výzkumné otázky bylo úspěšně odpovězeno.

Práce je zaměřená na důvody, které vedou zahrádkáře k zahrádkaření. Z výsledků vyplývá, že zahrádkaření je aktivitou, která je pro zahrádkáře nejčastěji koníčkem. Taktéž slouží k zisku potravin, pro menší část zahrádkářů je důležité, aby jimi vypěstované potraviny byly zdravé. Zahrádkaření je mimo jiné aktivitou, která zahrádkářům přináší odpočinek, jenž v zahradách při svém pobytu venku hojně vyhledávají. Méně častými důvody, proč zahrádkáři zahrádkaří je aplikace know-how, pokračování v rodinné tradici, nebo finanční úspora. Zahrádkaření tedy není aktivitou, která by plynula z nedostatku financí.

Dále bylo cílem práce rozlišit, zda se zmíněné důvody vedoucí k zahrádkaření liší u odlišných generací zahrádkářů. Z výzkumu vplynuly lehké rozdíly v důvodech, které vedou jednotlivé generace zahrádkářů k zahrádkaření. Nelze však vyvodit jednoznačný závěr, neboť rozdíly jsou malé a z hlediska věku nebyly nalezeny značné ideální typy, které by se oproti sobě vyznačovaly výrazně odlišnými důvody, které vedou k aktivitě zahrádkaření. Důvody vedoucí k zahrádkaření jsou navíc komplexního charakteru, jedná se o směs různých důvodů, které vedou zahrádkáře k aktivitě zahrádkaření. Zkoumaný vzorek je příliš malý na to, aby byl reprezentativní a aplikovatelný na celou populaci.

Při zpracovávání výsledků zabývajících se rozdíly mezi generacemi byly zaznamenány rozličné výsledky u zahrádkářů v zahrádkářských koloniích a u rodinného domu. Jelikož nejsou tyto dvě kategorie počtem respondentů vyrovnané, nešlo provést bližší porovnání. Podle mého názoru je tato tematika rozdílů zahrádkaření u zahrádkářů z rodinných domů a v zahrádkářských koloniích vhodná k dalšímu zkoumání a bádání v této výzkumné oblasti.

Dále se práce zabývala estetickým vnímáním zahrádkářů a jejich rozdělování zahrad za účelem funkcí, které jim zahrada poskytuje. Všichni zahrádkáři mají svou zahradu rozdělenou do určitých zón. Nejoblíbenější oblastí je část odpočinková, kde mají zahrádkáři vybudované posezení a zahrádkáři z rodinných domů v této oblasti tráví

nejvíce času. Tato zóna se vyskytuje u všech zahrádkářů z rodinných domků. V zahrádkářských koloniích je tato oblast často suplována pouze zastoupením lavičky, nebo židlí. Dále se objevují zóny se záhony, kompostem, popřípadě oblasti sloužící k chovu zvířete. Chov zvířat však ze zahrad postupem času mizí, nebo se již vůbec neobjevuje. Ovočné stromy a keře bývají rozseté po celém pozemku. Zahrádkáři také pěstují okrasné květiny, i když ve většině případů v menším poměru vzhledem k rostlinám užitkovým.

Co se týče estetického cítění zahrádkářů, tak zahrádkářům záleží na tom, jak jejich zahrada vypadá a potrpí si na pořádku. Vadí jim představa, co si o nich okolí pomyslí, pokud budou mít zahradu neuklizenou a neopečovanou. Zahrádkářům se taktéž na ostatních zahradách nepořádek nelíbí. Líbí se jim rozličné věci, které nelze obecně charakterizovat. Za ideální zahradu považují nejčastěji tu svou, popřípadě zmiňují zahradku, která by byla bez práce. Zahrádkáři z kolonií by rádi měli zahradku, na kterou by nemuseli dojíždět. Zahrádkáři obecně mají se svou zahradou plány do budoucna.

Nakonec se práce zaměřuje na to, zda se zahrádkáři vyznačují tíhnutím k ekologickým aspektům. Ze samotných otázek položených respondentům, zda a jakým způsobem se podílejí na ochraně životního prostředí, nevyplývalo nic, popřípadě bylo zjištěno, že zahrádkáři třídí odpad, nebo šetří materiály. Bylo nutné se zabývat otázkami používání chemických postřiků, hnojiv, zacházení se škůdci, využívání přírodních zdrojů vody, nebo likvidací bioodpadu. Díky tomuto úhlu pohledu bylo zjištěno, že zahrádkáři jsou k životnímu prostředí šetrní již ze samé podstaty zahrádkaření vzhledem k tomu, jak to na zahrádkách chodí. Zahrádkaření však není aktivitou, kterou by zahrádkáři vykonávali kvůli tomu, aby úmyslně primárně šetřili životní prostředí a minimalizovali svou ekologickou stopu.

Nejdůležitějším přínosem této bakalářské práce byla zkušenost, která plynula ze studia literatury a již uskutečněných výzkumů. Taktéž práce v terénu a aplikace výzkumných metod je přínosem pro mé další studium v oboru sociologie.

Jak bylo již nastíněno, myslím si, že v budoucnu by pro mě mohlo být zajímavé se zabývat tímto tématem s intenzivnějším zaměřením na rozdílnost zahrádkářů zahrádkářicích v zahrádkářských koloniích a u rodinných domů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

LITERATURA:

Alber, J., Kohler, U. 2008. „Informal food production in the enlarged European Union.“ *Social Indicators Research* 89 (1): 113-127.

Disman, Miroslav. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Focus, 2006. *Zahrádkářské kolonie města Brna optikou brněnské veřejnosti. Závěrečná zpráva z kvantitativní analýzy pro ZO ČSOP Veronica*. Brno: ZO ČSOP Veronica.

Gibas, P., L. Matějovská, A. Novák, E. Rolfová V. Tvardková, I. Valešová, M. Veselý. 2013. *Zahrádkové osady: Stíny minulosti, nebo záblesky budoucnosti?* Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.

Gibas, P., K. Pauknerová, B. Čížek 2010. "Oáza klidu nebo ráj golfistů? Zahrádkáři a postsocialistická transformace (nejen) v Praze". Pp 175-186 in *Neklidná krajina vzpomínání. Konkurenční společenství paměti ve městě*. Praha: Univerzita Karlova: Židovské muzeum.

Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.

Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum - Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Hošková, K., Klvač, P., Králová, V., Mlčák, L. 2008. „Zahrádkářské kolonie – venkov ve městě.“ Pp. 28-33 in *Venkovská krajina*. Sborník z 6. ročníku mezinárodní mezioborové konference. Hostětín: Veronica.

Jehlička, P., J. Smith. 2011. „An unsustainable state: Contrasting food practices and state policies in the Czech Republic.“ *Geoforum* 42 (3): 362–372.

Jehlička, P., J., Smith. 2013. „Quiet sustainability: Fertile lessons from Europe’s productive Gardeners.“ *Journal of Rural Studies* 32: 148–157.

Jehlička, P., T. Kostecký, J. Smith. 2012. „Food Self-Provisioning in Czechia: Beyond Coping Strategy of the Poor: A Response to Alber and Kohler’s ‘Informal Food Production in the Enlarged European Union’.“ *Social Indicators Research* 111 (1): 219-234.

Keller, Jan. 2000. Chvála zahrádkářů. *Právo*. Příloha Salon. Ze dne 25. 5. 2000

Librová, Hana. „Ekologický luxus na zahradě.“ in *Sociologie jako umění Možného*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. s. 163-173. Sociální studia 8.

Linhart, J., Petrusek, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.

Mareček, František. 2001. *Zahradnický slovník naučný*. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací.

Strauss, Anselm, Juliet, Corbinová. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Brno: Nakladatelství Albert.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Jansová Petra. 2014. „*Jaký je český zahrádkář? Žije za plotem a nechce provokovat.*“ [online]. Aktualne.cz [cit. 1. 12. 2015]. Dostupné z: <http://magazin.aktualne.cz/zahradkarskekolonie/r~387787b8bbfb11e3b9ba002590604f2e>

Bačíková Beáta. 2013. „*Komunitní zahrady pěstují zeleninu i sousedské vztahy.*“ [online]. Vitalia.cz [cit. 22. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.vitalia.cz/clanky/komunitni-zahrady-pestuji-zeleninu-i-sousedske-vztahy/>

Velecký Vladimír. 2006. „*Jaroměř - město zelení a parků*“ [online]. Jaromer-josefov.cz [cit. 12. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.jaromer-josefov.cz/clanky.php?iSekce=1&iSub=12&iClanek=25>

SNÍMKY OBLASTÍ:

Google Earth [online]. 2014 [cit. 2. 2. 2016]. Dostupné z:

<https://www.google.cz/maps/place/Pod+T%C5%99e%C5%A1%C5%88ovkou+88,+Jak+ubsk%C3%A9+P%C5%99edm%C4%9Bst%C3%AD,+551+01+Jarom%C4%9B%C5%99/@50.3638106,15.9324333,493m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x470e7d88cee10cfb:0x9847072ca0dbb4f>

Příloha 1: Scénář rozhovoru

Respondent:

Jméno:

Věk:

Vzdělání:

Povolání:

Stav:

Velikost domácnosti:

Typ zahrady:

Doba zahradničení:

Otázky:

- Vyprávějte, jak jste se k zahrádkaření dostal?
- Co byl hlavní motiv pořízení zahrady?
- Je toto vaše první zahrada?
- V rodině někdo zahradu vlastní?
- V čem vidíte největší přínos toho mít zahradu?
- V čem vidíte nevýhodu toho mít zahradu?
- Jaké aktivity na zahradě nejčastěji vykonáváte?
- Jaké jiné aktivity než je zahrádkaření ve svém volném čase vykonáváte?
- Kolik času vám práce na zahradě zabere?
- Co vás vedlo k pěstování vlastního ovoce a zeleniny?
- Stačí vaší domácnosti pouze výpěstky z vaší zahrady?
- Jaký podíl tvoří vaše produkce ovoce a zeleniny a jaký kupovaný?
- Co vše děláte s úrodou?
- Co děláte s přebytky, pokud jsou?
- Máte zahradu rozdělenou na nějaké části, zóny?
- Jakou část své zahrady máte nejraději, na které trávíte nejvíce času?
- Převažují na vaší zahradě okrasné, nebo užitkové rostliny?
- Jaké rostliny pěstujete nejvíce a proč?
- Je pro vás důležité, jak vaše zahrada vypadá?
- Jak si představujete ideální zahradu?
- Je něco, co se vám líbí na ostatních zahradách, ale na vaší to chybí?

- Co se vám na zahradách ostatních nelíbí?
- Změnil byste na své zahradě něco?
- Jaké máte na zahradě vybavení a v jakém je stavu?
- K čemu toto vybavení slouží?
- Máte na zahradě nějaké kupované dekorace?
- Máte nějaké plány se svou zahradou do budoucna?
- Máte kompost? K čemu slouží a co všechno kompostujete?
- Čím a jak často hnojíte?
- Jakou máte zkušenost se škůdci a jak se s nimi vypořádáváte?
- Jakou vodu na zahradě používáte?
- Jaký máte postoj k životnímu prostředí?
- Jakým dílem přispíváte k ochraně životního prostředí?

Otázky navíc pro kolonisty:

- Vidíte nevýhodu toho mít zahrádku v zahrádkářské kolonii?
- Má zahrádka v kolonii výhodu oproti zahradám u domu?
- Jací lidé sem chodí?
- Jak zde lidé běžně tráví čas?
- Tvoří se zde party?
- Pořádáte akce za celou kolonii?

Příloha 2: Transkripce rozhovoru

Respondent 1

Jméno: Jan

Věk: 32

Vzdělání: vysokoškolské

Povolání: archivář

Stav: svobodný

Velikost domácnosti: dva

Typ zahrady: u domu

Doba zahrádkaření: čtyři roky

Tazatel: běžné písmo kurzívou, respondent: běžné písmo.

Honzo, pověz mi prosím, jak ses k zahrádkaření dostal?

Ehm no já jsem zahrádku zdědil spolu s barákem. Je to docela nedávno, ale v oblasti zahrad se pohybuju už od dětství. Nejdřív ji měli prarodiče, pak i rodiče. Tak znáš to, jako malej jsem na zahradě jen tak běhal, občas něco přinesl, pak začal i pomáhat. Pak jsem pomáhat i musel. (smích) Pak mě bavilo začít sázet ze semínek a celkově tak nějak se o tu zahradu začít víc zajímat. No, a když jsem tu zahradu zdědil, tak mi bylo líto rušit ty záhonky a tak celkově všechno, víš, jak to bylo zaběhlý.

Takže rodiče pěstovali to co ty teď?

Jasně de facto jo, já jsem ten okruh začal rozšiřovat teprve nedávno a zkusil něco navíc, co jsme nikdy doma nepěstovali. Myslím jako další druhy zeleniny co jsem předtím jen kupoval.

Aha a o jakou zeleninu se jedná?

No hlavně asi o brokolici, růžičkovou kapustu a teď nově jsem zkusil i mangold.

Mangold? Ten neznám, dovedl bys ho popsát?

No já bych ho přirovnal k salátu. Je hodně zdravěj. Víím, že obsahuje hodně vápníku. Máme doma králíka a on nesmí vápník, protože trpí na močový vápenatý kameny, tak vim, že mu mangold dávat nesmím. (smích)

Aha a je ještě něco jiného, než za doby, kdy se o zahradu starali rodiče?

Pokácel jsem pár ovocných stromků, co vysadili rodiče. Tehdy hodně frčely ty čtvrtkmeny a polokmeny. To jsou takový nízký stromky, kde koruna začíná zhruba v metru. Mně se to nikdy nelíbilo a já mám rád normální stromy, vysoký aby pod nima mohl člověk klidně projít, projet se sekačkou a v létě se schovat do stínu.

A co tě motivovalo k tomu si tu zahradu nechat?

Hm no začal jsem se zajímat o zdravou stravu. Chtěl jsem si zeleninu a ovoce vypěstovat sám a tak trochu si i dokázat, že to zvládnu, když to zvládli rodiče. Je to taky takový moje odreagování od těch běžných starostí.

Proč ty sám?

Protože jsem chtěl mít přehled nad tím co jím, chtěl jsem to mít čistý, bez chemie. Taky mě baví sledovat, jak to roste a přemýšlet, jak co a jak zlepšit a zefektivnit. No taky se vlastně zajímám o historii a místopis a tady v Sudetech šlechtili Němci po desetiletí před válkou svoje vlastní odrůdy jabloní, hrušek a dalších ovocnejch stromů a já se je snažím z těch starejch stromů zachránit a naroubovat na mladý stromy abych je zachoval. Je to v podstatě taková archivářská práce. (smích)

Aha to je zajímavý. Takže jak dlouho teda vlastně zahradničíš?

Jak jsem říkal, prakticky už od dětství jsem se pletl na zahradě a tak nějak pomáhal. Nejdřív u toho dědy a pak jak s tím začali rodiče tak i doma. A jinak zahradu s domem jsem zdědil teprve před čtyřmi lety. Takže vlastně aktivně zahrádkařím teprve ty čtyři roky.

A tedy tím hlavním důvodem proč sis zahradu nechal, je ta zdravá strava, chápu to dobře?

Přesně tak a taky mě to baví, jak jsem říkal třeba to roubování a tak celkově se o to starat.

Jo dobře. A teda nepletu se, když říkám, že je to tvá první zahrada?

No jo tohle je moje první zahrada.

A v rodině vlastní zahradu ještě někdo jiný, kromě prarodičů a rodičů?

Na pár výjimek maj zahradu skoro všichni. A to i ti co bydlí ve městě, například babička má zahrádku v zahrádkářské kolonii. A rodiče, jak se odstěhovali a nechali mi to tu, tak už zahradu nemají.

Znal bys důvod, proč ji už nemají?

No ona máma na tom nebyla zdravotně moc dobře a už to nedávala. Tak si koupili byt ve městě a chodí hodně za kulturou.

Jo ták a ty by sis uměl život bez zahrádky představit?

Ale asi bych si to bez toho dokázal představit, ale baví mě to. Asi bych si musel najít nějaký jiný zájmy. Ale asi by mi to chybělo, člověk si na to tak nějak zvykne.

A co děláš jinak ve volném čase, když vynecháme to zahradničení?

Tak rád se starám třeba o auto v garáži, dám ho do pucu a pak si taky rád čtu.

Dobře. V čem teda vidíš největší přínos toho mít zahradu?

No asi v tom, že mám všechny ty plodiny přímo ze zahrady, kde vím, jak jsem s ní zacházel a že jsem ji nehnojil ani nestříkal žádnou chemií, jako se to děje u většiny ovoce a zeleniny co je k dostání v obchodech, který se ještě navíc dováží klidně i přes půl světa i když není vůbec žádný problém si ho vypěstovat doma a skoro nic to nestojí.

Takže ti vadí chemie?

Jo snažím se žít docela zdravě. Přítelkyně se o zdravý životní styl hodně zajímá a nějak mě naučila se víc starat o to, co jím.

Aha a k tomu pěstovat vlastní ovoce a zeleninu tě vedlo hlavně co?

No to že je to zdravý a čistý. Bez té chemie, hnojený hnojem a taky když tomu dám tu péči tak je to znát i na chuti.

Jak je to znát na chuti?

V těch mých domácích potravinách je ta chuť cítit, třeba v rajčatech. V kupovaný je to tak jako odbytý nebo jak bych to řekl.

Aha a zaznamenal jsi v poslední době víc takových lidí, kteří se zajímají o původ potravin?

Jo řekl bych, že to teď docela letí. Jako přítelkyně je vegetariánka a tak o tom čte hodně na internetu, ve fórech, chodí na přednášky. Je to dneska takový populární. A ještě víc asi to veganství.

A co ty si o veganství myslíš?

No mně se ta myšlenka taky líbí, víš jako, že se neubližuje zvířatům. Ono je něco jinýho, ty velkochovy a pak nějaký statek, kde se to chová jako dřív. A předtím, než jsem žil s přítelkyní, jsem si život bez masa neuměl představit, ale to co mi přítelkyně vaří je fakt dobrý a mám z toho, co jím lepší pocit. Ale jinak já vegan, ani vegetarián nejsem.

Venku jsem ale viděla nějakou ohrádku, takže chováte zvířata?

Ano máme slepice, protože ty tu byly už za rodičů a tak jsem je tu ponechal a nějak se o ně dál starám. Mám je ale jenom na vajíčka a nechávám je dožít. Vajíčka já teda jím hodně, ale přítelkyně je moc nemusí.

A tak nemáte jich nadbytek?

Jo občas jo, ale tak je hodím do lednice a zas popravdě není problém si je uvařit denně k snídani. Takže je docela spotřebuju. Taky těch slepic nemám moc, už jenom pět.

A napadá tě nějaké negativum toho, mít zahradu?

Hm asi ne, je to fajn. Lepší než žít v bytě.

Dobře. A teď mi prosím pověz, jaké aktivity na zahradě nejčastěji vykonáváš a jak často?

Uhm tak nejvíc se starám o tu zahradu, to mi zabere každý den v teplých měsících zhruba ty tři hodinky denně. Přes to léto to je hlavně zalejvání no a každý den se taky musím postarat o tu drůbež. Jo a taky sekání, toho je hodně. Hlavně když zaprší, když je suchý léto, jako bylo loni, tak jsem na sekačku skoro nesáhl. Vzpomínám si, že dřív po mě máma chtěla, abych sekal trávu skoro každéj druhej den, nesnášela, když byla tráva delší, než povolovala norma (smích) a já zas nesnášel to sekání. No a potom kromě tý práce si taky rád oddechnu a v klidu si sednu třeba s knížkou pod strom na lavičku a tak no. Jo a taky občas v létě grilujeme, vysedáváme do večera. To nás baví.

Takže práce na zahradě, včetně toho sekání, krmení zvíře a zalévání a tak dále ti zabere ty tři hodiny?

Jo přesně tak. Ale v zimě jako ne že jo, to jenom nakrmím slepice, nebo prohrábnu cestu k domu.

Jo tak a stačí vaší domácnosti pouze výpěstky z vaší zahrady?

No co se týče zeleniny a ovoce tak přes to léto a podzim skoro jo, to nemusím nic moc dokupovat teda kromě toho, co mi tady nevyroste, ale celej rok bychom z toho asi nevyžili.

A co ti tady neroste z toho, co tak běžně kupuješ?

Tak třeba brambory, ty nepěstujeme. A pak, já nevím, občas si koupíme kukuřici, občas nějaký oříšky, máme tu jenom vlašáky.

Ehmm aha, takže jaký podíl tvoří vaše produkce ovoce a zeleniny a jaký kupovaný?

V letních měsících si vystačím tak ze tří čtvrtin. V zimě je to jedna pětina a to jenom co moje přítelkyně zavařila, nebo usušila. Minulou sezónu jsem jí koupil sušičku a tak sušíme všechno možný. No a třeba jablka se daj ve sklepě skladovat celou zimu, takže ty dokupovat nemusíme.

Co tak obecně teda děláte s úrodou?

No natrhám to a sním. Já si to trhám, jenom když to potřebuju, že jo tu zeleninu do polívky, do salátu. Něco dáváme sousedce, přítelkyně s ní kamarádí, tak si občas něco vymění, jako že jsou zvědavý, jak asi ten jejich salát zachutná vedle. (smích)

A máte někdy teda přebytky? Co s nimi děláte?

Tak těch přebytků zase není tolik, abychom si s tím museli nějak lámat hlavu. Jasně vždycky něco zbyde, ale u nás se to s předstihem raději zavaří, nebo se víc peče a tak.

Takže je nikomu nerozdáváte?

No rodina má svojí zahradu, spíš kolikrát dávají něco nám. Maximálně tý sousedce, jak jsem říkal.

Aha a ještě mi řekni, jestli máš zahradu rozdělenou na nějaké části, zóny?

Hm mám ji rozdělenou asi na tři zóny. V jednom koutě mám slepice. Pak v tý největší části tam mám skleník po mámě a tam pěstuju rajčata a papriky, vedle mám malý záhon, tak mám hlavně kořenovou zeleninu a taky jahody. Pak různě po zahradě ovocný keříčky a stromy. Pak máme za barákem takovej starej altán. No přítelkyně ho nesnáší, postavila ho máma, tak chápeš, že jo. (smích) On je ale fakt takovej ošklivej, přemýšlím, že ho někdy v budoucnu předělám. Ale zas na druhou stranu často v něm sedíme, když je hezky tak si tam vezmeme oběd, anebo když máme návštěvu, tak hlavně v létě je to hezký posezení. No a před barákem má přítelkyně skalku a kytky, já o to sice zakopávám ale co nadělám. (smích)

A jakou z těch částí máš nejraději, jakože na který trávíš nejvíc času a proč?

Já? No asi v garáži, tam mám dílnu a jednoho veterána tak se tam občas zavřu a hraju si. Hlavně přítelkyně tam nechodí. (smích) Ale jinak asi ten altán, teda ne ten altán jako sám o sobě, ale to posezení je fajn.

Dovedl bys popsat, zda tedy na vaší zahradě převažují rostliny okrasné, nebo užité?

Jo tak to určitě ty užité. Kytěk venku moc nemáme, teda kromě ty skalky, jak jsem říkal. No a pak pár tújek ale jinak většinu kytěk máme uvnitř v baráku.

Aha hm a jaké užité rostliny pěstuješ nejvíc?

Nejvíc asi zeleninu, já mám rád zelí, brokolici, rajčata no přítelkyně hrášek, saláty a pak máme takovou tu klasiku, kořenovou. Že jo pak papriky kedlubny a tak. Máme hodně ovoce, to v létě milujeme. Přítelkyně hodně peče, tak dělá koláče ze všeho: rybíz, třešně, jahody, švestky, jablka a no prostě z ovoce máme snad všechno.

A záleží ti na tom, jak tvoje zahrada vypadá?

Jo asi jo, snažím se, aby to vypadalo trochu k světu no. Jednak kvůli mě a pak taky abych se nemusel stydět, když někdo přijede. Vždyť lidi vedle toho choděj a dívají se tam, dělají si o tobě nějaký ten obrázek.

Jo to asi jo. A jak si představuješ ideální zahradu?

Ideální? No jako no já nevim. To je docela těžká otázka hele. Asi bez práce, abych na ní nemusel tolik dělat, to by bylo fajn. (smích)

A vzhledově?

Hele no asi takovou jakou mám. Tak taky se snažím, aby vypadala podle toho, jak si jí představuju.

A je něco, co se ti třeba líbí na zahradách ostatních, ale na té tvé to chybí?

Přemýšlím no. Jo asi líbí se mi velký vzrostlý stromy u baráku. Vždycky, když někde vidím třeba u těch starších stavení nějakej vzrostlej dub, nebo lípu před domem, tak si říkám jak by to vypadalo u nás no. Jo a pak se mě líběj zahradní jezírka, co tam kvetou lekníny a kuňkaj žáby, ale to třeba do budoucna kdybych se nudil.

Aha dobře. A je něco, co se ti na zahrádkách ostatních vyloženě nelíbí?

No tak asi když vidím, že někdo má místo zahrady džungli a bordel to se mi nelíbí. A pak taky malovaný trpaslíci co maj sousedi tady pod náma. To je fakt otrěsný.

A na své zahradě bys něco změnil?

Jo asi aby nebyla z kopce, to je fakt takový nepraktický vzhledem k sekání. Taky půda tu není nic moc úrodná.

Takže máš nějaké plány se zahradou do budoucna?

Jo asi zničit ten altán, protože přítelkyni se fakt nelíbí a furt to poslouchám. (smích) Tak asi ho budeme muset změnit no. Ale jako nějakej altán jinej to chce, ale prostě jinej.

A máte teda na zahradě ještě nějaké jiné vybavení, než altán?

No máme tu posezení, houpačku a bazén, ale všechno je to zděděný po rodičích a už to nevypadá nejlíp, ale funguje to. Tak to asi necháme prostě dosloužit a pak si koupíme něco hezčího.

Takže tohle posezení, houpačka a bazén slouží hlavně k odpočinku asi že?

No přesně, hlavně k relaxaci, flákání se.

A nějaké dekorace máte?

Dekorace? Hm ne asi ne, jenom ty kytky a skalku.

Ještě mi prosím tě pověz, jak to máš s hnojením. Hnojiš?

Ehm hnojím hnojem.

Jakým?

Kravským.

A kde ho sháníš?

V kravíně, tady v tom místním.

A co kompost? Máte?

No jo kompost máme.

A k čemu ho máte?

No tak házíme na něj všechno to co nesněděl slepice. Jakože biologickýho.

A hnojíte kompostem?

No moc ne, spíš používám ten hnůj.

Takže ho tedy používáte jen jako na odpad.

Jo přesně tak.

A používáš nějaké chemické postřiky?

Ne nepoužívám.

Není třeba, nebo proč?

No přesně, jako zatím jsem po nich sáhnout nemusel a taky jak jsem říkal, snažím se to dělat bez chemie.

A myslíš si, že třeba biopotraviny z obchodu by byly lepší než tvoje?

Hm no vždyť ty moje jsou taky bio. (smích) Mně ta zelenina z obchodu ani kolikrát nějak nechutná, je to bez chuti. To moje rajčata jsou prostě jinde.

A co škůdci, máš s nimi zkušenosti?

No docela dobrý zatím, teda jenom slimáci mi žerou salát.

Co s nimi tedy děláš?

No vyhlásil jsem jim válku. Sbíral jsem je v noci. No a zkoušel jsem takovou tu klasiku, třeba jako pivo, ale na to mi kašlou, tak jsem sáhnul po lopatě. Teď máme takový granule, přes který se jim nechce plazit, takže to vezmou oklikou. Jako nějaký tam furt jsou, ale je jich fakt málo.

A co voda? Jakou vodu na zahradě používáte a co s ní všechno děláš?

Tak používám vodu z vodojemu, a když s ní chci zalejvat tak mám takový dvě kádě, který když si naplním, tak to nahlásím na obecním úřadě, abych nemusel platit stočné. No a používám je na. No tu vodu pak používám na zalejvání. A taky mám jeden sud pod okapem na dešťovou vodu a ta je přirozenější bez chlóru, tak se s ní dá zalejvat hned.

Takže nezapínáš hadici rovnou z vodovodu?

Ale taky někdy, ale fakt se snažím tomu vyhnout, abych ušetřil, a taky pro ty rostliny není ta chlorovaná voda úplně ideální.

A jak bys popsál svůj postoj k životnímu prostředí?

Vyloženě kladný. Snažím se ho co nejmíň zatěžovat. Jako to všude, nejen na zahradě

Jak tedy k ochraně životního prostředí přispíváš?

No tak nejsem jako žádný aktivista, ale snažím se třídit odpad, to jsme doma dělali asi vždycky.

A ještě něco?

Hm no teďka se s přítelkyní zajímáme o zvířata. Ona nejí to maso a nedávno jsme viděli dokument o tom, jak se ve velkochovech s těma zvířatama často zachází, to je dost hrůza. Takže se nějak snažíme omezit konzumaci mléka a mléčných výrobků a taky třeba maso pro sebe koupím radši od místního dodavatele než v marketu no. Celkově jak říkám se snažíme jíst zdravě, čteme složení výrobků a hodně si vaříme sami. Hm a taky šetříme třeba materiály, znovu něco používáme, schováváme starý sáčky a tak různě. Teď mě toho víc nenapadá, ale určitě by se ještě něco našlo. Jo a ještě palmáč, asi klasika teď.

Příloha 3: Kódování a kódovník

Document Browser: Respondent 1 - JAN

Respondent 1 - JAN | Respondent 7 - LADISLAV | Respondent 8 - ANNA

26 *Jo ták a ty by sis uměl život bez zahrádky představit?*

27 Ale asi bych si to bez toho dokázal představit, ale baví mě to. Asi bych si musel najít nějaký jiný zájmy. Ale asi by mi to chybělo, člověk si na to tak nějak zvykne.

28 *A co děláš jinak ve volném čase, když vynecháme to zahradičení?*

29 Tak rád se starám třeba o auto v garáži, dám ho do pucu a pak si taky rád čtu.

30 *Dobře. V čem teda vidíš největší přínos toho mít zahradu?*

31 No asi v tom, že mám všechny ty plodiny přímo ze zahrady, kde vim, jak jsem s ní zacházel a že jsem ji nehnojil ani nestříkal žádnou chemií, jako se to děje u většiny ovoce a zeleniny co je k dostání v obchodech, který se ještě navíc dováží klidně i přes půl světa i když není vůbec žádný problém si ho vypěstovat doma a skoro nic to nestojí.

32 *Takže ti vadí chemie?*

33 Jo snažím se žít docela zdravě. Přítelkyně se o zdravý životní styl hodně zajímá a nějak mě naučila se víc starat o to, co jím.

34 *Aha a k tomu pěstovat vlastní ovoce a zeleninu tě vedlo hlavně co?*

35 No to že je to zdravý a čistý. Bez té chemie, hnojený hnojem a taky když tomu dám tu péči tak je to znát i na chuti.

36 *Jak je to znát na chuti?*

37 V těch mých domácích potravinách je ta chuť cítit, třeba v rajčatech. V kupovaných je to tak jako odbytý nebo jak bych to řekl.

..Kamínek
..Zvyk
..Hnojení
..Chemie
..Lokálnost
..Vlastní X Kupovaná
..Finanční úspora
..Zdravý životní styl
..Chemie
..Hnojení
..Zdravé postupy
..Vlastní X Kupovaná
..Chemie
..Vlastní X Kupovaná

Document Browser: Respondent 8 - ANNA

Respondent 8 - ANNA | Respondent 5 - VOJTĚCH | Respondent 1 - JAN | Respondent 7 - LADISLAV

30 *Aha a nemáš teda něco proti tý kupovaný?*

31 A tak protože nevíš, jak to vypěstovali, že jo.

32 *Takže ti vadí třeba chemie?*

33 Ano. Ano! Já ti něco řeknu. No nevíš, my máme vodu z Úpy, ale taky nevíš, tam dole se aj koupou tak nevíš, já si myslím, že to není tak závadný, tak s tím to zalejvám tu zahradu, ale tak že mám okurky, že si brambory vypěstuju, všechno. Ale tu sadbu musím koupit, taky to není zadarmo, nic není zadarmo.

34 *A co nevýhodu, má ta zahrada nějakou nevýhodu?*

35 Vidím, ne tady nevýhodu. Nevýhodu vidím v bio, když prodávají.

36 *Máš něco proti bio?*

37 Ano. Myslím si, že bio nevypěstuju bez nějakého postříku.

38 *Takže stříkáš?*

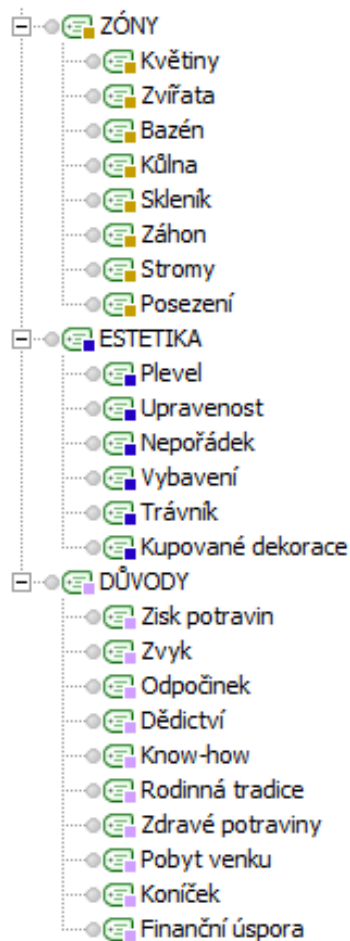
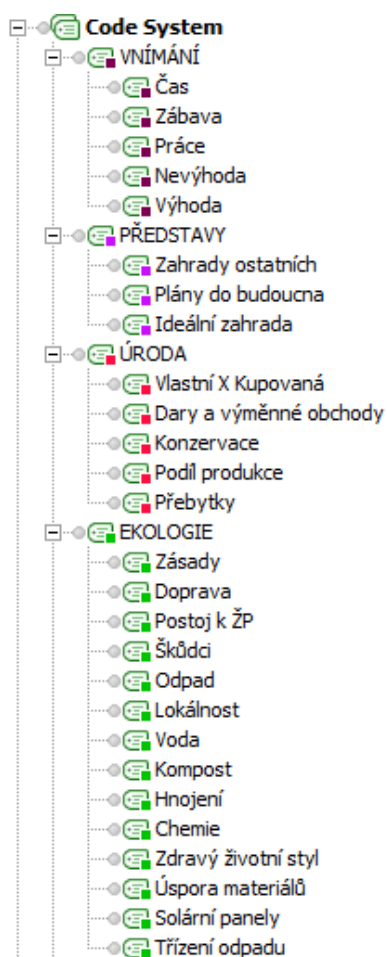
39 Ne já nestříkám, já mandelinky vybirám.

40 *Ale myslíš si, že to co označují jako bio, ve skutečnosti bio není?*

41 Není. Teď byli v Mikulově, ukazovali tam brambory, který měli být bio a bylo tam DDT! Vid! Takže nevěřím bio.

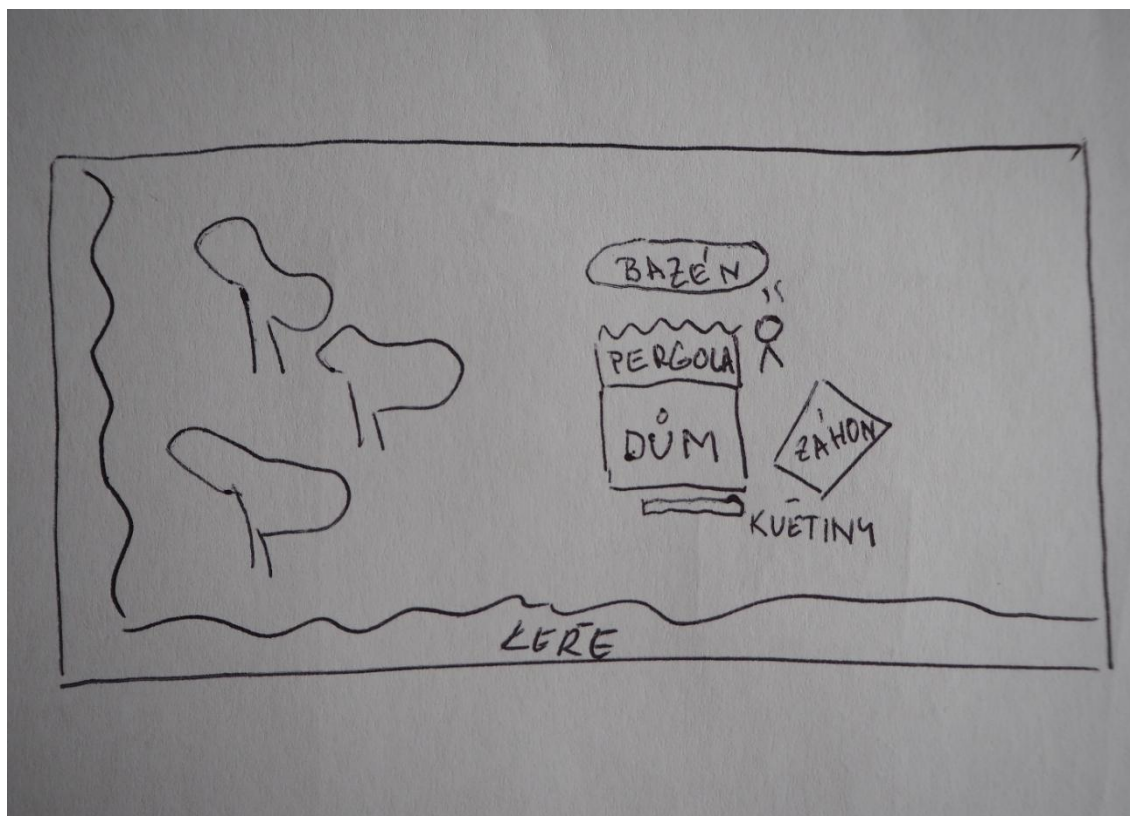
42 *Tak jo a tu nevýhodu nevidíš teda?*

..Vlastní X Kupovaná
..Chemie
..Voda
..Finanční úspora
..Nevýhoda
..Vlastní X Kupovaná
..Chemie
..Škůdka
..Chemie
..Vlastní X Kupovaná

Příloha 4: Náskres zahrady

Jana - myšlenková mapa zahrady, zakreslení jednotlivých zón zahrady.

Zdroj: Respondent.

Příloha 5: Fotografie zahrad

Ladislav – odpočinková zóna situovaná v přírodě.

Fotografie: Autor.

Ladislav – vybudované jezírko pro kachny.

Fotografie: Autor.

Ladislav – výběh pro koně.

Fotografie: Autor.

Ladislav – seník a sklad přepravek pro zvěř.

Fotografie: Autor.

Ladislav – koňská stáj.

Fotografie: Autor.

Ladislav – odpočinková zóna, na kterou navazuje oblast chovné stanice.

Fotografie: Autor.

Jan – odpočívací zóna. Posezení v podobě altánu.

Fotografie: Autor.

Jiří – oblast s úly. Nejoblíbenější zóna respondenta.

Fotografie: Autor.

Jiří – skleníček a záhonek. V pozadí kurník s výběhem pro slepice.

Fotografie: Autor.

Jiří – panely pro výrobu solární energie.

Fotografie: Autor.

Martina – konstrukce na hroznové víno a nevyplevený bylinkový záhon, vytvořený ze starého pařeniště.

Fotografie: Autor.

Martina – odpočinková zóna s lavičkou a ohništěm. Na fotografii je patrná kopcovitost zahrady, která respondentce nevyhovuje, neboť se kvůli ní zahrada špatně udržuje.

Fotografie: Autor.

Martina – bývalý kurník. V současnosti slouží tato oblast k odkladu nepoužívaných materiálů.

Fotografie: Autor.

Příloha 6: Letecký pohled na zahrádkovou osadu v Jaroměři

První letecký snímek zobrazuje náhled na obě části zahrádkové kolonie. Druhý a třetí snímek jsou přiblížením na první, nebo druhou část zahrádkové osady. Při této velikosti náhledu na pozemek je viditelné množství bazénů, chatiček a jednotlivých záhonů i stromů.

Zdroj: Google.